

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HEIKO HAUMANN

DRACULA

HAYATI VE EFSANELERİ

Runik Bilgi
052

Çeviren: ATILLA DİRİM

RUNIK
KİTAP

RUNİK KİTAP
No: 99 | Runik Bilgi Serisi: 52 |

DRACULA
Hayatı ve Efsaneleri
Heiko Haumann

ÖZGÜN ADI
Leben und Legende

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Kadir Yılmaz

ÇEVİREN
Atilla Dirim

EDİTÖR
Ece Demir

SON OKUMA
Orhan Genç

KAPAK GÖRSELİ
III. Vlad'ın Ambras Kalesi'nde yapılan portresi,
ressamı bilinmiyor, 17575-90.

KAPAK TASARIM
Şevket Dönmezoğlu

SAYFA DÜZENİ
Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT
Repar Dijital Matbaası

BASKI
Haziran 2021 - 1. Basım

ISBN
978-625-7757-78-2

SERTİFİKA NO
40675

© Verlag C.H.Beck oHG, München 2011

Bu kitabın Türkçe yayım hakları, Verlag C.H.Beck oHG ile yapılan anlaşmayla alınmıştır.

*Runik Yayınları, Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad., No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 522 48 45*

*© Bu kitabın tüm hakları saklıdır
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar dışında
metin ya da Görseller yayıncının izni
olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz*

DRACULA
Hayatı ve Efsaneleri

Heiko Haumann

Çeviren: Atilla Dirim

RUNİK
KİTAP

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
I. VLAD DRĂCULEA'NIN HİKÂYESİ (1431-1477).....	9
1. Vlad'ın Huzursuz Zamanlardaki Doğumu	9
2. Savaşların Gölgesindeki Çocukluğu ve Gençliği.....	13
3. İktidar ile İktidarsızlık Arasında	23
4. Voyvodanın Hükümdarlığı.....	26
5. Osmanlılara Karşı Kazanılan Zafer	30
6. Tutsaklık ve Son Savaş	35
II. KAZIKLI VLAD - KAHRAMAN VLAD: YAŞADIĞI ÇAĞDA VE GÜNÜMÜZDE VOYVODA HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER	43
1. Yaşadığı Dönemin Bir Cezalandırma Türü Olarak Kazıklama	43
2. Vlad Drăculea'ya Karşı Dağıtılan Bildiri.....	45
3. Portrelerde ve Diğer Tasvirlerde Vlad Drăculea	50
4. Bizans, Osmanlı ve Rus Kaynaklarında Vlad Drăculea ..	59
5. Romanya'da Vlad Drăculea İmajı	62
III. VAMPİR İNANIŞI VE VAMPİR MİTOSU	67
1. Kan Mitosu	67
2. Vampir İnanışının Kökeni	68
3. 18. Yüzyıl'da ve Aydınlanma'da Halk Arasındaki Vampir İnanışları	77
IV. BİR VAMPİR OLARAK DRACULA: YENİ BİR EFSANENİN DOĞUŞU VE İŞLEVİ	87
1. Edebiyatta Vampir Mitosu	87
2. Bram Stoker'ın "Dracula" sı	96

3. Bram Stoker'den Sonra Edebiyatta Dracula ve Vampir Mitosu	103
4. Sahne ve Sinemada Dracula	108
V. GÜNÜMÜZDE DRACULA VE VAMPİRİZM	115
TEŞEKKÜR.....	121
KİTAPTA KULLANILAN RESİMLER	123
KONUyla İLGİLİ KAYNAKLAR	125
DİZİN.....	129

ÖNSÖZ

“Dracula yaşıyor!”

Genç ve güzel bir kadın yatağında uyuyor. Aniden duyduğu bir gürültü, korkuyla uyanmasına neden oluyor. Pencere ardına kadar açık, tül perde uçuşuyor. İnce sisin içinden bir silüet ortaya çıkıyor, “uzun boylu, ince yapılı, siyahlara bürünmüş bir adam”. Bir mum kadar beyaz yüzünde ince, kemerli bir burun göze çarpıyor, ağzı yarı aralık. Kırmızı dudaklarının arasından sivri, beyaz dişler parlıyor. Kırmızı gözleri kadını delici bakışlarla süzüyor. Sonra ağır ağır kadına yaklaşıyor, yüzünde bir gülümseme belirliyor, kadının boynunu ortaya çıkartıyor, dudaklarını gırtlığına bastırıyor, ısırıyor ve kanını emmeye başlıyor. Sonra kendi göğsünü açıyor, uzun tırnaklarıyla göğsündeki bir damarı açıyor, kadını kendisine doğru çekiyor, ağzını yaraya bastırıyor ve onu kanını içmeye zorluyor. Böylece kadın da bir vampire dönüşmeye başlıyor.

İrlandalı yazar Bram Stoker’in (1847-1912) klasik Dracula romanında çizdiği bu kan emici vampir tablosu, günümüze dek bu konudaki hayallerimizi şekillendirdi. Kitapta ise Türklerle yapılan savaşlarda ün kazanan ve artık bir vampir olarak başka insanların kanıyla yaşayan Dracula isimli bir soyludan söz ediliyor. Bu tarihsel Dracula kimdi acaba? Nasıl vampir oldu? Neden etkisi günümüze kadar ulaştı? İnsanlar neden vampirlere inanıyorlar? Zaman içinde ne tür dönüşümler yaşandı? Vampirler günümüzde nasıl bir anlama sahipler? Bu kitapta vampirlerin sadece filmlerde, edebiyatta, çocuk kitaplarında ya da reklamlarda rol oynamadıklarını, aksine vampirlerin onların gerçekliğinin bir parçası olan insanların da var olduğunu göreceğiz. Peki, bütün bunların Dracula isimli soyluyla ne ilgisi var?

I. VLAD DRĂCULEA'NIN HİKÂYESİ (1431-1477)

1. Vlad'ın Huzursuz Zamanlardaki Doğumu

Dracula gerçekten yaşamıştı. Ancak hayat hikâyesi, onun hakkında anlatılan efsaneler, uydurmalar ve klişeler tarafından perdelenmektedir. Dracula'nın -ya da gerçek ismiyle: Vlad'ın- doğumu esnasındaki durum dahi tam olarak bilinmiyor. Vlad büyük ihtimalle 1431 yılında Erdel'in Sighișoara (Alm. Schäßburg, Segesvár) şehrinde doğdu. Ancak doğum yeri Nürnberg de olabilir. Çünkü -ismi aynı şekilde Vlad olan babası (1400-1447)- tam olarak tespit edilemeyen bir tarihte bu şehirde bulunuyordu ve Boğdanlı soylu bir ailenin üyesi olmakla birlikte ismi günümüze ulaşamayan hamile karısının da ona eşlik etmiş olması kuvvetle muhtemeldi. Nürnberg'de 9 Şubat 1431 tarihinde bir meclis açılmış ve açılışa Kutsal Roma İmparatorluğu'nun, ayrıca Macaristan ve Bohemya'nın da kralı olan Lüksemburg hanedanından Sigismund da davet edilmişti. Meclisin en önemli konusunu Hussitlere karşı verilen savaş oluşturunuyordu. Bu dinî-devrimci hareket, 1415 yılında toplanan Konstanz Konsili'nde can güvenliğinin temin edilmesine rağmen kâfir olduğu gerekçesiyle öldürülen Jan Hus'un (1369-1415) intikamını almak istiyordu. Jan Hus, Katolik Kilisesi'nde reform yapılmasını öngören öğretisinin ilkelerini inkâr etmeyi reddetmişti. Kralın Papa'yla birlikte Hussitlere karşı açtığı birçok haçlı seferi başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Sigismund da mecliste temsil edilen zümrelerden -yani elektörlerden, soylulardan ve şehirlerden- yeni bir haçlı seferi için para istiyordu. Bu haçlı seferi gerçekleştirilmiş, fakat 1431 sonbaharında başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Kesin bir barış ancak 1485 yılında sağlanacaktı. Sigismund bütün bu başarısızlıklara rağmen, Mayıs 1431'de Roma'da imparator olarak taç giymişti.

Kral Sigismund, zümreleri bir arada tutabilmek için Nürnberg Meclisi'nde imparatorluğa yönelik bir başka tehdidin altını çizmek istiyordu: Osmanlı İmparatorluğu'nun ilerleyişi. Zaten Vlad'ı çağırmasının sebebi de buydu. Eflak'ın o zamana dek hüküm süren soylularına güvenemediği için, Vlad'ı törenle yeni prens ilan etmiş ve Ejderha Tarikatı'nın şövalyesi yapmıştı. Bu tarikatı 1408 yılında karısı Barbara von Cilli (1390/95-1451) ile birlikte "kâfirlere ve şismatiklere", yani ismen belirtmek gerekirse, Hussitlere ve Osmanlılara karşı savaşmak üzere kurmuştu; bazı araştırmacılar daha erken bir kuruluş tarihinden söz etmektedir. Hristiyan resim sanatında ejderha şeytanın, kötülüğün ve kâfirliğin simgesiydi. Tarikata böyle bir ismin seçilmesi, "ejderhaların atasının izinden gidenleri" yok etmek için ne kadar kararlı olduklarını ortaya koymak üzere özenle seçilmişti. Tarikat aynı zamanda Sigismund'un Macar kralı olarak konumunu sağlamlaştıracak ve gerektiği takdirde şövalyelerle karşılıklı yardımda bulunulacaktı.

Hâkim inanışa göre Prens II. Vlad'a tarikata girdiği zaman "ejderha" anlamına gelen "Drakul" lakabı, o günlerde yeni doğmuş oğluna da küçültme ekiyle birlikte "küçük ejderha" anlamına gelen Drăculea lakabı takıldı. Vlad Dracul, simgesi olarak ejderha resmini paraların üzerine ve mührüne nakşettirdi. Bu da bu lakabın Rumence'deki ikinci anlamına istinaden "şeytan" anlamına geldiği tezini çürütüyor. Vlad asla kendisini bu şekilde adlandırmazdı. Bu simgeyle büyük ihtimalle bir ejderhayı bile yenecek cesaretle olduğunu öne sürmek istiyordu ki, o zamanlar pek çok şövalye amblemlerinde, flamalarında ve miğferlerinde ejderha figürüne yer vererek aynı şeyi yapıyordu. Ejderha Tarikatı'nın sembolü de aynı durumu ifade ediyordu: Sırtında bir haç taşıyan bir ejderha, Hristiyanlığın küfür üzerinde kazandığı zaferi temsil ediyordu. Bir başka yorum ise bu lakabın bir zamanların "Dragul" veya "Dragu(o)lea" şeklindeki yazım tarzına istinaden "Sevilen", "Sevgili", "Makbul" gibi anlamlara geldiğini iddia etmektedir.

Eflak neden bu kadar önemliydi? Bu ülke Güney Karpatların, yani Transilvanya Alplerinin yalçın dağlarından, sık ormanlarından ve derin yarlarından önce verimli bir ovaya,

oradan da Tuna deltasının bataklıklarına ve ormanlarına uzanıyordu. Macar Krallığı'nın doğuya doğru genişlemesi çerçevesinde 14. Yüzyıl'da burada bir prenslik ortaya çıkmıştı. Bu prensliğin başında bir voyvoda bulunuyordu; bu kavram, savaşta orduya liderlik eden komutan ve aynı zamanda prens anlamına geliyordu. Bu prenslik, o dönemde Macaristan'dan bağımsızlığını almaya uğraşıyordu. Bizans patriklerinin kilise politikasını kabul etmek de bu çabaların bir parçasıydı: Eflak halkı, Katolik Macaristan'a karşı Rum-Ortodoks Kilisesi'ne bağlılığını ilan etmişti. Ancak Osmanlı tehdidi bütün bu bağımsız bir krallık kurma çabalarını akamete uğratmıştı.

Osmanlıların ana gövdesi Anadolu'da bulunuyordu. Osman (1259?-1324?) liderliğinde 13. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren büyümeye başlayan aşiret, büyük ihtimalle aynı yüzyılın başlarında Moğollar tarafından başlatılan göç dalgasıyla birlikte ülkeye gelmişti. Etnik olarak karışık, ancak Türkleşmiş ve Müslümanlaşmış bir nüfusu yöneten Osmanlı hükümdarları, 1330'lardan itibaren kendilerini sultan olarak adlandırmaya başlamışlardı. Osmanlılar 1350'li yılların başında Çanakkale Boğazı'nı aşmış ve bir dizi hızlı zaferle Güneydoğu Avrupa'nın büyükçe bir kısmını kendilerine tabi kılmışlardı. 28 Haziran 1389 tarihinde Kosova Ovası'nda Osmanlı sultanı I. Murad'ın (1326-1389) birlikleriyle, 1371'den beri hüküm süren Sırp prensi Lazar'ın Sırlardan, Boşnaklardan ve Arnavutlardan oluşan ordusu arasında savaş yaşandı. Bu savaş, Sırbistan'ın İslam'a karşı Hristiyanlığın kalesi olarak kurban rolü oynadığı mitosunun temelini oluşturdu. Aslında bu savaşın kazananı olmamıştı. İki taraf da muazzam kayıplar vermiş, Sultan Murad ve Prens Lazar ölmüştü. Ancak Osmanlılar kendilerini daha çabuk topladılar, Sırp ve Arnavut hükümdarlığı Osmanlı hakimiyeti altına girdi. Yeni sultan I. Bayezid (ölümü 1402) önce Üsküp'ü ele geçirdi, sonra da yönünü kuzeye çevirdi. Eflak Prensi de 1395'te yenilgiyi kabul etmek zorunda kaldı ve Osmanlılar tarafından vergiye bağlandı.

Kral Sigismund'un bir haçlı seferiyle bu ilerlemeyi durdurma çabası 1396'da başarısızlıkla sonuçlandı. Çok sayıda

Fransız şövalyesinin Macaristan'ın yardımına koşmasına rağmen, Bulgaristan'ın Niğbolu şehri civarında yapılan savaşta haçlı ordusu üstün Osmanlı kuvvetleri karşısında dayanamadı. Moğolların 1402'de Ankara'da Sultan Bayezid'i mağlup etmesi, Osmanlıları sadece geçici olarak zayıflattı. Yirmi yıl sonra, Sultan II. Murat'ın liderliğinde, Avrupa'daki fetih hareketlerine devam ettiler. Eflak bir kez daha Osmanlı üstünlüğünü kabul etmek ve vergi ödemek zorunda kalmıştı. Dönemin voyvodası Yaşlı Mircea (cel Bătrân, yak. 1386-1418) bu durumu iyi değerlendirmiş ve iktidarını sağlamlaştırmıştı. Bu, ülkenin özellikle ekonomik gelişimi bakımından çok etkili olmuştu. Voyvoda aynı zamanda uzun vadede Osmanlılara karşı dengeyi sağlayabilmek üzere Macaristan'la, komşu Boğdan Prenslığıyla ve şahsi birlik formunda bir araya gelmiş Polonya-Litvanya Krallıklarıyla anlaşmalar yapmaya çalışmıştı.

Kral Sigismund, şimdi, yani 1431'de, Osmanlılara karşı yeni bir ittifak kurmayı istiyordu. Eflak, bu girişimde önemli bir stratejik rol oynuyordu. Burası o dönemlerde kesinlikle kimsenin tanımadığı önemsiz bir ülke değildi. Alman tacirler, Karpatlar Havzası'nda bulunan Erdel'e yerleşmiş Almanya kökenli "Saksonlar" ile -bu tanımlama bu insanların etnik kökeni bakımından doğru değildi- ticaret yapıyor ve silah sanayi için ihtiyaç duydukları cevherleri buradan temin ediyorlardı. Eflak'ın gösterdiği ekonomik gelişim, bu ticari ilişkileri de destekliyordu. Bu ülkenin "Türklerin" eline geçmemesi gerekiyordu. Zayıf bir prensin hükümdarlığı ve kanlı iç çatışmalardan geçen bir dönemden sonra, Yaşlı Mircea'nın oğullarından biri olan Vlad II. Dracul, Osmanlıların Eflak üzerinden geri püskürtülebileceğine dair garanti veriyordu.

Ama Müslüman Osmanlılara karşı ortak bir Hristiyan cephesi oluşturmak pek de kolay değildi. Bizans'ın bir zamanların güçlü Doğu Roma İmparatorluğu, artık fatihlere bağlı bir vasaldan başka bir şey değildi. Aynı şekilde Güneydoğu Avrupa'nın hükümdarlıkları ve prenslikleri de zayıflamış, parçalanmış ve kısmen Osmanlı egemenliğine girmişlerdi. Böyle bir ortamda müttefikler nereden bulunacaktı ki? İngiltere ve Fransa, Jeanne d'Arc'ın (doğ. 1412 civarı) 30

Mayıs 1431’de cadılık suçlamasıyla yakılmasının ardından “Yüzyıl Savaşları”nı sona erdirmek üzereydi. Ancak bu iki ülke iç istikrarlarını sağlamak için zamana ihtiyaç duyuyorlardı ve dış politikada etkili olabilecek durumda değillerdi. Sadece Burgonya dükü Güzel Philippe (1396-1467) Osmanlılara karşı kurulacak bir ittifakı kendi gücünü –özellikle de Fransa’ya karşı- pekiştirmek için bir fırsat olarak görüyordu. İber Yarımadası’ndaki Hristiyan krallıklar –son kaleleri 1492’de ele geçirilen- Müslüman Arapların egemenliğini zayıflatmışlardı ancak ilgi alanları öncelikli olarak Osmanlı İmparatorluğu’na yönelik değildi. Portekiz kralının oğlu Denizci Henry (1394-1460) Afrika’nın batı kıyılarını keşfetmeye başlamıştı. Kuzey Avrupa krallıkları iç sorunlar nedeniyle hareketsiz kalmıştı. Bu bölgedeki Hanse isimli şehirler ittifakı 1401 yılında Klaus Störtebeker’in idamıyla birlikte gemi rotalarını “Vitalie Kardeşler”in korsanlık faaliyetlerinden temizlemişti, ancak hakimiyet alanlarını korumak için sık sık savaşmak zorunda kalıyordu. Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu birbiriyle savaşan devlet arasında parçalanmıştı ve merkezî otorite giderek etkisini yitiriyordu. Sadece Katolik Kilisesi’nin başı olmakla kalmayıp, aynı zamanda güçlü bir Kilise Devleti’nin de lideri olan Papa, “kâfirlere” karşı haçlı seferi çağrılarında bulunup duruyordu. Ancak otoritesi kilisede –çok sayıda Karşı-Papa’yı ortaya çıkaran- bölünmeler ile kilisedeki uygunsuz durumları eleştiren ya da Papa’nın yanılmazlığından kuşku duyan din adamlarının sayısız yazısı yüzünden epeyce sarsılmış durumdaydı. Apenin Yarımadası’ndaki güçlü devletler de kendi aralarında anlaşmazlık hâlindeydi: Venedik Cumhuriyeti, Milano Dükluğu, Cenova ve Floransa şehir devletleri, ayrıca Napoli Krallığı ile Sicilya. Bu şartlar altında Osmanlı İmparatorluğu’na karşı bir ittifak nasıl kurulacaktı ki? Vlad işte tam da bu huzursuz zamanlarda dünyaya gelmişti.

2. Savaşların Gölgesindeki Çocukluğu ve Gençliği

Küçük Vlad, on yaşına kadar genellikle babasının Eflak’ın başkenti Târgovişte’de bulunan sarayında büyümüştü. Ancak Vlad Dracul’un iktidarı alması öyle hemen olmamıştı.

Sadece Sigismund değil, Osmanlı sultanı da o zamana dek hüküm süren voyvodayı güvenilir olmadığı gerekçesiyle görevden almayı istiyordu. Sultan, bu konuda daha çabuk davranmıştı: Eflak'ta artık Vlad Dracul'un üvey kardeşi Alexandru I. Aldea (1418-1435 veya 1436) hüküm sürüyordu. Alexandru sultana karşı konumunu güçlendirmek için müttefik aramış ancak bulamamıştı, bu yüzden de Vlad Dracul yavaş yavaş üstünlüğü ele geçirmeye başlamıştı. Târgoviște'de voyvoda olarak tahta oturması ise ancak 1436 yılında gerçekleşebilmişti; Alexandru bundan kısa bir süre önce ölmüştü.

Bu prensliğin tahtının tartışmalı olması, Osmanlılarla ilgili bir durum değildi. Bunun sorumlusu esasen Eflak'ın ve komşusu Erdel'in içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumdu. Eflak nüfusunun büyük kısmını Romanyalı çiftçiler ve çobanlar oluşturuyordu. Ağırlıklı olarak özgür insanlardı, ancak bizi ilgilendiren bu dönemde Boyar adı verilen büyük soylulara giderek daha fazla bağımlı hâle geliyorlardı. Bu büyük soylular -orta ve küçük Boyarların aleyhine olmak üzere- egemenliklerini güçlendiriyor, canlarının istediği şekilde hüküm sürüyorlardı. Topraklarının bir kısmını çiftçilere kullanım için vererek karşılığında tarım ürünleri alıyor ya da bazı özel hizmetlerde bulunmalarını istiyorlardı. Bu bağımlılık ise çiftçileri adım adım toprak köleliğine götürüyordu. Büyük Boyarlar ileri gelen ruhbanlar ve saraydaki makam sahipleriyle birlikte, prensin önemli meselelerde dinlemek zorunda olduğu ve -genişletilmiş şekliyle- prensleri seçen bir meclisi oluşturuyorlardı. Sosyal düzeni henüz tam olarak oturmamış bir toplumda nüfuzlarını artırmak için, sık sık adayları birbirlerine karşı kullanıyorlardı.

Eflak, ekonomik olarak Erdel ile sıkı sıkıya iç içe geçmişti. Bu, özellikle Hermannstadt (Sibiu), Kronstadt (Braşov), Sighişoara (Schäßburg) ve Bistritz (Bistrita) gibi merkezleriyle ülkenin verimli güneyi ve kuzeydoğusu için geçerliydi. Buralara yerleşmiş "Saksonlar" büyük gelir getiren tarım ile uğraşüyor, altın, cevher ve tuz madenciliği yapıyorlardı, aranan zanaatkârlardı ve ticareti ellerinde tutuyorlardı.

Ayrıca Kronstadt modern ateşli silahlar da dâhil olmak üzere, önemli bir silah üretim merkeziydi. Făgăraş ve Amlaş tımarlarıyla güney Erdel’de de toprak sahibi olan Eflak prensleri, bu şehirlere ihtimamlı davranmak zorundaydılar. “Saksonlar” Alman kanunlarıyla özerk bir yönetime sahiptiler ve Macar kralı toprak mülkiyeti konusunda onlara güvence vermişti. Muhtemelen Orta Asya kökenli olan ve Eflak’ın güneyinde özellikle sınırı korumakla görevli Sekeller de benzer bir özerkliğe sahiptiler. Bir zamanlar Romanyalı göçer çobanlar da bu işle görevlendirilmişti. Bunlar nüfus olarak en büyük grubu oluşturuyorlardı. Ayrıca Macar köylüler de tarım yapıyordu. Bunların hepsinin üstünde ise aralarından Erdel voyvodalarının seçildiği Macar soyluluğu yer alıyordu. Bu soylular sosyal konumlarını sağlamlaştırmaya başlamış, Macar ve Rumen köylülerinin bir kısmını serfleri hâline getirmişlerdi. Bu, ateşle oynamak anlamına geliyordu.

Rumenlerin Rum-Ortodoks Kilisesi’ne bağlı olmasına karşın Erdel nüfusunun büyük kısmının Roma-Katolik inancına sahip olması, durumu daha da sertleştirmişti. Burada da Eflak ile iç içe geçmiş olma durumu söz konusuydu: Katolik Kilisesi nüfuz alanını Erdel ve Eflak Rumenlerini kapsayacak şekilde genişletmek, Macar kralı da Eflak’ı kontrol altına almak için bu çabalara destek oluyordu. Vlad Dracul da bu niyetleri hayata geçirmek üzere seçilmişti. Büyük ihtimalle o da Katolikliğe geçmişti ve bu da ona Kral Sigismund’un desteğini garanti etmişti. Vlad, tahta çıktıktan hemen sonra, 1436’da Eflak’a Katolik bir piskopos atamıştı. Ancak yine de dikkatli olmalıydı, çünkü iktidarı kesinlikle sağlam temellere oturmuyordu.

Vlad Dracul kısa bir süre sonra durumunun hiç de güvenli olmadığını fark etmeye başladı. 1437 yılında Sırbistan’dan ayrılan Osmanlı birlikleri Erdel’e saldırdı. Orada yaşayan alt tabakalar, yani Rumen ve Macar çiftçilerle fakir “Saksonlar” bu durumu fırsat bilerek, eskiden sahip oldukları özgürlüğü yeniden kazanmak için ayaklandılar. Başlarda başarı da kazandılar ve soyluluğu mağlup ettiler. Yaşayacakları yeri kendileri seçme hakkını elde ettiler ve vergilerin bir miktar

düşürölmesini sağladılar. Ama soyluluk bu yenilgiyi kabul etmek niyetinde değildi. "Saksonlar"ın üst sınıfları ve Sekeller ile "Türklere" ve isyancı köylölere karşı "Üç Millet" adı verilen bir ittifak anlaşması imzaladı. Bu kavram bizim bugünkü millet anlayışımızla birebir aynı değildi ve daha ziyade aynı bölgede yaşayan insanların oluşturduğu bir grubu kastediordu. Köylölüler, birleşik "Üç Millet" ordusuyla başa çıkacak durumda değildiler. 1438 yılında çok ağır bir yenilgi aldılar. Galiplerin intikamı korkunçtu, ancak bu tür isyanların tekrarlanabileceği korkusu içlerinde yer etmişti.

Genç Vlad hem savaşlar ve şiddet olayları hem de Eflak'ta neler olacağına dair duyulan korku hakkında bir şeyler duymuş olmalıydı. Her hâlükârda babası Osmanlılara karşı Erdel'den ya da Macaristan'dan yardım beklemenin anlamsız olacağı kanaatine varmıştı. 1437 yılının yaz aylarının son günlerinde ordusunun başında bizzat bulunan Sultan II. Murad'ı ziyaret etmiş ve kendisine biçilen yıllık vergiyi ödemişti. Bir yıl sonra sultan yeniden sefere çıkmıştı. Bu defa Eflak üzerine yürümüş ve Karpatlardaki boğazları geçerek gözünü Erdel'e dikmişti. İkinci bir Osmanlı ordusu ise Georg Brankoviç (1375-1456) tarafından direnişin örgütlendiği Sırbistan'a doğru harekete geçmişti. Vlad Dracul'un Osmanlıları birliklerle ve besinle desteklemekten başka yapabileceği bir şey yoktu. Ama durumun daha da kötüleşmemesi için nüfuzunu kullanmaya ve Erdellilerin kendisine tümüyle düşman olmalarını engellemeye de gayret ediyordu. Murad, Mühlbach (Sebeş) isimli Sakson şehrini kuşattığında Vlad sultandan kendisine biat etmeleri karşılığında şehir halkını bağışlamasını istedi. Şehrin ileri gelenleri Eflak'a, nüfusun kalan kısmı da Türkiye'ye götürülecek, onlara işlemleri için orada toprak verilecekti. Arzu ettikleri takdirde, Erdel'e geri dönebileceklerdi. Nüfusun bu şartları kabul eden büyük bir kısmı teslim oldu. Şehri savunmaya devam edenler acımasızca öldürüldü; hayatta kalan az sayıda kişi de köle pazarlarında satıldı.

Vlad Dracul, tutsaklarını kısa bir süre sonra serbest bıraktı. Büyük güçler arasında manevra yapmaya çalıştığı açıkça anlaşılmıştı. Ancak Osmanlıların rakipleri arasında

yaşanan parçalanmışlık nedeniyle bu o kadar basit değildi. Eflak, 1439'da yaşanan savaflara katılmamayı başardı. Buna karşın Osmanlı ordusu Sırbistan'da büyük başarılar kazandı. Aynı yıl içinde Macarların arasında yeni bölünmeler yaşandı. Kral Sigismund'un 1437 yılındaki ölümünden sonra damadı II. Albrecht (1397-1439) Macaristan ve Bohemya kralı, bir yıl sonra da Almanya kralı olarak taç giydi. Ama o da 1439'da öldü ve çeşitli soylu grupları arasında şiddetli anlaşmazlıklar baş gösterdi. Bu gruplardan biri, Albrecht'in 1440 yılında doğan, bu yüzden de Ladislaus Pösthumus (1440-1457) olarak adlandırılan oğlunun tahta çıkmasını istiyordu. Diğer gruplar ise Polonya-Litvanya kralı Wladislaw III. Jagiello ile bir şahsi birlik bünyesinde bir araya gelinmesini istiyordu. Polonya-Litvanya o zamanlar büyük bir kralıktı. Osmanlı İmparatorluğu'nu kesin olarak mağlup edebilecek bir devlet gözüyle bakılıyordu. Ayrıca, Rum-Ortodoks Kilisesi'nin Katolikliğe ihtida etmesine de yardım edecekti.

Bunlar daha güçlü argümanlardı. Ancak kabul edilmelerinin önemli bir nedeni, çok güçlü bir komutan tarafından dile getirilmiş olmalarıydı: Hunyadi Yanoş (1407/09 civarı-1456). Bu komutan Osmanlılara karşı verilen savaflarda nam salmış ve 1439'da Sırbistan'da yenilginin hezimete dönüşmesini engelleyebilmişti. Bunun üzerine kral tarafından büyük soyluların arasına alınmıştı. Buna rağmen, Osmanlı orduları Sırbistan'ı ve Erdel'i yakıp yıkarken, tarafların ordularıyla birbirlerine girmelerine engel olanuyordu. Wladislaw'ın taraftarlarının kazanmasından sonra, Osmanlılara karşı alınacak ofansif bir tavrın ne kadar faydalı olabileceği görüldü: Erdel voyvodası ve Belgrad genel valisi ilan edilen Hunyadi Yanoş, 1441'de Belgrad'a yapılan bir saldırıyı geri püskürttü. Hatta 1442'de önce Erdel'de, sonra da Eflak'ta güçlü Osmanlı kuvvetlerini mağlup etmeyi başardı. Görünüşe göre bir eşik aşılmış, Osmanlıların o zamana dek önü alınamaz gibi görülen ileri yürüyüşü durdurulmuş, hatta Çanakkale Boğazı'nın öte yanına püskürtülmeleri bile hayal edilmeye başlanmıştı. Vlad Dracul artık tekrar Macaristan'la ilişkilerini iyileştirme imkânını gözden geçirmeye başlamıştı. 1442'deki Erdel seferinde de Hunyadi'nin yanında yer almıştı. Ancak Hunyadi onu şüpheli bakışlarla izliyordu.

Bunun için de çok sağlam gerekçeleri vardı. Vlad Dracul'un büyük devlet arasında yalpalaması ve güç ilişkilerine göre kâh Osmanlıların kâh Macarların arasında yer alması anlaşılabilir bir durumdu, ancak onun güvenilmez biri olarak görülmesine de yol açmıştı. Sultan da bu görüşteydi. Bu nedenle 1440 yılında Vlad Dracul'dan oğullarının ikisini kendisine rehine olarak göndermesini istemişti. Vlad bunun ne demek olduğunu biliyordu: Neticede o da babasının sadakatının garantisi olarak yıllarca Kral Sigismund'un sarayında rehine olarak yaşamıştı. Böylece en büyük oğlu Mircea'yı (1422-1447) yanında tutmaya, daha küçük oğulları Vlad Drăculea ile Radu'yu (1436-1475 civarı) sultanın sarayına göndermeye karar verdi.

Vlad'ın iki oğlu, sultanın vasalları ile iyi ilişkiler içinde olmalarını sağlamak için yanına aldığı birçok Hristiyan soylunun çocuğunun kaderini paylaştı. Rehinerler günün birinde sultanın isteği ve menfaatleri doğrultusunda komutan veya yüksek mevki sahibi olarak Osmanlı İmparatorluğu'na hizmet etmeleri, hatta günün birinde sultanın güvenilir adamları olarak vatanlarında hükümdar olmaları için çok özenli bir eğitime tabi tutuluyorlardı. En tanınmış rehinelere biri, bir Arnavut soylusunun oğluydu: Georg Kastrioti (1405-1468 civarı). Bu adam Osmanlı hizmetinde yükselmiş, İslam'ı kabul etmiş ve önemli askerî başarılar kazanmış, İskender Bey ismiyle Arnavutluk'ta görevler üstlenmişti. İskender Bey ile Vlad Drăculea'nın 1440'tan sonra sultanın sarayında karşılaşp karşılaşmadıkları bilinmiyor. Ancak bu Arnavut, kendisiyle aynı kaderi paylaşan delikanlının hayatında dolaylı olarak önemli bir rol oynayacaktı. İskender Bey 1442'deki başarısız Erdel seferinde Osmanlı tarafında yer almıştı. Geri çekilirken müttefiklerinin kendisine ihanet ettiğini düşünmüştü; muhtemelen Hunyadi ile bir araya gelmişti. Sonra 1443'te sultandan bağımsızlığını ilan etmiş ve ölene kadar Osmanlı İmparatorluğu ile savaşmıştı. Uzun zaman boyunca onun bu adımı atmasının sebebinin, babasının 1437'deki ölümünden sonra sahip olduğu mülklerin Sultan Murad tarafından miras olarak kendisine bırakılmaması olduğu düşünülmüştü. Ancak son zamanlarda yapılan araştırmalar, babasının ölümünün Sultan Murad tarafından

tezgâhlandığını ortaya koymuştu. İskender Bey, şerefini korumak için intikam almak zorundaydı. Beklediği uygun fırsat ise 1443'te ortaya çıkmıştı. Sadece taraf değiştirmekle kalmamış, görünüşe göre Sırp soylusu Brankoviç'in kızlarından biri ve Sultan Murad'ın eşi Mara'yla birlikte, aynı yıl içinde Osmanlı veliahdının yaşamına mal olan bir komplo-nun itici gücü olmuştu.

Bu zamanlama sultanla ilişkileri koparmak için neden bu kadar uygundu? Hunyadi'nin zaferleri, Osmanlıların kovuluşunun pek yakın olduğunu vaat ediyordu. 1443 yılında Macaristan ve Polonya-Litvanya kralı Wladislaw Jagiello, Prens Brankoviç ve Doğu Anadolu'da henüz Osmanlılardan bağımsızlığını koruyan Karaman Beyliği'nin hükümdarı İbrahim arasında bir ittifak kuruldu. Yunanistan'da ise ileride Bizans'ın son imparatoru olacak Konstantin Palaologos (1405?-1453) liderliğinde bir ayaklanma patlak verdi. Hunyadi, Hussit Savaşları'nda tecrübe kazanmış Bohemyalı paralı askerler toplamayı başarmıştı. Bunlara Bosna'dan gelen birlikler de ekleniyordu. Beklenenden küçük olmasına ve başında bizzat Vlad Dracul'un bulunmamasına rağmen, Eflak'tan da bir birlik gelmişti. Vlad büyük ihtimalle olayların nasıl bir seyir alacağını izlemeyi ve Osmanlıların elinde bulunan oğullarını tehlikeye atmamayı istiyordu. Başlangıçta başka Hristiyan krallıkların da ittifaka katılacağı düşünülüyordu, çünkü neticede Papa IV. Eugene (1383-1447 civarında) de 1 Ocak 1443'te Osmanlılara karşı haçlı seferi çağrısında bulunmuştu. Böylece Katolik ve Ortodoks kiliselerinin 1439 yılında anlaşmaya varıldığı şekilde birleşeceğini umuyordu. Ancak parçalanmışlık her şeye rağmen doğudan gelen tehlikeye karşı ortak çıkarların üstün gelmesine engel oldu. Yine de Hunyadi'nin komutanlığındaki ordu başarıyla ilerlemeye başladı, ancak 1444 başlarında kış şartları ve salgın hastalıklar yüzünden sefer durdurulmak zorunda kaldı.

Papa yeni yardım göndereceği vaadinde bulundu, Venediklilerle Cenevizliler de -istisnai bir şekilde birlik olarak- Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ve Asya'da bulunan toprakları arasındaki bağlantıyı kesmek üzere bir donanma

göndereceklerinin sözünü verdiler. İskender Bey Arnavutluk'ta sultana karşı zaferler kazandı ve Wladislaw'a ittifak önerisinde bulundu. Ancak hem o hem de Hunyadi, bu teklifi tereddütle karşıladılar. Polonya ve Macaristan soyluluğu savaşın sürdürülmesine karşıydı, çünkü görünür tehdit şimdilik bertaraf edilmişti ve kral ile "sonradan görme" Hunyadi Yanoş'un daha fazla güç kazanması iyi olmazdı. Ayrıca sultan Bosna ve Sırbistan'ın boşaltılmasını, Macaristan'ın Eflak'taki hükümranlılığını ve belirli bir savaş tazminatını öngören gayet makul bir barış anlaşması teklifinde bulunmuştu. Wladislaw bu teklifi kabul etti ve Osmanlılar söz konusu bölgelerden geri çekilmeye başladılar. Sultan da Karamanoğlu İbrahim Bey'i haklamak için Anadolu'ya doğru yol almaya başladı.

Ancak sadece birkaç gün sonra Papa'nın elçisi Kardinal Giuliano Cesarini (1389-1444) Wladislaw'a Hristiyan bir hükümdar olarak görevlerini hatırlattı, anlaşmayı bozarak savaşa tekrar başlaması için onu ikna etti. Soylular genel olarak bu sefere katılmaya yanaşmadığı ve Brankoviç de daveti reddettiği için, görece küçük bir ordu toplanabildi. Haçlı ordusu Tuna'dan aşağı Karadeniz'e doğru ilerlerken Ortodoks kiliselerini yağmaladı ve halka eziyet etti. Bir engizisyon müfrezesi, Bogomil ("tanrı dostları") adı verilen kâfirlere yönelik süreklilikli avına çıktı. Bunlar genellikle Bosna'da doğu ve batı kiliselerini protesto eden, İsa'nın gerçek ve arı öğretilerine dönülmesini isteyen ve katı ahlakçılık ilkelerine göre yaşayan insanlardı. Katolik Kilisesi, onların yakalanarak köle olarak satılmalarına izin vermişti.

Ordu, Niğbolu önlerinde Hunyadi'nin Erdel'den gelen askerleri ve Vlad Dracul'un birlikleriyle birleşti. Vlad, askerlerinin başında bizzat bulunmaktan kaçınmamıştı. Savaş Meclisi'nde sefere devam edilmemesi için büyük çaba harcadı. Birleşik ordunun çok küçük olduğunu, zafer kazanma ihtimalinin bulunmadığını söylüyordu. Hunyadi bunun üzerine onu ihanetle ve Osmanlılarla iş birliği yapmakla suçladığında, Vlad hançerine davrandı. İkisi arasındaki silahlı bir kavga güçlüklerle önlenebildi. Ancak Vlad askerlerine liderlik etmekten vazgeçti ve komutayı oğlu Mircea'ya devretti.

Haçlıların stratejisi işe yaramamıştı. Venedik filosu Çanakkale Boğazı'nı yeterli bir şekilde kapamamıştı, çünkü bu şehir cumhuriyeti gizlice sultanla görüşmeler sürdürüyordu. Cenova ise belirli bir ücret karşılığında Osmanlı askerlerini gemileriyle Anadolu'dan Avrupa'ya taşıdı. Her iki devlet için ekonomik çıkarlarının yanı sıra, Güneydoğu Avrupa ve Anadolu'da bulunan kolonilerinin güvenliği, sonu belli olmayan bir savaşı kayıtsız şartsız desteklemekten daha önemliydi. Bir Burgonya donanması, boğaza çok geç ulaştı. 9 Kasım 1444'te Varna'da nihai savaş yapıldı. Osmanlı ordusu sayıca Hristiyanlardan çok daha üstün olmasına rağmen, Hunyadi becerikli bir taktikle başarı kazanıyor gibi görünüyordu. Ancak bir süre sonra Kral Wladislaw kendisini düşman ordusunun merkezine kahramanca bir şövalye saldırısı düzenlemek zorunda hissetti. Bu saldırı sadece kendi ölümüyle değil, bütün ordunun ağır bir yenilgi almasıyla sonuçlandı. Kardinal Cesarini de savaştan sağ çıkamadı. Mircea, Eflak birliklerini çatışmalardan mümkün oldukça uzak tutmaya gayret etmişti. Bu yüzden az kalsın savaşın günah keçisi ilan edilecekti.

Ancak ne olursa olsun, Macaristan ile Eflak arasındaki ilişkiler sarsılmıştı. Vlad Dracul'un ülkesine kaçan Hunyadi Yanoş'u yakalayarak hapsetmesi, durumu daha da kötüleştirdi. Vlad büyük ihtimalle yeni güç dağılımı esnasında elinde bir koz bulunmasını istiyordu. Ancak sultan Hunyadi'ye ilgi göstermeyip Yunanistan üzerine yürüdüğünde, Vlad bir kez daha Macarlarla yakınlaştı, Hunyadi'yi hediyelere boğarak serbest bıraktı ve Osmanlılara karşı küçük bir sefere dahi katıldı. Ancak artık sultana karşı büyük bir ittifakın kurulamayacağını ve sadece İskender Bey'in Arnavutluk'ta bazı başarılar kazanabildiğini tespit etti. Bunun üzerine 1446'da kendisini ziyaret eden bir Osmanlı heyetinin ittifak teklifini kabul etti. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'na karşı düzenlenecek askerî hareketlere katılmama, vergi ödeme ve Hunyadi'nin bir yıl önce Eflak topraklarına yerleştirdiği Bulgarları teslim etme yükümlülüğü altına giriyordu.

Macaristan bunu kabul edemezdi. Kral olması düşünülen ancak henüz reşit olmayan Ladislaus Posthumus'un na-

ibi olarak görev yapan Hunyadi Osmanlılara karşı yeni bir sefere çıkmayı planlıyor, bunun için de Eflak'ın birliklerine ve ekonomik gücüne ihtiyaç duyuyordu. Vlad Dracul'dan memnun olmayan Eflak boyarlarıyla ilişki kurdu ve Kasım 1447'de Eflak'a saldırdı. Vlad'ın birlikleri yenildi, oğlu Mircea yakalanarak idam edildi, kendisi de kaçarken öldürüldü. Hunyadi, Daneşti ailesinden II. Vladislav'ı (?-1456) voyvoda olarak atadı ve Boğdan'da da kendisine bağlı bir soyluyu hükümdar ilan etti. Dăneşti ile Drăculeşti arasında geçmişe dayanan bir rekabet vardı. Aslında her iki aile de aynı ataya dayanıyordu, ancak sonradan farklı kollara ayrılmıştı.

Genç Vlad'ın bütün bu olayların ne kadarından haberdar olduğunu bilmiyoruz. Hatta onun bulunduğu yeri bile tam olarak bilemiyoruz. Osmanlı heyeti 1446'da babasına onun sağlık durumunun iyi olduğunu belirtmişti. Görünüşe göre o ve küçük kardeşi, babasının devamlı taraf değiştirip durmasının sonuçlarından kötü bir şekilde etkilenmiyorlardı. Örneğin ittifak talebi gibi durumlarda baskı aracı olarak kullanılması için, Osmanlılar ona ihtiyaç duyuyorlardı. Küçük Vlad, Osmanlı seçkinlerinin müstakbel bir üyesi olarak yetiştirilmeye devam edildi. Bu arada II. Murad, rehinelerin yanı sıra her beş yılda bir imparatorluğun Avrupa'da bulunan topraklarından devşirme toplamaya da başlamıştı. Yaşları 10 ila 15 arasında değişen belirli bir sayıda erkek Hristiyan çocuğu ailelerinden alınıyor, Osmanlı dili ve kültürünün yanı sıra, İslam dinine uygun bir şekilde yetiştiriliyordu. Yeteneklerine göre saray hizmetinde sultanın temsilcisi olan sadrazamlık mertebesine kadar yükselebiliyor ya da seçkin yeniçeri birliklerine katılabiliyorlardı. Sultan bu sayede soyluların nüfuzunu kırmayı ve iktidarını sağlamlaştırmayı, ayrıca ülkesinin yönetimini iyileştirmeyi amaçlıyordu.

1448 başlarında Eflak'ta olup bitenlerin haberi sultanın sarayına ulaştığında, Vlad Drăculea derhâl tahtın meşru sahibi ilan edildi. Sultan Murad hakkı olanı almasında ona yardım etme sözü verdi ve bir makamla taltif etti. Görünüşe göre on yedi yaşındaki delikanlı mirasını fazla bir olay yaşanmadan ele geçirecekti.

3. İktidar ile İktidarsızlık Arasında

Hunyadi, 1448 yılında kendisini Osmanlı İmparatorluğu'na saldıracak kadar güçlü hissediyordu. Kendi birliklerinin yanı sıra emrinde çok sayıda paralı asker de vardı, ayrıca sultanla yaptığı anlaşmaya sadık kalan Sırp prensi Brankoviç'in aksine, II. Vladislav da halefininkinden çok daha büyük bir birlikle sefere katılıyordu. Vlad Drăculea da bu fırsatı değerlendirerek, küçük bir Osmanlı birliğinin desteğiyle Eflak'ta iktidarı ele geçirdi. Bu esnada yok denecek kadar az direnişle karşılaştı. Yeni voyvoda olarak izlediği politika hakkında bilgimiz yok. Ancak talihi uzun süre yaver gitmedi.

Hunyadi, İskender Bey'in birliklerine yaklaşmak ve bir kısaç hareketiyle Osmanlı ordusunu imha etmek için güneybatıya doğru gitti. Osmanlıların savaş usullerini çok iyi incelemişti ve mükemmel bir strateji izliyordu. Ancak yine de seferi başarısız oldu. İskender Bey kendisini sadece Osmanlı akıncılarının saldırılarına karşı savunmak zorunda kalmıyor, savaşa karşı olduklarını beyan eden Arnavut soylularıyla uğraşmak zorunda da kalıyordu. Ayrıca Arnavutluk'ta toprakları bulunan Venedik de Osmanlı karşıtı cepheyi desteklemek niyetinde değildi. Kısmen ağır yenilgiler de aldığı bu çatışmalarda İskender Bey çok vakit kaybetti. Bu esnada sultan da Ekim 1448 ortalarında başarılı bir manevrayla Hunyadi'yi daha önce 1389'da belirleyici bir savaşın yaşanmış olduğu Kosova'da savaşa zorladı. Savaş üç gün sürdü. Birlikleriyle cebrî yürüyüşle savaş alanına 30 kilometre kadar yaklaşmasına rağmen, İskender Bey de sonuca etki edemedi: Hunyadi'nin ordusu ağır bir yenilgi aldı. Osmanlı İmparatorluğu'nu geriye atma planları, uzun yıllar için rafa kaldırılmak zorunda kalındı.

Savaşın kaybedileceği anlaşıldığında, II. Vladislav Eflak birlikleriyle geri çekilmeye karar verdi. Bu kısa sürede iktidarını sağlam bir zemine oturtmayı başaramayan Vlad Drăculea'yı kovmakta fazla zorlanmadı. Vlad, yeni güç dengesine bağlı olarak Vladislav'ın sultana yanaşmasına ve vergi ödemeyi kabul etmesine dahi engel olamadı. Sultanın oğlu

ve veliahdı olan yaştı Mehmed'le (1432-1481) temas kurması dahi, Osmanlı yöneticilerinin gerçekçi bir bakış açısıyla Vlad'a şans tanımamalarında bir değişiklik yaratmadı.

Vlad Drăculea bu tutum karşısında büyük bir hayal kırıklığına uğramış olmalıydı. Her hâlükârda sultanın sarayına geri dönmedi ve Boğdan Prenslığı'ne yerleşmeyi tercih etti. Belki de oradaki akrabalarının kendisini hem Vladislav'a hem de Macarlara karşı destekleyeceklerini umuyordu. Başta bu konuda fazla bir ilerleme kaydedemedi. Vlad, Macaristan'ın yanı sıra Polonya'nın da rol oynadığı politik kargaşaların içine sürüklendi. Sonunda, 1451 kışında, Boğdan voyvodası II. Bogdan'ın öldürülmesinin ardında, yeğeni Stefan'la (1437-1504) birlikte Erdel'e kaçmak zorunda kaldı. Stefan, öldürülen Bogdan'ın oğluydu ve ileride "Büyük" (cel Mare) lakabıyla anılacaktı. Bundan kısa bir süre önce de II. Murad'ın ölümünün ardından Osmanlı İmparatorluğu tahtına II. Mehmed çıkmıştı. Sonradan alacağı "Fatih" lakabı, onun geri çekilme bir yana dursun, barış politikalarıyla da kendini kısıtlamayacağına, aksine batıya doğru ilerlemeye devam edeceğine işaret ediyordu.

Erdel'de her iki taht adayı da "Sakson" şehirleriyle iyi ilişkiler kurmayı başarmıştı. Bu şehirlerin ekonomi ve ticaret politikası bakımından durumlarını incelemiş ve önemli müttefikler olabilecekleri sonucuna varmışlardı. Vlad, Kronstadt'ta bulunurken Vladislav'ın hükümdarlığından memnun olmayan Eflak boyarlarıyla temas kurdu. Şehrin ileri gelenleri buna göz yumdular, çünkü bu sayede Vladislav'ın Erdel şehirlerine karşı bir harekette bulunmaya cesaret edemeyeceğini düşünüyorlardı. Hunyadi, Şubat 1452'de Kronstadt'dan Vlad'ın ikamet iznini iptal etmesini istediğinde, önce hiçbir şey olmadı. Vlad fazlasıyla işe yarar biriydi ve Hunyadi'nin eskisi kadar güçlü olmadığı gayet iyi biliniyordu: Erdel voyvodalığından alınmış ve başka yüksek makamları da kaybetmişti. Bunun ötesinde, 1452'de Ladislaus Posthumus reşit oldu ve böylece Hunyadi'nin naip olarak görevi de sona erdi.

Vlad'ın 1452 sonu ile 1455 arasında nerelerde yaşadığı ve neler yaptığı konusunda fazla bilgimiz yok. Ancak Macaris-

tan’da ve özellikle de Osmanlı İmparatorluğu’nda neler olup bittiğini dikkatli bir şekilde gözlemlediği kesin. Osmanlıların üstün kuvvetleri 1453 yılında Konstantinopolis’i ele geçirdi ve 1457’de burası yeni başkent oldu. Böylece Bizans İmparatorluğu kesin olarak tarihe karışmıştı. “Hristiyanlığın kalesi” olarak bilinen bu şehrin düşmesi batı dünyasını sarsmış, ancak Osmanlıları geri püskürtmek için birleşik çabalara da yol açmamıştı. Mehmed ise ileri yürüyüşünü sürdürmekten çekinmiyordu. Orduları 1454 ile 1455 yıllarında Sırbistan’ın geniş kesimlerini ele geçirdi. Artık Brankoviç de dikkate alınmıyordu. Sultan, Temmuz 1456 başında Belgrad önlerine gelmişti. Bu şehrin ele geçirilmesi, Macaristan’ın merkezine giden yolun açılması anlamına gelecekti.

Hunyadi bir kez daha göreve çağırılmıştı. Mehmed’in aldığı iç politika tedbirleri sayesinde konumunu güçlendirdiğini biliyordu. Osmanlı askerî varlığı, köklü bir şekilde iyileştirilmişti. İnşa edilmekte olan donanma, imparatorluğun çeşitli bölgeleri arasındaki irtibatı sağlayacaktı. Tahta kimin geçeceğine dair çıkartılan yeni bir kanun, hükümdarlığın bölünmemesini teminat altına alıyordu: Sultan oğullarının en yeteneklisini veliahdı ilan ediyor ve bu oğul tahta çıktıktan sonra kardeşlerini öldürebiliyordu. Aynı şeyi Mehmed de yapmıştı. Hunyadi, Hristiyan devletlerden öyle pek büyük bir yardım gelemeyeceğini biliyordu. Macaristan’ın iç gücünü kuvvetlendirmeliydi. Bu da Vlad Drăculea’nın beklediği fırsattı.

Macaristan kralı Erdel’deki şehirlere yeni haklar verdi. Eflak’a açılan geçitlerde bulunan kaleleri onardıkları takdirde, buralarda gümrük vergisi toplayabileceklerdi. Bu, Erdel ile Eflak arasındaki ticaret yollarının şehirlerin eline geçmesi anlamına geliyordu ki Vladislav bundan hiç memnun olmamıştı. Üstüne üstlük Hunyadi Erdel’deki Eflak tımarlarını da zapt edince, Vladislav onunla ilişkilerini kesti. Bunun üzerine Hunyadi şehirlerin de desteklediği Vlad ile temas kurdu ve onu krala takdim etti. Ardından da şehri zapt edilmekten kurtarabilmek için Belgrad’a gitti. Erdel’in güvenliğini Vlad’a emanet etmişti. Böylece Vlad hedefine bir adım daha yaklaşmıştı.

İlk bakışta Belgrad'ın durumunun son derece umutsuz bir görüntüsü vardı. Hareket hâlindeki Macar ordusu çok küçüktü. Ancak o anda beklenmedik bir yardım geldi. Hitabet yeteneğiyle halk kitlelerini etkilemeyi başaran ve kendi saflarındaki "kâfirleri" de en az Yahudiler kadar katı bir takibata uğratan bir Fransisken keşişi olan Johann Capistrano (1386-1456), bu "inançsız" Müslümanlara karşı bir kitle hareketi yaratabilmeyi başardı. Yetersiz silahlanmış ancak din fanatizmine sahip bu yeni savaş gücü Temmuz 1456 sonlarında Hunyadi'nin birlikleriyle birlikte Belgrad üzerine yürüdü ve Osmanlı ordusunu ezip geçti. Mehmed geri çekilmek zorunda kaldı. Ancak bu zaferin bedeli ağır oldu: Hunyadi, Capistrano ve Hristiyan ordusunun büyük bir kısmı vebanın kurbanı oldu. Pek çok asker de yağmaya daha fazla tahammül etmek istemeyen köylüler tarafından öldürüldü.

Macarların desteğinden emin olan ve Osmanlı müdahalesinden korkmasına gerek kalmadığını düşünen Vlad Drăculea, emrindeki Erdel birlikleriyle birlikte Eflak'a girdi. Vladislav mağlup edildi, yakalandı ve başkent Târgoviște'de Vlad'ın ağabeyi Mircea'nın boynunun vurulduğu meydanda idam edildi. Vlad III. Drăculea böylece bir kez daha Eflak Prenslığı tahtına çıktı.

4. Voyvodanın Hükümdarlığı

Vlad, hükümdarlığının o an tartışma konusu olmadığını, ancak uzun vadede daha da sağlamlaştırılması gerektiğini biliyordu. Yaptığı ilk görüşmelerden sonra büyük devletlerin bir oyuncağı olduğunu ve henüz arkasını dayayabileceği sosyal ve politik güçlerin bulunmadığını anladı. Eylül 1456'da kısa aralıklarla önce Macaristan kralına, ardından da Osmanlı sultanına biat etmek zorunda kaldı. Ayrıca Osmanlılara yine vergi ödeyecek –hatta bu vergiyi saraya bizzat kendisi takdim edecekti– ve Eflak'tan Erdel'e askerî geçiş hakkı verecekti. Erdel şehirlerinin ona Osmanlılara karşı silah yardımı yapacaklarına ve kaçmak zorunda kalması durumunda sığınma hakkı tanıyacaklarına söz vermeleri,

çok da işine gelmiyordu. Çünkü taht üzerindeki hak talebine verecekleri bu destek karşılığında, şehirlere Vladislav'ın sınırladığı eski ticarî haklarını geri vermek zorunda kalacaktı. Belki İskender Bey hariç olmak üzere, son yıllardaki "Türk savaşları" boyunca, komşularına olan bağımlılığını azaltabilmek için dış politika ittifakları kuramayacağını bizzat yaşayarak tecrübe etmişti. Bu zamana dek sadece kendi çıkarlarını düşünen ve taht adaylarını birbirlerine karşı kullanan boyarların sınırsız desteğine güvenemeyeceğini de biliyordu.

Vlad'ın berrak bir strateji izleyip izlemediğini bilmiyoruz. Sonradan bakıldığı zaman, görünüşe göre önce hükümdarlığının belirleyici temeli olarak Eflak'ın ekonomik gücünü büyütmeyi ve kalıcı bir ordu için gereken koşulları oluşturmayı, sonra merkezî yönetimi sağlamlaştırmak için boyarların gücünü kırmayı, ardından da ülkenin iç politikasına istikrar kazandırmayı hedeflemişti. Prensliğini daha iyi bir konuma getirmesine izin verecek dış politika fırsatlarını değerlendirmek de, bu hedefle başa baş gidiyordu. Bu konsept kulağa çok mantıklı gelmekle birlikte, uygulanmaya konması aynı derecede zordu.

Vlad'ın aldığı ilk tedbirler bile durumun ne kadar komplike olduğunu ve hangi karşıt güçlerle mücadele etmesi gerektiğini ortaya koyuyordu. Macaristan'dan Eflak'ın Erdel'deki eski tımarlarının iade edilmesini istedi ve bu talep memnuniyetsizlikle karşılandı. Kısa bir süre önce onunla ittifak hâlinde olan Erdel şehirleri, Vlad ticaret için "istif hakkı" ilan eder etmez, bunu son derece sert bir şekilde eleştirdiler. Bu, Eflak'tan geçmek isteyen yabancı tacirlerin mallarını belirli bir süre için ülkenin belirli bir yerinde depolamaya ve satışa sunmaya zorlanması anlamına geliyordu. Eflak tacirleri bu esnada öncelikli ve satın aldıkları mallarla ticaret yapabilme hakkına sahiptiler. O dönemde istif hakkı ülkenin ticaretini koruma ve ekonomik kalkınmasını destekleme anlamında önemli bir araç olarak görülüyordu. Erdel şehirleri ise anlaşılır bir şekilde bundan hiç hoşlanmamışlardı, çünkü bu takdirde uzak mesafe ticaretinde sahip oldukları avantajı büyük ölçüde yitireceklerdi. Üstelik

Konstantinopolis'in düşmesinden sonra işlerini kara yoluyla geliştirmeyi umuyorlardı, çünkü deniz yoluyla Karadeniz üzerinden ticaret yapmak artık çok zorlaşmıştı. Ayrıca taht üzerinde hak iddia ederken o kadar güçlü bir şekilde destekledikleri Vlad'ın kendilerini aldattığını düşünüyorlardı. Bu yüzden onunla rekabete girecek taht adayları bulmakta gecikmediler; bunlar da Eflak boyarları arasında taraftar bulmak için derhâl çalışmalar başlattı: Kronstadt Dan (?-1460) isimli birini, Hermannstadt da Vlad Drăculea'nın üvey kardeşlerinden biri olan Keşiş Vlad'ı (Călugărul, 1425 öncesi-1496) seçmişti.

Eflak voyvodası, bu kışkırtmalara tepkisiz kalmadı. Birliklerinin başında 1457 yılında Erdel'e girdi, Kronstadt civarını yakıp yıktı ve sivil halkla büyük zararlar verdi. Kronstadt, Dan'ı sınır dışı etmeye hazır olduğunu bildirdi. Vlad da bunun karşılığında istif hakkından vazgeçti ancak hedeflerini kesinlikle terk etmedi. Macaristan'da yaşanan iç karışıklıklar da imdadına yetişmişti. Hunyadi ailesinin taraftarı olarak, bu kişilerin desteğini aldı. Hunyadi Yanoş'un oğlu Matthias Corvinus (1443-1490), 1458'de Macaristan kralı ilan edildi. Yeni kral Erdel şehirleriyle olan kavgasında Vlad'ın tarafını tuttu, Vlad bu sayede Hermannstadt ile de bir anlaşma imzalayabildi. Ancak kısa süreli bir ekonomik avantaj beklentisiyle Vlad'ın Karadeniz kıyısındaki önemli bir liman olan Kili'yi zapt etmesi hem yeni kralı hem de 1457 Boğdan Voyvodalığı tahtına oturmuş olan eski yoldaşı Stefan'ı kızdırdı. Her ikisi de bu liman üzerinde hak iddia ediyordu. Burada Vlad'ın önemli bir karakter özelliği ortaya çıkıyordu: İktidarının çıkarlarını soğukkanlı bir şekilde hesaplayabiliyor, ancak coşkun mizacı nedeniyle genellikle vaktinden önce ve gereken hazırlıkları yapmadan harekete geçiyordu.

Stefan, Vlad ile Erdel şehirleri arasındaki anlaşmazlıktan yararlanmak için, 1458'de Kronstadt'a geniş kapsamlı ticaret imtiyazları verdi. Kronstadtlılar da bunu kabul ettiler ve denizaşırı ticaretlerinin bir kısmını Boğdan Prensligi üzerinden yapmaya başladılar. Bunun üzerine Vlad 1459'da bir kez daha Eflak'ta istif hakkı ilan etti. Bir şekilde bundan

kurtulmaya çalışan Erdelli tacirler ölüm cezasına çarptırılacaktı. Kronstadt derhâl Dan'ı geri çağırdı. Vlad'ın birlikleri bir kez daha şehre ve civarına saldırdı. Dan, 1460 yılında Erdel birlikleri ve Vlad'dan kaçan Eflaklılarla birlikte Eflak'a saldırdı. Macaristan kralının buna onay vereceğini hesaplıyordu. Ancak Vlad bu arada epeyce geliştirdiği ordusuyla onun karşısına çıktı, onu mağlup etti ve başını vurdurdu. Vlad bir kez daha Erdel'e girdi, ülkeyi korku ve dehşete düşürdü. Matthias Corvinus'un yardıma gelmediğini gören şehirler, 1460'ta nihayet barış anlaşması yapmaya hazır olduklarını bildirdiler. Eflaklı kaçakları teslim etmeyi ve savaş durumunda Vlad'a 4000 asker vermeyi taahhüt ediyorlardı. Vlad da saldırıya uğradığı takdirde Erdel'i aynı sayıda askerle destekleyecek ve Eflak'ın içinden Erdel'e askerî bir seferin düzenlenmesine izin vermeyecekti.

Erdel şehirleriyle ticaret hakları yüzünden giriştiği kavganın esnasında, Vlad Erdel'in iç meselelerini düzenlemeye başlamıştı. Desteginden emin olduğu boyarlarla, ona çok şey borçlu olan tacirlerle, yükselmek isteyen küçük soylularla ve çıkarlarını savunuyormuş gibi görüldüğü köylülerle ittifak hâlinde, büyük soyluluğun güven vermediğini veya tahat için tehlike teşkil ettiğini düşündüğü üyelerinin üzerine kararlı bir şekilde yürüdü. Onları amansız bir şekilde takip ederek -erişilebilir kaynakların belirttiğine göre- büyük bir zalimlikle cezalandırdı, pusuya düşürdü ve aileleriyle birlikte idam ettirdi. Topraklarına ve servetlerine el koydu, ihtiyaç duymadığı kısmını taraftarlarına dağıttı. Söylenene göre kurmayı düşündüğü düzene uygun olmayan dilencileri, Çingeneleri ve diğer insanları da aynı zalimlikle ortadan kaldırdı. Bu tedbirlerin esas amacı, güçlü bir merkezî otorite yaratmaktı.

Bu, onun yanında duran ve nihayetinde aristokratların çoğunun sadakatini ifade eden en yüksek organ olan saray meclisi üyeliklerinde yapılan değişikliklerle ve idari mekanizmaların düzene sokulmasıyla da kendisini gösteriyordu. Vlad, otoritesini güçlendirerek, desteginden emin olmak istediği Ortodoks Kilisesi'ne de mesaj vermiş oluyordu. Ancak kilisede onu etki altına almak ya da ondan bağımsız po-

litikalar izlemek yolunda en küçük bir çaba dahi sezdiğinde, amansız bir saldırıya geçiyordu. Vlad bu şekilde ülkesini sosyal, ekonomik ve politik bakımdan yeniden düzene soktuktan sonra, nihayet kendisini belirleyici çatışmayı göze alabilecek kadar cesur hissetti. Ordusu iyi durumdaydı, silahlanma faaliyetlerinde epey yol almıştı, ayrıca iki de hisar inşa ettirmişti: Sonradan Romanya'nın başkenti olacak olan ve o zamana dek pek de önem taşımayan Bükreş ile ticaret ve ordu yollarını kontrol edecekti, Karpatların ulaşılması çok güç bir yerinde bulunan Poenari hisarı da geri çekilme durumunda kullanılacaktı.

5. Osmanlılara Karşı Kazanılan Zafer

Osmanlı sultanı II. Mehmed, 1460 yılında Vlad Drăculea'ya bir heyet göndererek vakti gelen vergileri ödemesini istedi. Ancak Vlad artık egemenliğinden taviz vermek niyetinde değildi ve bu talebi derhâl reddetti. Sadece bununla da kalmıyordu: Elçiler böyle bir gelenekleri olmadığı gerekçesiyle Vlad'ın huzurunda sarıklarını çıkarmayı reddettiklerinde, Vlad küçük çivilerle sarıkların elçilerin kafalarına çivilenmesini emretti. Ayrıca efendilerine kendisi gibi büyük bir hükümdara geleneklerini dayatmaya çalışmamasını iletmelerini de söyledi. Kaynakta bu şekilde anlatılan bu hikâye gerçek olsun ya da olmasın, Vlad'ın vergi ödemeyi reddetmesi sultanı epeyce öfkelen-dirmiş olmalıydı. Başka kaynaklara göre bu bir "Wahle", yani "Welsch" heyeti idi ve bununla bir İtalyan şehir devletinden gelen bir heyet kast ediliyor olunabilirdi; "Wahle" kelimesinin "Walach" (Eflaklı) olarak okunması gerektiği görüşüne katılmıyorum. Ancak tarihsel bağlama göre burada sultanla bir çatışma yaşanmış olması akla daha yakındır.

Osmanlı sultanı cevap vermekte gecikmedi. Kısa bir süre önce İslam'ı kabul eden bir Rum olan bir kâtip, Vlad'ın huzuruna çıkarak sultanın emirlerini bildirdi. Vlad, önceden kararlaştırılan vergiyi bizzat saraya gelerek ödeyecek ve devşirme olmaları için yanında 500 oğlan getirecekti. Macaristan'la yaptığı anlaşmayı feshetmesi durumunda ise

sultan onu affedecekti. Artık egemenlik haklarıyla ilgili her türlü ihlale büyük bir tepki gösteren Vlad, bu talepleri reddetti. Bunlar daha da ağırlaştırılmış bir bağımlılık anlamına geliyordu, çünkü Eflak o zamana dek devşirme sistemi içine alınmış değildi. Ayrıca sultanın sarayında ne tür bir muameleye uğrayacağını da aşağı yukarı kestirebiliyor gibiydi: Büyük ihtimalle böyle bir seyahatten sağ dönemezdi.

Kâtip ondan kendisine en azından sınıra kadar eşlik etmesini istediğinde, bunun ne anlama geldiğini de biliyordu: Mutlaka bir tuzağa düşürülecekti. Gerçekten de kâtibin ve Eflak sınırında bulunan Osmanlı komutanının asıl görevi buydu. Vlad, kâtibin teklifini kabul etti, ancak yanına seçme askerlerden oluşan bir birlik aldı. Baskın gerçekleştiği anda Osmanlı birliklerini sadece yenmekle kalmadı, çok sayıda askeri ve komutanı da esir aldı. Yine bir kaynağın bildirdiğine göre, aldığı bu esirlerin hepsini kazıklattı. Bu, sultana çok açık bir savaş ilanıydı.

Küçük bir prensliğin voyvodası olarak onu dünyanın en kudretli imparatorluklarından birine kafa tutmaya yönlendiren neydi? Vlad, Mehmed'i şahsen tanıyordu. Vlad'ın "Güzel" (cel Frumos) lakabıyla tanınan kardeşi Radu ile eşcinsel bir ilişki içine girmesinden ötürü onu hakir görüyor olabilir miydi? Ama bunu yapmasının ardındaki en önemli itici güç, Vlad'ın mutlak hükümdar olmak yolundaki arzusu-ydu. Kimseye bağımlı olmayı ve kimsenin izlediği politikalara karışmasını istemiyordu. Ancak uluslararası güç dağılımı, yapacağı savaş için öyle çok da cesaret verici değildi.

Papalık tahtında 1458'den bu yana II. Pius adıyla Enea Silvio Piccolomini (1405-1464) oturuyordu. Bu adam önemli bir düşünür ve hümanistti, Basel Üniversitesi'nin kurucularındandı, Hristiyan batıyı Müslüman Osmanlılara karşı bir araya getirmeyi ve yeni bir haçlı seferiyle bunları yok etmeyi yaşamının en önemli hedefi olarak görüyordu. Ancak 1459/60'ta yapılan ilk girişim başlayamadan bitti. II. Pius 1461'de bu kez barışçıl bir girişimde bulundu: Yazdığı bir mektupla Sultan II. Mehmed'i Kuran'ın çelişkilerle dolu olduğuna ikna etmeye çalıştı. Sultan Hristiyanlığı kabul etti-

ği takdirde, şu anda gayrimeşru olarak elde ettiği her şeyin meşru sahibi olacaktı. Ancak böyle bir yol fazlasıyla hayalciydi ve başarısız olmaya mahkmdu. Mehmed'in bu tür bir öneriyi kabul etmesi mümkün değildi. Papa, takip eden yıllarda "kâfirlere" karşı ortak bir Hristiyanlık cephesi inşa etmek, hatta buna Moskova'nın efendilerini de dâhil etmek için büyük bir çaba gösterecekti. Ancak bütün bu çabalar hiçbir işe yaramadı. II. Pius haçlı seferi için ancak oldukça mütevazı bir ordu toplayabildi. 1464'te Venedik'te gemiye binmeye hazırladığında ise ölüm onu yakaladı.

Böylece Papa'dan artık destek beklemek diye bir şey söz konusu değildi ve diğer devletler de bir araya gelemeden dağıldılar. Habsburg sülalesinden Alman kralı ve kayzeri III. Friedrich, Macaristan tacı için Matthias Corvinus ile savaş hâlindeydi. Venedik ise bir haçlı seferi davetine ancak bütün Hristiyanlar katıldığı takdirde icabet edecekti. İşken-der Bey 1461'de sultanla anlaşma imzalamak zorunda kalmıştı, çünkü Arnavut güçleri çok yorgun düşmüştü. Boğdan prensi Stefan, bir rakibini ortadan kaldırmak için Erdel'de savaş hâlindeydi. Bu arada Mehmed de boş durmuyordu. Sırbistan'ı yeniden işgal etti ve Yunanistan'ın tamamını ele geçirdi. Sultanla arasında resm olarak gevşek bir vasallık ilişkisi olan Bosna, kyllere özgürlük ve Bogomillere takibatın son bulacağı vaadinde bulunduğu için ona giderek daha fazla meylediyordu. Mehmed, 1461'de İran ve havalisinde devasa bir Türkmen İmparatorluğu kuran ve 1453 ila 1478 arasında hüküm süren Uzun Hasan'ı mağlup etti. Papa, daha önceki haçlı seferlerinde de olduğu gibi, Hristiyanlığı tehdit eden Müslümanları ortadan kaldırmak için bir gayrimüslimle ittifak kurmaktan çekinmemişti. Ancak Uzun Hasan'ın yenilmesiyle birlikte Osmanlılara karşı bir kısıkaş harektı başlatma umutları da suya düşmüştü.

Böylece Vlad Drculea birkaç Erdel birliği ile Matthias Corvinus'un cılız yardım vaatlerinden başka bir destek ummaması gerektiğini biliyordu. Corvinus ayrıca onu bir akrabasıyla –muhtemelen kuzeni Ilona Szilgyi'yle, başka kaynaklara göre de kendi kız kardeşiyle- evlendireceğine söz vermişti. Vlad'ın aklından muhtemelen iki şey geçiyor-

du. Bunların ilki, sultanın esas ilgi alanının Papa'nın yaptığı savaş hazırlıkları olacağı ve Eflak'ı ancak ikinci derecede bir savaş alanı olarak göreceğiydi. Vlad, Osmanlıların savaş tekniklerini çok iyi biliyordu ve İskender Bey'in başarılarından da çok şey öğrenmişti: Açık arazide yapılacak bir savaşta, Osmanlı ordusunun Eflak'tan gelen nispeten küçük birliklerle mağlup edilmesi mümkün değildi. Ancak verilecek bir tür gerilla savaşıyla, hızlı baskınlar ve aynı hızla geri çekilmelerle, arazinin iyi kullanılmasıyla ve ikmal yollarının kesilmesiyle, Osmanlıların ciddi bir sıkıntıya sokulması mümkündü. Orduyu oluşturan büyük insan kitlesini doyurmak için büyük miktarda besine ihtiyaç duyuyordu. Birlikte getirilen yiyecekler yeterli gelmediği için, kalan kısmı civarda yağma yaparak elde etmek bir zorunluluktu.

Vlad da stratejisini bunun üzerine kurdu. 1461/62 kışını baskınlar yaparak geçirdi, Tuna'nın karşı yakasındaki Osmanlı mevzilerine saldırdı, orada bulunan hisarların büyük bir kısmını ele geçirdi ve Bulgar bölgesinin epey içine girdi. Osmanlıların muhtemel karşı saldırısını zorlaştırmak için tarlaları yakıp tahrip ettirdi. 11 Şubat 1462'de Macar kralına zaferlerinin haberini verdi öldürülen -kadın ve erkek- "Türk'ün ve Bulgar'ın" sayısını tam olarak verdi. Kralın birlikleriyle gelerek savaşa katılmasını, durumun hiç olmadığı kadar uygun olduğunu söylüyordu. Matthias bu teklifi kabul ederken, Vlad'ın aynı taleplerle seslendiği diğer muhtemel müttefikler ise daha çekingen karşılıklar verdiler. Ama sonuçta öyle pek de önemli olmayan bir voyvoda, Osmanlılara korkunun ne olduğunu öğreten bir savaş kahramanına dönüşmüştü.

Eflak'taki bu kötü duruma bir son vermek isteyen Mehmed, Nisan 1462'de devasa bir ordunun başına geçti. Vlad ise nispeten küçük bir ordu toplayabilmişti. Matthias hâlâ III. Friedrich ile çatışma hâlindeydi ve Stefan'dan da yardım gelecek gibi değildi. Sultan başlangıçta birliklerini bölmüştü. Ana gövde karayolunda yürüyor, ikinci birlik ise Tuna boyunca yukarı ilerliyordu. Mehmed bizzat bu birliğin başındaydı; bu da seferi ne kadar ciddiye aldığını ve Vlad'ı yok etmeyi kafasına koyduğunu ortaya koyuyordu. Vlad'ın

kardeşi Radu da Mehmed'in yanındaydı. Radu müstakbel voyvoda ilan edilmişti ve yanında Vlad'dan kaçarak Osmanlı İmparatorluğu'na sığınan bir grup Eflaklı da vardı. Ordunun iki kısmı Niğbolu'da bir araya geldi. Vlad bir meydan savaşı vermekten kaçındı ve işe yaradığı sınıanmış taktiğini uygulamaya başladı. Osmanlılar Tuna'yı geçerken onlara ağır kayıplar verdirdi. Sonra da ormanlara ve bataklıklara çekildi. Civarda yaşayan insanlara, hayvanlarını ve besin maddelerini alarak ulaşılması mümkün olmayan bölgelere çekilmelerini söylemişti. Osmanlılar insanların boşalttığı bölgelerde, yanmış tarlalar ve evlerle, ayrıca kullanılamaz duruma getirilen kuyularla baş başa kalmışlardı. Sık sık baskınlara uğruyor, ağır kayıplar veriyorlardı. Ve bir gece Vlad birliklerinin tümüyle saldırdı. Bazı aktarımlara göre gerekli keşfi bizzat kendisinin yaptığı ana karargâhı hedef almıştı. Osmanlılar neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Toparlanıp savunmaya geçmeye fırsat kalmadan, Vlad merkeze gelmişti bile. Sultanın çadırını sadece şanssızlık eseri ıskalamıştı. Osmanlılar nihayet saflarını düzenlediklerinde, Eflaklılar geldikleri hızla gözden kaybolmuştu.

Böylece Mehmed Târgovişte'ye doğru ilerlemeye başladı. Osmanlı kaynaklarına göre yolda Vlad'ın korku ve dehşet salmak için kazığa oturttuğu düşmanlarının cesetlerinden oluşan "Kazıklanmış İnsanlar Ormanı"nın içinden geçmişti. Başkentini ele geçirilmesi de sonuca çok etkili olmadı: Halk kaçmış ve geride erzak namına bir şey bırakmamıştı. Sultan yavaş yavaş zor bir duruma düşmeye başlamıştı: Düşman bir türlü ele geçirilemiyordu, sıcak hava ve hastalıklar birliklerini çok kötü etkiliyordu, içecek ve yiyecek giderek azalıyordu. Tam bu esnada Stefan, Eflak voyvodasının planlarını bozdu. Bu uygun andan faydalanmayı ve Kili limanını ele geçirmeyi istiyordu. Vlad buna engel olmak ve bu önemli limanı elinde tutmak için ordusunu ikiye bölmek zorunda kaldı. Hatta bunu başardı da, ancak yokluğunda Mehmed Eflak birliklerine ağır kayıplar verdirmeyi başardı. Buna rağmen seferi sona erdirdi, ancak Radu'nun yeni voyvoda olarak tahtta kalmasına yetecek sayıda birliği ülkede bıraktı. Radu, halka bu yıkıcı savaşı sona erdireceği sözünü verdi ve Vlad'ın politikalarından memnun olmayan çok sayıda insanı yanına çekmeyi başardı.

Vlad ise muhtemelen mağlup olduğunu falan düşünmüyordu. Sultanı geri çekilmeye zorlamış ve onun nasıl yenileceğini göstermişti. Görünüşe göre savaş yöntemlerinin halka çektiirdiğı acılar ve ülkeye verdiğı zararlar, buna değerdı. Böylece Kronstadt'da Matthias Cornivus ile bir araya gelmek üzere Erdel'e gitti. Onunla gelecek yıl Osmanlılar üzerine açılacak seferin ayrıntıları hakkında konuşmak istiyordu. Nasıl olsa artık yardım vaadini yerine getirmemesi mümkün değildi. Anlaşılan Vlad kendisini Osmanlılara karşı kurulacak birleşik Hristiyan ordusunun yeni lideri olarak görüyordu.

6. Tutsaklık ve Son Savaş

Vlad, Kasım 1462'de Macar kralıyla bir araya geldiğinde, onun zaferlerinden hayranlık duymak yerine oldukça çekinceli yaklaştığını fark ettiğinde son derece şaşırdı. Neler oluyordu? Matthias, Vlad'ın hiçbir yerde coşkuyla karşılanmadığını, aksine eski çelişkilerin varlığını sürdürdüğünü fark etmişti. Bundan kendisine avantaj sağlamak istiyordu. Vlad'ın gelişinden önce "Sakson" şehirlerinin temsilcileri onu ziyaret etmiş ve Eflak prensinden şikâyetçi olmuşlardı. Ayrıca Eflak boyarlarından gelen heyetler de rahatsızlıklarını dile getirmişlerdi. Yeni voyvoda Radu ise şehirlere eski ticari haklarını iade ediyor ve -Osmanlılarla arasındaki vasallık ilişkisine rağmen- kralı üst otorite olarak kabul ediyordu. Matthias tereddüt içindeydi. Erdel şehirlerinin ve Eflak boyarlarının ne kadar güvenilmez olduklarını iyi biliyordu, ancak hükümlerlik bölgesinin ve sınırlarının en azından bir süreliğine huzur içinde olması onun için önemliydi. Vlad'ı desteklediğı takdirde ise yeni huzursuzlukları ve çatışmaları ortaya çıkarmış olacaktı. III. Friedrich hâlâ Macar tahtının üzerinde hak iddia ediyordu ve buna karşılık Matthias da Polonya, Bohemya, Moravya, Silezya ve Aşağı Avusturya'nın dâhil olacağı bir Büyük Macar İmparatorluğu hayali kuruyordu.

Bütün bunlara şu da ekleniyordu: Papa II. Pius, hem ülkesinin coğrafi konumu hem de babasının hizmetleri nede-

niyle, Matthias'ta Hristiyanlığın Osmanlılara karşı verdiği savaşın askerî liderini görüyordu. Bunun için çok kısa bir süre önce onun emrine hatırı sayılır bir meblağ vermişti. Bu sevilmeyen komşunun bu meseleyi tartışmalı hâle getirmesinin ve Osmanlıları yenen kişi olarak şan ve şöhret elde etmesinin sırası mıydı şimdi? Matthias bir süre daha bekleyip argümanları ölçüp biçmeye karar vermişti ki, Vlad'ın Sultan Mehmed'e, bir başka üst düzey Osmanlı makam sahibine ve Boğdan hükümdarı Stefan'a yazdığı mektuplar eline geçti. Vlad bu mektuplarda ittifak tekliflerinde bulunuyor ve sultana Eflak'ı, Erdel'i ve Macaristan'ı ele geçirmesine yardımcı olacağını vaat ediyordu; hatta Macar kralının şahsını bizzat yakalamanın da mümkün olabileceğini belirtiyordu.

Araştırmacılar bu mektupların Matthias tarafından düzenlenen kullanışlı bir sahtekârlık mı olduğu, yoksa kralın kendisini gayet soğuk karşılaması karşısında büyük bir hayal kırıklığına kapılan Vlad'ın aniden köklü bir taraf değişikliğine mi karar verdiği konusunda bugün de tartışmaktadır. Hassas yapısı ve her an köpürmeye hazır mizacı, ikinci seçeneğin ağır basmasına neden oluyor. Öte yandan, ilk voyvodalık denemesinden bu yana Erdel'de pek de sağlam olmayan bir dengede durmayı sultana daha fazla destek olmaya tercih ettiği ve Osmanlılara karşı savaşın hükümdarlığının en büyük amacı olarak nitelendirilebileceği ortadaydı. Bu, her şeyden önemli olarak gördüğü mutlak egemenliğinin tartışmasız ön koşuluydu. Bunu bu kadar kolay bir şekilde riske atabilir miydi? Mektupların tarihine baktığımız zaman, Matthias'la yaptığı ilk toplantıdan birkaç gün sonra yazılmış olduklarını anlıyoruz. Yani aslında kralın aleyhine bir karar verip veremeyeceğini henüz kestiremeyeceği günlerde.

Her hâlükârda Matthias derhâl harekete geçti. Vlad'ı aralık başında tutuklattı, Radu'yu voyvoda olarak tanıdı ve Erdel şehirlerinin taleplerine boyun eğdi. Ayrıca bir mektup yazarak papayı Vlad'ın ihanetine dair bilgilendirdi ve bu şartlar altında Osmanlılara karşı çıkılacak seferi seneye ertelemenin daha iyi olacağını belirtti. Bu kadar ağır bir ihanetin cezasının normalde ölüm olması beklenirdi. Ancak

böyle olmadı. Vlad on iki yıl boyunca nispeten yumuşak bir kraliyet tutsaklığında, büyük ihtimalle ev hapsinde kaldı. Tam olarak nerelerde tutulduğunu bilemiyoruz. Bu olayların hangi tarihte gerçekleştiği de kesin olarak belli değil; 1467, 1473 veya 1475 tarihleri anılıyor. Vlad'ın evlenmesi için Ortodoksluktan Roma-Katolik inancına geçmesi şart koşulmuştu. İhanete böyle bir ceza verilmesi düşünülebilir mi? Matthias papaya yazdığı mektupta Vlad'ı zalim, acıma nedir bilmeyen bir adam olarak tasvir etmişti. Akraba bir kadın böyle bir insanla evlendirilebilir miydi? Macaristan kralının Vlad'a yaptığı muameleden, onun ihanetine ve olağanüstü kötü bir insan olduğuna pek de inanmadığı, aksine sadece çıkarlarını düşünen ve buna uygun olarak hareket eden biri olduğu kanısına varılabilir.

1470'li yılların ortasında dünyanın politik gidişatı Matthias Corvinus için köklü bir şekilde değişmişti ve Vlad'a bir kez daha ihtiyaç duyuluyordu. Macar kralı 1463'te III. Friedrich ile barış anlaşması imzalamıştı. Bundan ötürü 1464 yılında taç giyme törenini yenilemiş, askerî ve ekonomik reformları hayata geçirmeye başlamıştı. Bunların arasında vergi sisteminde soylulara ve Erdel şehirlerine yük getiren bir düzenleme de bulunuyordu. Matthias, 1467'de bu şehirlerin çıkardığı isyanı bastırdı. Eflak'ın Radu'nun izlediği politika sayesinde sakin olması, ayrıca sultanın Venedik ve İran'la yürüttüğü savaşlarla uğraşması, dış politikada işine gelen durumlardı. Venedik nihayet Osmanlı İmparatorluğu'nun kolonileri ve ticareti bakımından Cenova'nın ve Napoli'nin rekabetinden daha tehlikeli olduğunu anlamıştı. Diğer devletler eskiden olduğu gibi yalpalayan bir politika izliyorlardı, kendi sorunları vardı ve destek vermeye hazır değillerdi. Arnavutluk'taki müttefik İskender Bey 1468'de, Papa II. Pius ise daha önce, 1464'te ölmüştü. İranlı Uzun Hasan 1472'de ve 1473'te iki defa sultana mağlup olmuştu. Venedik ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 1463'te başlayan savaş hâlen devam ediyordu, ancak Venedik'in durumunun kötüleştiği ve Akdeniz'deki üstünlüğünü yitireceği belli olmuştu. Bosna'nın 1463'te sultanın egemenliğinin altına girmiş olmasına rağmen, bütün bu yaşananlar Macaristan'ın yıllar boyunca Osmanlı politikasının hedefi olmamasına neden olmuştu.

Buna karşın başka bir taraftan baskı ve tehlike söz konusuydu. Matthias'ın ve Friedrich'in imparatorluklarının sınır boylarında yaşayan insanlar, Osmanlı birliklerinin daimî tacizlerine karşı hiçbir şey yapılmadığından şikâyet edip duruyorlardı. Bu iki devlet ise tebaasını korumak yerine, Bohemya tacı için birbirine girmeye hazırlanıyordu. Macaristan ve Polonya soyluları da aynı şekilde hem Osmanlı akınları hem de Matthias ile Polonya kralı IV. Kazimierz (1427-1492) arasındaki iktidar kavgaları yüzünden homurdanmaya başlamışlardı. Macaristan zümreleri 1474'te Osmanlı'ya karşı daha etkin olması için krallarını Kazimierz ile ateşkes anlaşması yapmaya zorlamıştı. Bir yıl sonra Polonya kraliyet meclisi de Kazimierz'i savaşa zorlamış, ancak kral bunu yapmaktan kaçınmıştı.

Bütün bunların yanı sıra, Boğdan Prenslığı'nın Büyük Stefan liderliğinde giderek güçlenmesi de Matthias'ı hamle yapmaya zorluyordu. Stefan 1460'lı yıllarda Kili limanını nihayet kontrol altına almayı başarmıştı ve Macaristan kralıyla olan anlaşmazlıklarında Erdel şehirlerinin yanında yer almıştı. Macaristan'ın ve Kırım Tatarlarının yaptığı birer saldırıyı başarıyla savuşturmuştu. Hukuki olarak hâlâ Polonya kralının mülkü olmasına ve Macaristan'ın sonu gelmeyen üstünlük kurma çabalarına rağmen, aslında Stefan 1470 yılında prensliğinin bağımsız olmasını sağlamıştı. Artık bakışlarını Eflak üzerine çevirmenin sırasıydı. Orada Radu'nun hükümdarlığında Osmanlılar ülkeye yerleşmiş ve çok sayıda üs kurmuşlardı. Bunlar bir çatışma anında Boğdan Prenslığı ve Erdel için tehlikeli olabilirdi. Kronstadt Stefan'la ittifak kurmuş ve 1470 yılında Eflak için pek çok insanın hayatına mal olacak kanlı bir savaş başlamıştı. Radu tahttan indirilmişti, sonra bir daha çıkmayı başarmıştı, ardından yeniden kaçmak zorunda kalmış ve 1475'te bir suikast sonucunda ya da bir savaşta hayatını kaybetmişti. Taht üzerinde hak iddia eden ve çok farklı kesimlerce desteklenen birçok insan, birbiriyle mücadele etmeye başlamıştı. Sultan Mehmed, 1474 yılında sadrazamı Süleyman'ı büyük bir orduyla Stefan'ın üzerine göndermişti. O da Vlad ile aynı taktiği uygulamış ve başlangıçta meydan savaşı vermekten kaçınmıştı. Osmanlı ordusu Eflak ve Boğdan içinden geçmiş

hem baskınlarla hem de gıda kıtlığıyla boğuşmak zorunda kalmıştı. Yiyecek ikmalı giderek zorlaşmıştı. Sonunda Stefan Osmanlı ordusunu Boğdan'ın Vaslui şehri yakınlarında tuzaga düşürmüş ve neredeyse son adamına kadar yok etmişti. Büyük bir öfkeyle yanıp tutuşan Mehmed 1475'te bir intikam seferine çıkmaya hazırlanmış, ancak hastalık nedeniyle bunu 1476'ya ertelemek zorunda kalmıştı.

Böylece Vlad Drăculea'nın vakti gelip çatmıştı. Görünüşe göre Matthias'la barışmıştı ve askerî yeteneklerini kullanmanın tam sırasıydı. Vlad, Şubat 1476'da Macar birlikleriyle Bosna üzerine yürüdü, -1995'te Sırp milislerinin yaklaşık 8000 Müslüman Bosnalı erkeği katletmesiyle hüzünlü bir şöhet elde eden- Srebrenica'yı ele geçirdi ve Osmanlıları epey geriye attı. Yılın ikinci yarısında da Erdel voyvodası -ve Ejderha Tarikatı'nın üyesi- Stephen Báthory (1430-1493) komutasında, Büyük Stefan'ı desteklemek üzere Boğdan üzerine yürüdü. Macaristan kralının savaş alanından çekilmesiyle birlikte, Büyük Stefan bu kez bizzat sultan tarafından yönetilen devasa bir Osmanlı ordusu tarafından tehdit edilmeye başlanmıştı. Daha önce de uyguladığı taktikle bir kez daha Osmanlı ordusuna ağır kayıplar verdirmeyi ve Războieni yakınlarında tuzaga düşürmeyi başardı. Ancak Sultan Mehmed bizzat birliklerinin başına geçip askerlerini peşinden sürükleyince, Stefan geri çekilmek zorunda kaldı. Ne var ki vaktiyle Vlad üzerine açtığı seferde olduğu gibi ikmal sıkıntıları ve hastalıklar yüzünden sefere ara vermek zorunda kaldı.

Erdel ordusu çok geç kaldığı için savaşta Stefan'ı destekleyememişti. Ancak sultanın daha fazla ilerlemesinin önüne geçilmesi için, Eflak'ın Osmanlı nüfuzundan kurtarılması gerektiği çok açıktı. Vlad Drăculea bu iş için biçilmiş kaftandı. Matthias Corvinus 6 Eylül 1476'da onay verdi, Stephen Báthory onu destekledi, aynı şekilde Büyük Stefan da desteğini bildirdi, Erdel şehirleri de yeni ticarî imtiyazlar karşılığında Vlad'ın yanında olduklarını açıkladılar. Kasım ayında Macaristan, Erdel ve Boğdan birlikleri Eflak'ı ele geçirdi. 26 Kasım 1476'da Vlad üçüncü defa voyvoda ilan edildi.

Birkaç gün sonra Stephen Báthory birlikleriyle birlikte Eflak'tan ayrılmak zorunda kaldı, çünkü Sultan Mehmed

beklenmedik bir şekilde Tuna üzerinden Macaristan'ı tehdit etmeye başlamıştı. Vlad'ın taht üzerinde hak iddia eden rakiplerinden biri, eskiden Büyük Stefan tarafından desteklenmiş olan, ancak sonradan Osmanlı tarafına yaklaşma eğilimi gösteren Basarab Laiotă bu fırsatı değerlendirdi ve 1476/77 yıl dönümünde Eflak'a saldırdı. Vlad, ordusuyla onun karşısına çıktı, ancak bu defa bunun bedelini hayatıyla ödedi. Onun savaşırken mi öldüğü, yoksa arkasından yaklaşan bir suikastçı tarafından kellesinin mi uçurulduğu tartışmalıdır. Voyvodanın gövdesi söylenene göre Snagov Katedrali'ne defnedildi. Ancak 1980'li yıllarda Vlad'a ait olduğu tahmin edilen mezar açıldığında, boş olduğu görüldü. Bükreş yakınlarında bulunan bu manastır, Vlad tarafından nispeten uzun süren iktidarında desteklenmiş ve tahkim edilmişti. Mezarın nerede bulunabileceğine dair yeni tahminler, Vlad'ın ölüm yerine daha yakın olan başka manastır kiliseleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bugüne dek bununla ilgili belge ortaya konulamadı. Vlad, eşiyle çocuklarını Erdel'de bırakmıştı.

Bu evlilikten olan çocukların genellikle Erdel'de toprakları vardı. Ailenin bu dalı 17. Yüzyıl'da son buldu. Eflak tahtına yönelik iddiaları ise sonuçsuz kaldı. Buna karşın Vlad Drăculea'nın ilk evliliğinden olan çocuklarının isimleri 16. ve 17. yüzyıllarda Eflak'ta, hatta bazen Boğdan'da prens olarak anıldı. 17. Yüzyıl'dan itibaren ailenin bu dalının da bilinen bir doğrudan mirasçısı yok. Yan dallar ise günümüze kadar takip edilebiliyor. Vlad Drăculea'nın soyundan gelen ve çocuğu olmayan bir kadın 1987'de Ottomar Berbig (1940-2007) isminde bir fırıncıyı evlat edindi. Berbig, bundan sonra Ottomar Rodolphe Vlad Dracula Prinz Kretzulesco ismini kullanmaya başladı. Oğlu Ottomar (*2006) günümüzde "Dracula soyunun" bu dalını sürdürüyor.

Eflak, tıpkı daha sonra Boğdan'ın da olacağı gibi, kısa bir süre sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına girdi. Ancak doğrudan imparatorluğa bağlanmadı, genellikle itaatkâr bir voyvodanın yönetimine bırakıldı. Osmanlı İmparatorluğu ise genişlemeye devam etti. 1526'da Macaristan düştü, Osmanlılar 1529 ve 1683 yıllarında iki defa Viya-

na kapılarına dayandı, ancak geri püskürtüldüler. Zaten bu arada yavaş yavaş gerilemeye başlamışlardı. 1859'da Boğdan ve Eflak prenslikleri, 1866'da krallık ilan edilen ve 1878 Berlin Kongresi'nde Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını kesin olarak kazanan Romanya ile birleşti.

Vlad Drăculea, gücünü ve hareket alanını o zamanın iktidar sistemi bağlamında gözünde fazla büyütmişti. Hunyadi ile İskender Bey'in başarılarından aldığı cesaretle ve Osmanlı'nın askerî ve idari yapısı hakkında sahip olduğu bilgilerle, bu imparatorluğun ordularını mağlup edebileceğine inanmıştı. Muzaffer komutan olarak, birleşik Hristiyan ordularının başında bulunmayı istiyordu. Bu sayede Macaristan Krallığı'ndan bağımsızlığını elde edebilecekti. İçeride ise soyluların aleyhine olmak kaydıyla merkezî yönetimi güçlendirmeye ve katı bir yönetim tarzı kurmaya gayret etti. Bu esnada zalim cezalar vermekten de kaçınmadı. Bağımsız bir egemenlik için despotik bir yönetim anlayışı, belki de ona sultanın sarayında yetiştirilirken öğretilmişti. Ama bu tutumu bir Rönesans hükümdarının tutumunu da andırmaktadır: Egemenlik ve merkezî yönetim politikanın temel hattıydı ve bunları gerçekleştirmek için her türlü aracın kullanılması mübahtı.

II. KAZIKLI VLAD - KAHRAMAN VLAD: YAŞADIĞI ÇAĞDA VE GÜNÜMÜZDE VOYVODA HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER

1. Yaşadığı Dönemin Bir Cezalandırma Türü Olarak Kazıklama

Vlad Drăculea'nın ikinci bir lakabı daha vardı: "Tepeş"; yani "Şişleyen" veya "Kazıklayan / Kazıklı". Bu lakap 16. Yüzyıl'ın başlarından beri kullanılıyordu ve Vlad'ın hoşlanmadığı insanları kazığa oturtmak gibi bir alışkanlığa sahip olmasından kaynaklanıyordu. O dönemde etrafımıza şöyle bir bakacak olursak, kazıklama ve Vlad'a atfedilen diğer öldürme yöntemlerinin hiç de alışılmadık şeyler olmadığını görürüz. Kazıklamayla ilgili bulabildiğim en eski bilgi, Babil kralı Hammurabi'nin (M.Ö. 1728-1686) kanunlarında yer almaktadır. Burada 153. madde şöyle demektedir: "Eğer bir adamın karısı ikinci bir erkek için kocasını öldürtürse, o kadın kazığa oturtulacaktır." Buradan o dönemde özellikle cinsel suçlar için bu idam şeklinin uygulandığını anlıyoruz. Diğer suçlar ise hükümdara veya vatana ihanetti, ayrıca savaşta esir alınan askerlere de bu ceza uygulanıyordu. Asurlulardan, Medlerden ve Perslerden, ayrıca Makedonya kralı Büyük İskender'den (M.Ö. 356-323) kalma pek çok bilgi de bu cezanın uygulandığına şahitlik etmektedir. Kazığa oturtulanlar genellikle hükümdarın gücünü sergilemek ya da korkutmak amacıyla öylece bırakılıyordu.

Kazığa oturtma Hintlilerde, Moğollarda, Afrika ve Amerika'da da uygulanan bir cezaydı. Ancak Avrupa'da da bilinmiyor değildi. Yunanlar ve Romalılar da bu yöntemi başkalarına benzer şekilde uyguluyorlardı. Söylenene göre Keltlerde suçlular tanrıların onuruna kazıklanıyor, ardından da bir odun yığınının üzerinde ateşe veriliyormuş. Bu idam

şekli, Hristiyanlığın yaygınlaşmasından sonra da uygulanmaya devam edildi. Orta Çağ Avrupası'nın 13. ve 14. yüzyıllardan kalma pek çok şehir kanununda özellikle evlilikte eşi aldatma durumunda, ancak aynı zamanda vatana ihanet, tecavüz, çocuk tacizi ve çocukları öldürme suçlarında da uygulanan yaygın bir cezaydı. Cezanın genellikle kazığın kalbe sokulması yoluyla uygulanması öngörülüyordu, ancak kaynaklarda "şişlenme"den, yani kazığın rektum veya vajinadan sokulması yönteminden de söz edilmektedir. Bu esnada atlar veya öküzler, kazığı sımsıkı bağlanmış vücudun içinden çekiyordu. Benzer hükümler örneğin 1499 tarihli Tirol Kontluğu gibi eyalet kanunlarında da yer alıyordu. İmparator V. Karl (1500-1558) döneminde 1532 yılında Ceza Kanunu hâline getirilen "Constitutio Criminalis Carolina"nın 131. maddesinde belirtildiği gibi, bu kanunda da kazığa oturtma cezası çocuk öldüren kadınlar için öngörülüyordu.

18. Yüzyıl'ın başlarında Kayzer I. Joseph (1678-1711) bu yöntemi yasaklattı, ancak caydırıcılığı korumak amacıyla başka yöntemlerle idam edilen ölümlerin üzerinde uygulanmasına izin verdi. Maria Theresia (1717-1780) da bunu 1769 tarihli Ceza Kanunu'na uyarladı. Rusya'da son kazığa oturtma cezası muhtemelen 1718 tarihinde Kızıl Meydan'da uygulandı. Kahire'de kurulan bir Fransız Harp Divanı, 1800 gibi geç bir tarihte bir generali öldüren bir adamı kazığa oturtulmak suretiyle idam cezasına çarptırmıştı. Ayrıca 13. ila 18. yüzyıllar arasındaki dönemden kalma belgelerde de hem daha önce belirtilen suçlar hem de cinayet, isyan, cadılık ve tanrıya küfretme, bazen de hırsızlık gibi suçlar için de bu ceza türünün uygulandığına dair kayıtlar vardır. Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yapılan savaşlarda ele geçirilen tutsaklar da, genellikle kazığa oturtturulmak suretiyle idam ettiriliyordu. Suçlunun özellikle ölümünden hemen sonra kalbine bir kazık sokulması yöntemi, "temiz olmayan" insanların ölümler diyarından geri dönmelerinin bu şekilde engelleneceğine dair halk inancının canlı bir şekilde yaşadığını da ortaya koymaktadır.

Bu ceza türü aynı şekilde Osmanlı İmparatorluğu'nda da uygulanıyordu. Osmanlılar İslam dinine karşı suç işleyenleri, cinsel suçluları -yani aralarında cinsel ilişki kuran

Hristiyan ile Müslümanları-, cinayet işleyenleri ve hırsızlık yapanları, ayrıca politik suç işleyenleri kazığa vuruyorlardı. Cellat, şişi veya kazığı genellikle bağlı bir hâlde yatan suçlunun gövdesinin içinden geçiriyordu. Mahkûmu bir kazığa oturtma usulü de yaygın olarak uygulanıyordu. Cellat, mahkûmun daha fazla acı çekmesi için, kazığı rektuma veya vajinaya sokarken, hayati organların mümkün olduğu kadar az zarar görmesine gayret ediyordu. Mahkûm saatler boyunca, bazen de günler boyunca korkunç acılar içinde kıvranıyordu. İvo Andriç (1892-1975), “Drina Köprüsü” adlı romanında, köprünün yapımını engellemeye çalışan bir Sırp köylüsünün Osmanlı komutanının emriyle bu şekilde öldürülmesini etkileyici bir şekilde anlatmaktadır. Bu idam tarzının bir yansımasını, Wolfgang Amadeus Mozart’ın (1756-1791) 1782 tarihli “Saraydan Kız Kaçırma” operasında da görüyoruz. Paşa’nın hizmetkârı Osman, Hristiyan uşak Pedrillo’nun cezalandırıldığını görmeyi istemekte ve birinci perdenin üçüncü sahnesinde (ve bir kez daha üçüncü perdenin sonunda) şöyle demektedir: “Önce kafası kesildi, sonra kızgın demirle şişlendi; sonra yakıldı, sonra bağlanıp suya atıldı; son olarak da parçalandı.”

15. Yüzyıl’da da kazığa vurulmak suretiyle idam cezası oldukça yaygındı. Buna o döneme ait sanatsal formlarda da tesadüf ediyoruz. İki örnek vermemiz gerekecek olursa: Albrecht Dürer (1471-1528) 1508 yılında “10000 Hristiyan’ın Şehadeti” adlı tablosunda, Osmanlı ve İranlı yöneticilerin zalimliklerine örnek olarak kazığa vurulmayı da çiziyordu. Sadece kazığa vurulmayı gösteren benzer bir motif, Kassel/Zierenberg’de bulunan –günümüzde Protestan– şehir kilisesinin bir duvarında 1448 yılından kalma bir resimde görülmektedir. Bundan ötürü, Vlad’ın lakabı nedeniyle özellikle kana susamış bir hükümdar olarak tanımlanması ilk bakışta insanı şaşırtır.

2. Vlad Drăculea’ya Karşı Dağıtılan Bildiri

Vlad’ın zalim öldürme yöntemlerine dair söylentiler, oldukça erken dönemlerden itibaren ortaya çıkmaya başlamıştı. Muhtemelen 1462/63 yıllarında “Histori von dem posen

Dracol", yani "Kötü Dracula'nın Hikâyesi" başlıklı bir bildiri Viyana'da basılarak dolaşıma sokulmuştu. Viyana Üniversitesi profesörü ve tarih yazarı Thomas Ebendorfer'in (1388-1464) "İmparatorluğun Tarihçesi" - "Chronica regum Romanorum" içinde verdiği ayrıntılı bilgiler de muhtemelen bu bildiriyle aynı kaynağa dayanıyordu. 1488'den itibaren bu hikâyeyi süsleyerek anlatan, Vlad Drăculea'nın zalimliğini mahkûm eden ve kısmen de "barbar doğuya" duyulan derin aşağılamayı ifade eden çok sayıda Dracula hikâyesi ortaya çıkmıştı. Burada söz konusu olan "Kötü Dracula'nın Hikâyesi", birbirlerinden hafifçe sapmakla birlikte genel olarak uyumluluk gösteren dört el yazması şeklinde aktarılmıştı. İlk defa muhtemelen Vlad'ın tutsaklığı esnasında kaleme alınmış olmalıydı, çünkü üç versiyonu bu konuda hiçbir şey söylemiyordu. St. Gallen Vakıf Kütüphanesi'nde bulunan nüsha, muhtemelen orijinal hâline en yakın olanıdır. Sadece Londra'da muhafaza edilen nüsha, Vlad'ın Matthias Corvinus'un bir akrabasıyla yaptığı evliliğe ve başka bir yerde anlatılmayan bir anekdota atıfta bulunduğu için, farklı bir kaynaktan daha yararlandığını ortaya koymaktadır. 1472 yılından önce dahi Konstanz şehri yıllıklarına girmiş olmaları, bu bildirilerin ne büyük bir alana yayıldığını göstermektedir.

Bütün bildirilerde şu hikâye [burada günümüz diliyle] anlatılır: "(...) Kadınları ve erkekleri ve çocukları, genç ve yaşlı demeden, ismi önceden anılan dağdaki kilisede kazığa oturttu (...), ve bir sofra kurdurtup aralarında yemek yedi (...) ve bunu yaparken çok keyifliydi". Sonra Vlad'ın bir grup Çingene'nin içinden üçünü seçmesi, adamlarına onları kızartmalarını emretmesi ve diğerlerini de pişen etlerden yemeye zorlaması anlatılıyordu. Anneler çocuklarını, erkekler karılarının göğüslerini yemek zorunda bırakılıyordu. Sonra da hepsi kazığa oturtturuluyordu. Metin, canavarca ayrıntılarla bu şekilde sürüp gidiyordu. Sadece dilenciler ve köylüler değil, soylular ve tacirler de tehdit altındaydı. Kendi adamları bile güvende değildi. Vlad, Macaristan ve Erdel'de geniş toprakları yakıp yıkmış, sakinlerini kazığa oturtmuş veya parçalatmıştı. Bildiride Vlad'ın 1460'ta Osmanlılara karşı kazandığı zaferin bile bir hile sonucu olduğu yazıyordu. "Türklerin" idam edilişinin tasviri bile neredey-

se insanda acıma duyguları uyandırıyor. Vlad'ın verdiği emirlerin gerçekte nasıl olduklarını hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Ayrıntıların hepsi doğru olmasa dahi, onun çok zalim biri olduğu ve insanları kazığa vurdurduğu tartışmasızdır. Ancak bazı basılı bildirilerde Vlad'dan "adil" biri olarak söz edilmektedir. Örneğin Sebastian Münster, 1544 yılında basılan "Dünya Vakayinamesi"nde onun "zalim adaletinden" söz ediyordu.

Vlad tablosunun pekişmesine, Michel Beheim'in (1416-yak. 1474-75) Voyvoda "Drakul" hakkında yazdığı popüler şiir de hatırı sayılır bir katkıda bulundu. Bu şiir muhtemelen 1462'den sonra kaleme alındı ve Beheim'in de belirttiği gibi, bir keşişin anlattıklarına dayanıyordu. Belki de ilk yazılış amacı, sansasyona meraklı bir kitleye hitap etmektir. Ancak Beheim bu şekilde Vlad Drăculea aleyhindeki politik amaçları da desteklemiş oluyordu, çünkü şiir Viyana'daki kraliyet sarayında da okunmuştu. Burada dikkat çeken husus, ilave birkaç anekdot haricinde, "Kötü Dracula'nın Hikâyesi"nde anlatılan olayların tekrar ediliyor olmasıdır. Muhtemelen bunların hepsi aynı kaynağa dayanıyordu. Bundan ötürü çağdaş yazıların Vlad'ın yaptıklarına dair kaynak olarak gösterilmesi konusunda dikkatli davranmak yerinde olur. Bunların bir kaynak olarak değerinin tespit edilebilmesi için, tarihsel olarak sınıflandırılmaları gerekmektedir.

İlk hikâyelerin ve şiirlerin 1462 dolaylarında, yani Vlad'ın Matthias Corvinus tarafından tutsak alınması esnasında ortaya çıkmış olması da bir tesadüf değildir. Bunu kesin olarak ispatlamak mümkün değildir ama ilk örnekleri muhtemelen Macar kraliyet sarayında kaleme alınmıştı. Yazılarda sunulan gerekçeler ve politik çıkarlar, buna işaret etmektedir. Eflak voyvodasının tutsak alınmasının gerekçelerini anlatan metinlere göre, bu durum, onun mektuplarla ispatlanan ihanetinin sonucuydu. Burada Vlad "Türklerin" tarafına geçtiği iddia ediliyordu, oysa voyvoda bu esnada Osmanlı birliklerini biraz daha geri püskürtebilmek için Macaristan'ın yardımını bekliyordu. Ayrıca Erdel şehirlerinde Vlad'ın izlediği politikardan zarar gören Alman tüccarların şikâyetleri de ele alınıyordu.

Bu hikâyelerin ve şiirlerin kaynağının bu şehirler mi olduğu ya da en azından bunların yazılmasına katkıda mı bulundukları sorusu henüz cevaplandırılmamıştır. Ancak bu şehirlerin ya da bazı temsilcilerinin, durumdan memnun olmayan boyarlarla birlikte Vlad'a karşı entrikalar çevirdiklerini düşünmek yanlış olmaz: Vlad'ın etkisiz hâle getirilmesini isteyen Macar kralının teveccühüne mazhar olmak istiyorlardı. Vlad Drăculea Erdel şehirleriyle olan ticari ilişkilerin kullanılmasında kralın rakibi olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı açılması düşünülen ve Matthias'ın ertelenmesini istediği haçlı seferinin liderliği tartışmasında da onun rakibiydi. Vlad'ın sözde ihaneti ve yaptığı zalimlikler, kısa bir süre önce "Türlklere" karşı önemli askerî zaferler elde etmiş olmasına rağmen, Hristiyan ordusunun başına neden onun değil de Macar kralının geçirilmesi gerektiğini de açıklıyordu. Matthias, aynı gerekçeleri III. Friedrich ve Papa II. Pius'a da sunuyordu. İnsanları böylesine acılar çektirerek öldürmekten zevk alan biri, batı dünyasının temsilcisi olamazdı.

Papa, muhtemelen Macaristan sarayında bulunan temsilcisi Modruš piskoposu Nicolaus Machinensis (Modrussa, 1427-1480) tarafından kendisine aktarılan bu suçlamalara kayıtsız kalmadı. Macarların "Türlklere" karşı gösterdiği kahramanlıkları öne çıkartırken, "Ioannes Dragula" olarak tanımladığı Vlad'ın tutumunu "müthiş bir gaddarlık" olarak değerlendirdi. Papa'ya göre Vlad "güzel vücut yapısına" ve "bir hükümdara layık" çehresine rağmen "korkunç bir karaktere" sahipti. Burada tanımlanan zalimlikler de bildirilerde anlatılanlarla uyum içindeydi. Macaristan ile Papalık arasında ne kadar yakın bir ilişki olduğunu, Pius'un Vlad'ın sözde ihanetinin belgesi olarak sunulan -muhtemelen sahte- mektuplarını açıklamasında zikretmesi, hatta sultana yazılanları olduğu gibi aktarması da ortaya koyuyordu. Bu, Matthias Corvinus'un papayı doğrudan bilgilendirdiği anlamına da geliyordu. Her hâlükârda, bütün bu bağlantılar, Vlad Drăculea'ya karşı düzenlenen kampanyanın Macar kraliyet sarayından kaynaklandığının altını çiziyordu.

Bu kana susamış, kazıklı voyvoda tablosu giderek pekişti ve yaygınlaştı. Papa V. Nicolaus'un (1397-1455) "Türlklere" karşı haçlı seferi çağrısında bulunduğu 1453 tarihli fermanın-

Bu anlatımlar bir klişenin ortaya çıkmasına neden oluyordu. Sonraki kuşaklar değişen biçimlerde ve farklı çerçeve koşullarında olsa dahi, daima bu anlatılanları hatırlıyorlardı. Hristiyan kanı döken ve çocuklarını kaçıran düşman “Türk” imajı, Burgonya kontu Cesur Karl (1433-1477) örneğinde de görüleceği üzere, kolaylıkla Osmanlıların müttefiklerine de aktarılabilirdi. Bundan ötürü bu tür motifler Vlad Drăculea’ya karşı başlatılan kampanyayı da yönlendirmiş olabilir. Bu tür bir aktarım örneği, 1559 ila 1568 arasında Augsburg’da basılan ve voyvodanın her zamanki portresi yerine bir Türk başı yerleştirilmiş olan bir Dracula karşıtı bildiride görülebilir. Bir başka örnek, Hans Guldenmundt’un bir Osmanlı süvarisini gösteren 1529 tarihli bir ahşap oymasıdır. Süvari bir iple bağladığı Hristiyan bir çifti arkasından sürüklüyordu, uzun mızrağına ise henüz yaşayan bir bebeği geçirmişti. Yüz hatları, o zamanlar kullanımda olan Dracula portrelerine çok benziyordu.

Kazığa oturtmakla vampirizm arasında bir bağlantı kurulabilir, çünkü -halk inancına göre- bir vampir ancak kalbine bir kazık çakılmak suretiyle öldürülebiliyordu. Yine de bütün zalimliğine rağmen, Vlad Drăculea Tepeş’in henüz hayatta olduğu dönemde bir vampir olarak görüldüğü kaynaklarca ispatlanamamıştır.

3. Portrelerde ve Diğer Tasvirlerde Vlad Drăculea

Vlad Drăculea’nın en eski tasvirleri, ona karşı yürütülen bildiri kampanyasıyla birlikte ortaya çıktı. 1488 baskısı bir bildiride, mağrur ve sert bakışlı bir soylunun yüzü görülüyordu. Keskin hatlı burnu, delici bakışlı gözleri, bıyığı, uzun dalgalı saçları, asilzadelerin giydiği türden ve bir sorguça süslenmiş başlığı karakteristik özellikteydi.

Bu çizim muhtemelen Vlad hayattayken yapılmış bir tablodan örnek alınmıştı. İlerleyen zamanda da, yeni eserlere örnek teşkil etti: 16. Yüzyıl’dan kalan birçok portre ve minyatür ona benzemektedir. Asilzade başlığına genellikle sorguca takılı ve etrafı incilerle bezenmiş bir tüy de eklenir. Bu tabloların 16. Yüzyıl’ın ikinci yarısından kalan ve bir Alman

sanatçı tarafından yapılan en meşhur versiyonu, Grandük II. Ferdinand (1529-1595) tarafından Innsbruck'un Ambras Şatosu'nda yer alan önemli kişilerin resimleri koleksiyonunda yer almaktadır. II. Ferdinand, kimliği bilinmeyen bir sanatçıya bu tablonun biraz daha küçük, biraz değiştirilmiş bir versiyonunu yaptırmıştı.

1488 tarihli bir ahşap oymaya göre Vlad Drăculea
(Weimar Klasik Vakfı, Düşes Anna Amalia Kütüphanesi, Sign. Inc. 609a)

Kimliği bilinmeyen ressam: III. Vlad portresi, 1575-95 civarı
(Viyana, Sanat Tarihi Müzesi, Tanlolar Galerisi, Env. No. 8285)

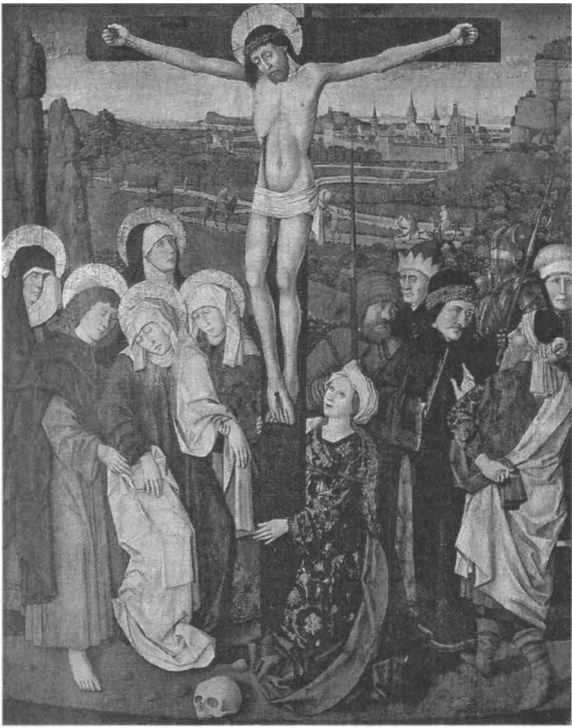
Prens Paul I. Esterházy'nin (1635-1713) Burgenland'da bulunan kalesi Forchtenstein'daki Atalar Galerisi için yaptırdığı insan boyundaki tablo ise 1700 dolaylarından kalmadır. I. Esterházy, Vlad ile uzaktan akrabaydı. Portrede tasvir edilen kişi diğer resimlerde olduğu gibi giyinmişti, sadece başlığındaki sorguç eksikti. Tablonun künyesinde 1466 tarihi anılıyordu. Acaba bu portrenin bakılarak yapıldığı örneğin tarihine mi işaret ediyordu? Belki de Vlad tutsaklığının sonuna doğru, yaptığı evlilikle de ilişkili olarak portresini çizdirmişti. Ancak üslup olarak resim, doğulu hükümdar klişesine uygun olarak yapılmıştı, baş ve göğüs kısmı 1580/90 öncesinde yapılmış bir minyatürü taklit etmişti. Yüz hatları birçok portreye göre daha yumuşak çizilmişti. Tabloya verilen ciddi bir zarar ise dikkat çekicidir: Her iki gözde de göz bebeği ve iri özenle oyularak çıkartılmıştır. Acaba birisi kendisini sihir tehdidi altında mı görüyordu? Bu saldırının ne zaman yapıldığı ve faillerin kim olduğu hâlâ tespit edilebilmiş değildir.

Kimliği bilinmeyen ressam: III. Vlad Tepeş, 1700 civarı. (Forchtenstein Şatosu, Özel Esterházy Vakfı, Esterházy Atalar Galerisi, Env. No. B 523)

Bütün bu tablolar, Macaristan sarayındaki Papalık temsilcisi Nicolaus Machinensis tarafından yapılan ve 1463'te Ofen'de (Buda) bir araya geldiği Vlad Drăculea tasvirine şaşılacak denli benzemektedir: "Çok uzun boylu değildi ama kaslı bir vücudu vardı, yüz ifadesi öfkeli ve korkutucuydu, burnu çok büyük ve kemerliydi, burun kanatları kabarıktı, yüzü inceydi ve hafifçe kızarıktı. Kalın, siyah kaşlarının altında uzun kirpiklerin çevrelediği mavi-gri gözleri ardına kadar açıktı ve etrafa tehditkâr bakışlar fırlatıyordu. Yanakları ve çenesi, üst dudağı hariç olmak üzere, tıraş edilmişti. Geniş şakakları, başını olduğundan daha gösterişli gösteriyordu. Bir boğaninkine benzeyen ensesi dimdik duran boynunu, kapkara dalgalı saçların döküldüğü güçlü omuzlarla birleştiriyordu."

Vlad'ın bu tasviri kilise sanatında da yansımaları bulmuştu. Viyana'da Salvatorgasse'de 14. veya 15. Yüzyıl'dan kalma "Gotik mücevher" Maria am Gestade Kilisesi bulunur. Kilisenin yan duvarlarının birinde, büyük bir kapaklı mihrabın içinde İsa'nın haça gerilme sahnesini gösteren bir tablo vardır. Haçın sağ tarafında, İsa'nın düşmanları görülmektedir. Bu grubun içinde yakası kürklü, koyu kırmızı bir manto giyen ve başında bir sorguçla süslü, incili bir başlık taşıyan soylu bir adam görülmektedir. Bu adam, görünüşe göre bir Yahudi ile pazarlık etmektedir. Sağ eli mantosunun cebindedir, sadece sol eli görülmektedir. Bu adam büyük ihtimalle İsa'nın ölümünden sonra ağzından şu sözler döken Romalı yüzbaşıyı tasvir etmektedir: "Bu gerçekten de tanrının oğluydu!" (Matta 27, 54; Markus 15, 39) Bu tablo 1460 yılına tarihlendirilmiştir, ressamının kim olduğunu bilmiyoruz. Kısa bir süre önce, Romalı yüzbaşının bariz bir şekilde Vlad Drăculea'nın gizli portresi olduğu fark edildi. Acaba ressam bunu neden yapmıştı? Tarihsel kimliğine dikkat etmeden, yüzbaşıya bir yüz vermek için bildiği bir portreyi mi kullanmıştı acaba? Ya da Eflak prensinin bu resmin yapıldığı dönemde Osmanlılara karşı verilen mücadelede önemli bir figür olmasını mı yansıtmıştı? Bu durumda, bu tasvirle Vlad'ın Katolikliği, yani "hak dinini" kabul etmesinin onurlandırılmak istendiği de düşünülebilir.

Maria am Gestade tablosu: Hz. İsa'nın haça gerilmesi. Kapaklı mihrap resmi, 1460 dolayı (Viyana, Maria am Gestade Kilisesi)

Ressamın niyetinin burada ne olduğuna dair cevabını alamayacağımız soru, Vlad Drăculea'nın başka gizli portrelerinde de ortaya atılmaktadır. Bu tablodan birkaç yıl sonra, 1470/80 yıllarında, yine aynı şekilde kimliği bilinmeyen bir ressam tarafından, bir mihraptaki iki kanatlı bir tabloda Aziz Andreas'ın şehadeti tasvir edilmişti. Hem Rusya'nın hem de Erdel'in koruyucu azizi olan Andreas, Simon Petrus'un kardeşi ve on iki havariden biriydi. Yunanistan'ın Patras şehrinde, Hristiyanlığı kabul etmeye ikna edemediği Roma valisi Egea (Aegeas) tarafından çarmıha gerilerek ölüme mahkûm edilmişti. Onunla alay eden Egea kısa bir süre sonra çıldırdı ve akabinde öldü. Bu tabloda cellat yamaklarının arkasında, elinde bir tür asa tutan ve başında inci dizeleriyle süslü bir

kadife başlık giyen Romalı vali görülmektedir. Başlıkta bir de elmaslar ve tüylerle süslü bir sorguç yer almaktadır. Vali, sol eliyle çarmıha gerilen adamı işaret etmektedir. Burada da Vlad Drăculea'nın çiziminin yapıldığı açık bir şekilde belli olmaktadır. Ancak burada Hristiyanları yakalayıp öldüren zalim bir insan kasabı olarak olumsuz bir değer yüklenmiştir. Ressam bunu bilinçli olarak yaptıysa, büyük ihtimalle Vlad'a karşı yürütülen propaganda kampanyasının etkisi altında kalmış demektir. Ancak böyle bir yorum yaparken dikkatli olmak gerekir. Bu kişi fazlasıyla donuk ve yapay görünmekte, resmin genel kompozisyonuna öyle pek de uymamaktadır. Saçı da voyvodanın diğer tasvirlerine göre biraz daha açık renge boyanmıştır. Belki de sanatçı burada sadece tanıdık bir simayı model olarak kullanmıştır.

Steiermarklı bilinmeyen ressam: Aziz Andreas'ın şehit edilmesi.
Kapaklı mihrap resmi, 1470/80 (Avusturya Belvedere Galerisi,
Orta Çağ Sanatları Müzesi, Env. No. 4974)

Vlad'ın kilise sanatında temsil edilmesine dair bir başka örnek, yine aynı şekilde büyük ihtimalle Viyana'da ortaya çıkmıştı. Geç-Gotik üsluptaki bir mihrap kanadında yer alan ve İsa'yı Pilatus'un huzurunda gösteren bir resimde, Pilatus, yüzü ve tüylü sorguçla süslü şapkasıyla Vlad Drăculea'nın ta kendisi olarak tasvir edilmiştir. Haça gerilme sahnesinde ve Andreas'ın şehadetinde de olduğu gibi, burada da sol elini kaldırmaktadır. Acaba burada bir resim geleneği mi ortaya çıkıyordu? Kimliği bilinmeyen ancak mihrap kapaklarının bulunduğu yerden ötürü kendisine "Velenje Kapaklarının Ustası" lakabı takılmış olan ressamın döneme dair politik bilgisi nedeniyle resme Vlad'ı eklediğini kabul edecek olursak, bu portrenin diğer ikisinin arasında bir konumu ifade ettiğini söyleyebiliriz: Pilatus sadece olumsuz değerlerle yüklü bir şahıs değildi. Aslında İsa'nın suçsuz olduğunu biliyor ve onu kurtarmak istiyordu, ancak bunun için çok cılız girişimlerde bulunuyordu. Bundan ötürü de neticede İsa'nın öldürülmesinde dahli bulunuyordu. Bundan ötürü, bu resmin Vlad'ın Osmanlılara karşı sürdürülen savaşın liderlerinden biri mi, yoksa bir hain mi olduğu tartışmaları yapılırken, yani 1462 dolaylarında ortaya çıkmış olduğu kabul edilebilir. Her hâlükârda, üzerinde Vlad'ın görüldüğü birçok tablo kısa bir zaman dilimi zarfında Viyana'da yapılmıştı. Bu da Macaristan ve Eflak'da yaşananların Kayzer III. Friedrich'in sarayında ve şehirde önemli bir tartışma konusu olduğunu ortaya koymaktadır.

Ancak Vlad'ın bu zamana kadar yapılmış olanlarına pek benzemeyen, hatta epey farklılaşan görüntüleri de vardır. 1493 yılında Leipzig'de basılmış bir "Zalim Dracula" nüshasının kapağında Vlad karakteristik burnu ve bıyığıyla tasvir edilmişti, ancak burada bir soylu değildi. Saçları kısaydı, soylulara mahsus başlığı, sorguçlu olmasına rağmen, gösterişsiz bir şapkaya dönüşmüştü. Resimdeki figür ağırlıktan bir deri bir kemik kalmıştı ve çirkindi. Muhtemelen Vlad bilinçli olarak kötü gösterilmeye çalışılıyordu. Bildirinin çeşitli versiyonlarında onu kazıklanmış ya da parçalanmakta olan insanların arasında yemek yerken gösteren resimlerinin de tablolarındaki tasvirlerle ilgisi yoktu. Ancak bu kitapta yer

almayan bazı versiyonlarda, Dracula'nın sol eliyle mihrap tablolarında görüldüğü gibi bir hareket yaptığı dikkati çekmektedir. Vlad'ı "Türk" olarak gösteren çizimler hakkında önceden bilgi verilmişti.

Valenje'deki mihrap kapaklarının Viyanalı ressamı: Hz. İsa, Vali Platus'un önünde. (Ljubljana, Narodna Galerisi, Env. No. NG S 1176)

Wie ſacht ſich an gar ein grauellem
liche erſchröckliche hystorien. von dem wilden wü-
ſtich Dracole weyde Wie er die leut geſpiß hat vnd
geſprachen vñ mit den hainbreern in eine keſſel geſetzen

Zalim Dracula kazığa oturtulanları izliyor. 1500'den sonraya tarihlenen ahşap oyma. (Germanisches Ulusal Müzesi, Nürnberg)

1470/80 yıllarına tarihlendirilen ve Vlad Drăcula'yı nişan tacı ile gösteren, Yukarı Ren bölgesinde yapıldığı bilinen bir çizim oldukça sıra dışıdır. Vlad'ın Macaristan'da yaptığı evlilikle bağlantılı olarak yapılmış olabilecek bu resim omuzlara dökülen saçları, hafifçe kemerli burnu, geniş burun kanatlarını, kalın kaşları ve alın çizgilerini, bıyığı ve hafifçe öne çıkık küçük çeneyi vurguluyordu. Ancak Vlad'ın yüzü her zamankinden daha ince ve kemikliydi -bu, tutsaklığın

bir sonucu olarak yorumlanabilir- ve çiçek yapraklarıyla süslenmiş olan nişan tacı, neredeyse dikenleri olmayan bir diken tacını andırıyordu. Her hâlükârda bu çizim kana susamış, zalim bir hükümdarı değil, daha ziyade acı çeken, belki umut dolu bir insanı akla getiriyordu. Bütün bu portrelerde, çağdaşlarının ve gelecek nesillerin bilincinde onun "görüntüsünün" nasıl dalgalandığı yansıtılmaktadır.

Yukarı Ren'den bilinmeyen ressam:
Vlad Drăculea başında nişan tacıyla. Karakalem çizim. 1470/80
(Basel, Kunstmuseum, Ahşap Oyma , Env. No. U.VIII.32)

4. Bizans, Osmanlı ve Rus Kaynaklarında Vlad Drăculea

Bizanslı tarih yazarı Laonikos Halkokondilis (1423 civarı-1490) vakayinamesini kendi ülkesi ile Osmanlı İmparatorluğu arasında yaşanan çatışmaların ışığında kaleme almıştı. O da Vlad'ın rakiplerini kazıklattığını yazıyor, ancak aynı zamanda onun cesaretini ve kahramanlığını da dile getiriyordu. Sultanın bile Eflak prensinin cüretkârlığına ve sertliğine hayranlık duyduğunu, ancak zalimliğinin onu bile ürküttüğünü belirtiyordu. Osmanlı kaynaklarında Vlad Drăculea devamlı kavga arayan ve mantıksız bir düşman olarak olumsuz bir tarzda anılıyordu. Sultanın sarayında

yetişmiş olmasına rağmen dūřman saflarında yer alması affedilmiyordu. Onun cezalarının çok sert olduğu ve dūřmanlarını kazıklattırđı defalarca belirtiliyordu. Ancak aynı kaynaklar bu cezanın o dönemde yaygın bir uygulama olduğunu, sultanın da aynı şekilde sert ve amansız bir hükümdar olduğunu da ifade ediyordu. Mesele, Vlad'ın kazıklattırma konusunda çok aşırıya kaçması ve kana susamış olmasıydı. Bu ifadeler, Vlad'ın gerçekten de verdiği cezalar da lyy fazlasıyla kaçırdığı ve o yüzden çağdaşları arasında tiksinti ve nefret uyandırdığı anlamına gelebilir. Öte yandan, Osmanlı vakanvisleri de Vlad'ı ahlaki olarak krtmeyi amaçlıyorlardı. Vlad'ın metinlerde askerî anlamda yeteneksiz ve korkak biri olarak tanıtılması dikkat çekiyor, ancak bazı yerlerde şaşılacak bir şekilde Osmanlıları neredeyse yenilginin kıyısına getiren müthiş cesareti de vurgulanıyordu. Hatta yer yer korkutarak yönetme konusundaki yeteneğinden hayranlıkla söz ediliyordu.

“Bir Yenierinin Hatıraları”nda 1462 seferi, bir miktar sıradış bir şekilde tasvir ediliyordu. Muhtemelen 15. Yüzyıl'ın sonlarında kaleme alınmış olan bu metnin odağında 1455'te Osmanlılara tutsak olan ve 1463'te Macarlara esir dūřen bir Sırp yer alıyordu. Ancak birinci ek ve ikinci Polonya versiyonlarına muhtemelen sonradan başka kişilerin anlatımları da eklenmişti. Bu “hatıralarda” her ne kadar Vlad'ın zalimlikleri, onun askerî yetenekleri karşısında yeniçerilerin ve hatta sultanın duyduğu korku anlatılıyorsa da, kazıklamakla ilgili tek bir kelime dahi edilmiyordu. Bunun yerine bir defasında sultanın elçilerinden birinin tekerleğe bağlanma cezasına arpıtırıldığı anlatılıyordu. Bu anlamda bu kaynak da voyvodanın barbarlığının işareti olarak kazıklama cezası üzerinde yoğunlaşmanın, Vlad'ı karalamak ve ktlemek için özellikle ne çıkartılan bir uygulama olduğunun ispatı kabul edilebilir.

15. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren Rusya'da da Dracula'nın hikâyesi çeşitli versiyonlarda ortaya ıktı. Birçok araştırmacı bu hikâyenin yazarının ya da en azından aktarıcısının, 1482 ila 1485 yılları arasında bir Rus heyetine Macaristan'da eşlik eden –ve Rusya tarihinin son derece ilgi e-

kici bir şahsiyeti olan- Fedor Kuricyn olduğunu düşünmeye eğilimlidir. Bu, aynı zamanda Macaristan sarayının Dracula karşıtı propaganda merkezi olarak sahip olduğu öneme işaret eder. Rus versiyonunda Vlad'ın Macar esaretindeki yaşantısına da atıfta bulunmaktadır. Bu metin, o zamanlar Rusya'da henüz hiçbir şekilde sorgulanmayan otokrasinin politikalarını haklı çıkarmayı amaçlıyordu. Bu durum, metnin esas alındığı Almanca aslıyla arasındaki sapmaları da açıklamaktadır. Vlad'ı ziyaret eden iki keşişin hikâyesi buna örnek olarak verilebilir. Vlad, bu keşişlere hakkında neler konuşulduğunu sorar ve Rusça versiyonunda hükümdarı eleştiren, Almanca versiyonunda ise hükümdarı pohpohlayan keşiş kazığa vurulur.

Dracula hikâyesi Çar IV. İvan (1530-1584) döneminde özel bir güncellik kazanmış, ancak çar bu metnin daha fazla yaygınlaşmasına izin vermemişti. Kendisi de tarihe "Korkunç" lakabıyla geçmişti. Kanlı ve zalim yönetim şekli taraftarlarınca adaletinin ifadesi olarak yorumlanıyordu ve lakabı -Rusça "groznyj"- "Sert" olarak da yorumlanabiliyordu. Bazı bildirilerde görülen -ve muhtemelen sonradan eklenmiş- bir çizimde, İvan'ın Osmanlı elçilerinin sarıklarını kafalarına çivileme sahnesi yer alıyordu. Bu da vaktiyle Dracula'ya atfedilen bir uygulamaydı. Bu sahne özellikle ilginçtir, çünkü dönemin diplomasi kurallarına göre, elçiler, efendilerini temsil ettiklerini simgelemek maksadıyla, başlıklarını kendilerini kabul eden hükümdarların huzurunda bir süre daha taşıyorlardı.

Otokrasi karşıtlarının arasında, ancak özellikle de batı dünyasında, IV. İvan halkını ezen ve sömüren kana susamış, her şeye kadir hükümdar imajının ete kemiğe bürünmüş hâliydi. Çok korkunç biri olarak tasvir edilmesine karşın, batılı hükümdarlar da gerçekte zalimlikte ondan hiçbir şekilde geri kalmıyorlardı. Bu noktada, 1572 yılının Aziz Bartolomeus Yortusu gecesinde Fransa kralı IX. Charles (1550-1574) ile annesi Catherine de' Medici (1519-1589) tarafından Huguenotların canavarca yöntemlerle öldürülmesi için verdikleri emri hatırlamak bile yeterli olacaktır. Vlad Tepeş hakkında anlatılan haberler İvan'ın karakterine de

yansıtılmış, böylece “Rus Dracula” olarak batının “barbar” Doğu Avrupa imajına katkı sağlamıştı. Bu sert ve zalim, ancak aynı zamanda adil hükümdar imajı, Rusya’da kriz ve belirsizlik dönemlerinde otoriter politikalar için taraftar toplama amacıyla kullanılıyordu. Bundan ötürü, Sovyetler Birliği’nin 1991’deki çöküşünden sonra “Dracula” başlığı altında -internette bulunabilir- milliyetçilerin ve fanatik dincilerin bir araya gelmesi şaşırtıcı değildir.

5. Romanya’da Vlad Drăculea İmajı

Zalim ve vicdansız Dracula imajının bir propaganda kampanyası sonucu ortaya çıkmış olduğu argümanı, hükümdarın Romanya’da bambaşka bir şekilde değerlendirilmesiyle de desteklenmektedir. Eflak vakayinamelerinde Vlad hakkında kana susamış özelliklere sahip olduğuna dair bir şey anlatılmaz. Zalimliğe olan eğilimi Alman kaynaklarından farklı olarak mutlak olumsuzluk olarak değerlendirilmiyor, aksine içeride düzeni ve dışarıya karşı bağımsızlığı sağlamak yolunda bir zorunluluk olarak görülüyordu. Özellikle Osmanlılara karşı verilen savaşlarda gösterdiği cesaret ve kahramanlık da öne çıkartılıyordu.

Bu imaj, Romen halkının arasında yaşayan anlatımlarda da bu şekilde korunmuştur. Vlad, bu ülkede zenginlerin korkulu rüyası, fakirlerin dostudur. Bir Robin Hood ile bir “hayduk”, yani Romanya ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde halkı koruyan bir çoban-savaşçı, bir “eşkıya” karışımı bir kahramandır. Bu ülkede dilden dile aktarılan birçok şarkı ve hikâye, Dracula’ya duyulan saygının çok yakın zamanda da yaşamaya devam ettiğini ortaya koymaktadır.

19. Yüzyıl’da Romen milliyetçiliğinin “keşfedildiği” ve kahramanlarla tarihsel mitlere ihtiyaç duyulduğu günlerde olduğu gibi, 20. Yüzyıl’da politikanın yeni bir yönelim aldığı çalkantılı günlerinde de, Vlad hakkında bu algı hüküm sürüyordu. Vlad Tepeş’in utanç duyulması gereken “iğrenç bir tiran ve insan suretinde bir canavar” olduğunu ve hiçbir şekilde “kahramanlık ve vatan sevgisi timsali olarak gösterilmemesi gerektiğini” düşünen Ioan Bogdan (1864-1919)

gibi tarihçiler istisna teşkil etmektedir. Tarihçilerin büyük kısmı, Vlad'a yöneltilen suçlamaların, özellikle hükümdarın despotizm ve anarşileriyle haklı olarak mücadele ettiği boyarların yalanı olduğu görüşündedir. Akıl, mantık ve devletin ali çıkarları bu sertliği gerektiriyordu. Diğer kanlı eylemleri ise o dönemde doğal olarak görülen davranışlardı. Vlad ile 1859 yılında Boğdan ile Eflak'ın birleştirilmesiyle oluşturulan Romanya'nın ilk kralı ilan edilen "birleştirici hükümdar" Alexandru Ioan Cuza (1820-1873) arasında da benzerlik kurulmaktadır. Cuza da otoriter bir kişilik, fanatik bir adalet sevdalısı, boyarların düşmanı ve halkın koruyucusu olarak tasvir ediliyordu.

Milliyetçi ve Yahudi düşmanı şair Mihai Eminescu (1850-1889) 1881 yılında Yaşlı Mircea'nın Osmanlılara karşı gösterdiği kahramanlıkların şiirini yazmış, yaşadığı çağdaki çöküşten şikâyet etmiş ve şu çağrıda bulunmuştu: "Sıra sende, Kazıklı Voyvoda, Efendi Tepeş! / İki büyük gruba ayır onları: Bu tarafa alçakları, öte tarafa budalaları! / Onları iki büyük zindana tık: Bir kısmını hapis haneye, kalanını tımarhaneye; / Sonra ateşe ver ikisini de! Kaçamasın bir kişi bile!" Bu şiir, günümüzde dahi durumdan memnun olmayan ve neler yapılması gerektiğini düşünen birçok kimseye ilham veriyor. 1930'lu yıllarda birçok kez başbakan ve dışişleri bakanı olan Alexandru Vaida-Voevod (1872-1950), Romanya toplumunun Yahudilerden soyutlanmasını isteyen antisemit "Vlad Tepeş Birliği"nin kurucuları arasında yer almıştır. Yine de: Vlad hiçbir zaman bir vampir olarak anılmamıştı.

Dracula'dan bağımsız olarak, vampir motifi Romen edebiyatında yer alıyordu. Örneğin önemli ancak faşizme duyduğu sempati yüzünden tartışmalı bir din bilimci olan Mircea Eliade (1907-1986), 1935'te yayınlanan "Matmazel Christine" adlı romanında aşka susamışlığı felaketlere yol açan dişi bir vampiri anlatıyordu. Dişi vampirin demir bir çubuk yardımıyla öldürülmesi bile feci sonu engelleyemiyordu. Eliade, ölüm ve öbür dünyada yaşam mitolojisiyle bilimsel olarak da ilgileniyordu.

Komünist rejimde Dracula ilk başlarda ön planda bulunmasa bile, diktatör Nikolay Çavuşesku (1918-1989), Sovyet-

ler Birliđi'nin vesayet taleplerine karşı izlediği bağımsızlık politikalarında milliyetçi duyguların güçlenmesine önem veriyordu. Bundan ötürü kendisini bir dizi geleneksel ulusal kahramanla özdeşleştiriyordu ki, bunların biri de Vlad Tepeř'ti. Bundan ötürü Vlad'ın büstü Bükreř Askerî Müzesi'nde yer alıyordu ve hâlâ da orada bulunuyor. Romanyalı tarihçiler, o dönemde Dracula hakkında devletin yüce çıkarlarını gözetirken halkı da koruyan bir imaj çizmişlerdi. Çavuşesku, Vlad'ın ölümünün 500. yılı olan 1976'yı "Dracula Yılı" ilan etmiş ve Vlad çeşitli şekillerde yüceltilmişti. Ancak Çavuşesku izlediği zalim baskı politikaları nedeniyle "Drakulesku" ve "Kızıl Vampir" lakaplarıyla anılmaya başlanmıştı. Ancak bu benzetmeler Romanya'da da yapılmıştı. Marin Sorescu'nun (1936-1996) 1978'de yazdığı "A treia teapă" ("Üçüncü Kazık") dramında Vlad Tepeř kazığa oturtulmuş mültecilerle konuşuyor ve bu esnada Çavuşesku'nun nutuklarından alıntılar yapıyordu. Ayrıca diktatörün bir "Strigoi", yani bir vampir olduğuna inananların sayısı giderek artıyordu. Bir söylentiye göre, ihtiyaç duyduğu kan nakillerinde çocuk kanı kullanmayı seviyordu. 1989 Devrimi esnasında pankartlarda ve binalarda "Çavuşesku = Vampir" denklemi görülebiliyordu.

Çavuşesku diktatörlüğünün çökmesinden sonra da Dracula popülerliğini sürdürmeye devam etti. Romanya için en önemli tarihsel şahsiyetin kim olduğunu ortaya çıkarmayı hedefleyen bir anket çalışmasında, Kral Cuza açık arayla birinci olmuştu. Aralarında Çavuşesku'nun kendisinin (!) de bulunduğu bir dizi başka şahsiyetten sonra, Vlad Tepeş büyük ihtimalle Romanya'nın gelişimi için ihtiyaç duyulan "demir yumruğu" ifade etmek üzere orta sıralarda yer almıştı. Romanya'nın emperyal geçmişi mitini tekrar canlandırmaya çalışan bazı tarihçilere göre Vlad da Eflak ve Boğdan prensliklerini birleştirmeye çalıştığı için bu geleneğin bir parçasıydı. Hatta bazen "Doğunun Kayzeri" sanına bile layık görölüyordu.

Ancak bu kadar pohpohlayıcı olmayan "batılı" Dracula efsanesi, hâlen Vlad Tepeş'in yaşadığı söylenen ve gerçekten yaşamış olduğu yerlerin birer turizm merkezine dö-

nüştürülmesinde kullanılıyor. Bu bölgelerin halkı ise ulusal kahramanlarının bu şekilde ticarileştirilmesine pek de sıcak bakmıyor. Devasa bir “Dracula Eğlence Parkı”nın yapılması planları, halkın protestosu yüzünden rafa kaldırılmıştı. Bram Stoker’ın Dracula kitabından etkilenen turistler durup dinlenmeden bir şato aradıkları için, Erdel Karpatlarının kuzey batısında bulunan Borgo Boğazı’na 1983 gibi eski bir tarihte bile bir şato-otel inşa edilmişti. Vlad Drăculea’nın sığınağı olan ve sadece bazı kısımları günümüze ulaşabilmiş olan Poenari Kalesi fazla çekici olmadığı için, Eflak prensinin aslında hiç denecek kadar az ilgisinin olduğu Braşov (Kronstadt) yakınlarındaki Bran Şatosu (Törzburg) müze olarak düzenlenmiştir ve hâlen çok sayıda turist tarafından ziyaret edilmektedir. Romanya devleti 2006 yılının Mayıs ayında bu şatoyu Dominic von Habsburg (*1937) ile kız kardeşleri Maria Magdalena von Holzhausen (*1939) ve Elisabeth Sandhofer (*1942) adlı meşru sahiplerine iade etti. Bu kişilerin büyükanneleri, Romanya kraliçesi Maria (1875-1938), şatoyu Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Kronstadt’a hediye etmişti. Şatonun kaderine dair yapılan uzun tartışmalardan sonra, 2009 yılında özel müze olarak yeniden ziyaretlere açıldı. Amerikalı bir iş adamı günümüzde Bran Köyü civarında gerçek bir Dracula turizmi endüstrisi inşa etmekte, ancak yerel halkın direnişiyle karşılaşmaktadır.

Ama yine de oldukça canlı bir Dracula ticareti vardır. Romanya’da hatıra eşyası satan dükkânlarda yerel giysiler içindeki bebeklerin yanı sıra, genellikle Dracula’yla ilgili eşyalar satılmaktadır: Zırhını bürünmüş voyvoda figürleri, üzerinde meşhur portresi bulunan çeşitli nesneler, ayrıca vampir sembolleri, yarasarlar ve baykuşlar, elbette ki üzerinde “I love Dracula” yazan tişörtler ve şapkalar. 2004 yılında bir gazetede Oltenia ilinde (Eflak), doğumdan kısa bir süre önce bir Dracula vizyonu gördüğü için, annesinin Vlad Tepeş Dracula ismini verdiği bir çocuğun haberi yapılmıştı. Ama yine de şunu unutmamak gerekir: Romanya’da vampirlerin varlığına ilişkin ve sonradan sözünü edeceğimiz halk inancı, Voyvoda Drăculea’nın kişiliğine hiçbir şekilde bağlanmamaktadır.

Vlad Drăculea belli ki çok zalim ve kana susamış bir hükümdardı. Daha ölümünden önce bile, hayatıyla ilgili bazı olaylar bir efsane hâlini almaya başlamıştı. Onun yaptığı söylenen işlerin hangilerinin gerçek olup olmadığı bugün dahi tespit edilebilecek gibi değildir. Buna karşın, onun yaşayan bir ölü, mezar kaçkını bir hortlak ya da kan emici bir vampir olmadığını gayet iyi biliyoruz. Günümüzdeki Dracula imajının neden bir vampir olarak yaygınlaştığını anlamak için, tarihsel gelişmelerin ikinci bir demetini incelemek gerekir.

III. VAMPİR İNANIŞI VE VAMPİR MİTOSU

1. Kan Mitosu

Johann Wolfgang von Goethe'nin (1749-1832) tragedyasında Mephistopheles, Faust'a "Kan çok özel bir sıvıdır" diyordu. Mitler, dünyanın kökenine, uzaklarda ve yabancı olana, kavranamaz veya varoluşsal olaylara açıklama getirirler. Genellikle somut tarihsel birer çekirdeğe sahip olmalarına rağmen hayal ürünüdürler, ancak ilgi uyandırırılar, anlatılmaya devam edilirler ve bu esnada değişime uğrarlar. Vampir mitosunun günümüze kadar gelen çekiciliğinin kanın büyüleyiciliğiyle, insan vücuduna nüfuz edilmesiyle, erotizmle ve şiddetle ilgisi vardır. Bu mitos aynı zamanda toplumsal ilişkileri de yansıtır.

Kan, hayatın kaynağı ve ruhun bulunduğu yer olarak görülür. Arındırıcı ve -dinsel anlamda- kurtarıcı bir özelliği vardır. Dini sebeplerle kurban edilen insanlar genellikle boğazları kesilerek veya kalpleri delinerek öldürülürdü. Köylü toplumlarında, güç kazanmak için kesilen hayvanların kanının içilmesi âdeti vardı. Çarmıhtaki İsa'nın kanı, insanların kurtuluşuna işaret ediyordu. Geçmişte birçok insan şeytanla yapılan bir anlaşmanın kanla mühürlendiğine inanıyordu. Hatta bazen -saralılar gibi- hastalara iyileşmeleri için örneğin boyunları vurulan insanların kanları içirilirdi; vücudun hasta uzuvlarına kan sürüldüğü de olurdu. Aynı zamanda kanın ateşe, cadılara ve başka tehditlere karşı koruyucu olduğu da düşünülürdü. Aybaşı kanına da özel güçler atfedilirdi. Aşk ilişkileri kanla yoğunlaştırılırdı. "Kan kardeşliği" bir topluluğu, "kan akrabalığı" bir aileyi birbirine bağlar, doğum kanla ilişkilidir, "asil kan" sosyal tabakaları birbirinden ayırır, "kaynayan kan" şiddet eylemleriyle ilgilidir. Bunun gibi daha pek çok örnek verilebilir. 17. Yüzyıl'da

kan dolaşımının anlaşılmasıyla birlikte, devlet gövdesini bir arada tutan ekonomi döngüsü ile arasında benzerlik kurulmuştu. Ayrıca "halkın gövdesinin" "kirlenmeye" karşı korunması gerektiği söylemleri de giderek daha fazla işitilir olmuştu. Nüfusun istenmeyen gruplarıyla "karışmanın" engellenmesi için "kanın saflığı" söylemi de, örneğin İspanya soyluluğu tarafından daha 15. Yüzyıl gibi erken bir dönemde Yahudilere karşı dile getirilmeye başlanmıştı.

Zaten Yahudilerin batı dünyasındaki kan mitosu için oldukça büyük bir önemi vardı. Yahudilerin, Hristiyan kanına karşı zaafı olduğuna inanılıyordu. 12. Yüzyıl'da ortaya çıkan bir efsaneye göre, Yahudiler fısıh ekmeğinin yapımında kullanmak, iyileştirici ecza olarak değerlendirmek, ayrıca kesik yaralarını kapatmak için Hristiyan çocuklardan özel ayinlerle aldıkları kanı kullanıyorlardı. Bu düşünce, Katolik Kilisesi'nin son akşam yemeğinde yenilen ekmeğin ve içilen şarabın gerçekten de İsa'nın etine ve kanına dönüştüğü yolunda yaydığı öğretilerle yakından ilişkili olarak gelişim göstermişti. Hristiyanlar Yahudileri kendi icra edemedikleri -faizcilik ve tefecilik gibi- ekonomi dallarında faaliyet göstermeye zorladıkları için, bu efsanelere vurgunculuk suçlamaları da dâhil oluyordu. Böylece Yahudiler Hristiyanların kanını emerek, onların yaşam ve çalışma gücünü ellerinden almış oluyorlardı. Bu suçlamalar genellikle sülük imajıyla kuvvetlendiriliyordu.

Bütün bu söylemler kolaylıkla vampir inanışına bağlanabilir. Ancak bu inanın kökenleri çok daha eskiye dayanmaktadır.

2. Vampir İnanışının Kökeni

Vampir kavramıyla genellikle mezarından çıkarak yaşam gücüne yeniden kavuşmak için canlıların kanını emen bir ölü ifade edilir. Burada belirleyici faktör, yaşayan ölülerin canlılarla karşılaşabilme yeteneğidir. Kan emmenin yerini başka formlar da alabilir: Hayvanları veya insanları başka şekillerde öldürmek veya yaralamak, insan eti yemek, cinsel ilişkide bulunmak gibi. Yine de bir vampire atfedilen en

yaygın özellik, kan emmesidir. Avrupa’da -en azından Yeni Çağ’da- bu tür varlıklara dair halk inanışının neredeyse sadece doğu bölgelerinde var olduğu kabul edilir.

“Vampir” kelimesinin kökenine dair uzmanlar arasında tartışma vardır. Genel olarak en eski hâlinin Türk dillerinde bulunduğu, Tatarca ve Çuvaşça üzerinden Slav dillerine geçtiği kabul edilir. Anlamı ise cadılarla, kötü ruhlarla ve ejderhalarla bağlantılıdır. Başka bilim insanları ise bu kelimenin kökenini Slavcaya dayandırırılar: Rusçada “upyr”, Lehçede “upiór”. Bu kelimelerle ifade edilen varlıklarda uçma ve kan emme ön planda bulunur. Köken olarak başka önermeler de yapılmaktadır; ancak yüzyıllar içinde bugünkü kullanımına gelirken izlediği yol henüz karanlıktadır. Almanca konuşulan bölgede “Vampir” kelimesi 1721’den itibaren kullanılmaya başlanmış gibi görünüyor; 1732’de çok sayıda haberde bu kelime kullanılmıştı.

Doğu Avrupa’nın farklı bölgelerinde vampirleri tanımlamak için başka kelimeler de kullanılır: Romanya’da erkek vampirler için “strigoi”, kadın vampirler -ve genel olarak cadılar- için de “strigoaiça”, Sırbistan, Hırvatistan, Dalmaçya ve İstria’da da benzer şekilde “strigun” ve “striga” kelimeleri kullanılır. Sırbistan’da ayrıca “talasum” veya “(pri)koşaç” terimleri de kullanılır. Bu bölgede kurt adam ve vampir için kullanılan “vukodlak” (Bulgarca “vălkodlak” veya “vărkodlak”, Romence “vârcolac”) da akraba bir terimdir. “Kurt adam” terimi ile bir kurda dönüşerek başka insanlara saldıran, etlerini yiyerek kanlarını içen canlı bir insan ifade edilir. Vampirlerin kurt adamlarla aynı terimle anılmaları, bu bölgede canlı insanların da vampir olabileceği düşüncesine işaret eder. Bulgaristan’da “drakos”, ayrıca “karakondžo” veya “talsăm” da vardır. Arnavutlar “dhampir” veya daha çok bilinen “lûgat” terimlerini kullanırken, Güneydoğu Avrupa Romaları “ipiri” terimini kullanırlar. Aralarında akrabalık bulunmasına rağmen, geceleri suret değiştirerek insanları boğazlayan, ısırın ve yaşam enerjilerini sömüren kötü kadınlar olarak tasavvur edilen “mora” (Rumence “moroï”, dişiler için “moroaică”), sisli havalarda ortaya çıkarak özellikle vaftiz edilmemiş çocukları yiyen

“duhovina” (Rumence “duh”) ve –özellikle Bulgaristan yöresinde anlatılan- lohusa kadınlara veya çocuklara saldırarak kanlarını emen, vaftiz edilmeden ölen çocukların ruhları olan “navi”ler de bunlardan ayrı olarak mevcuttur. Rus halk inanışında ve kısmen başka yerlerde, -atalar kültürünün bir kalıntısı olarak- geceleri ortaya çıkan ve insanların üzerine çöken, bazen de öldüren ev ruhları da vardır. Bu ruhlar yaşayan veya ölü bir insan suretinde, ancak bir hayvan olarak da ortaya çıkabilir. “Günahkâr ölümler” farklı ruhların biçimlerine girebilirler. Ukrayna ve Beyaz Rusya’daki vampir inancı, bu bağlamda ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Macaristan ve Yunanistan’da da benzer durumları ifade eden farklı terimler bulunmaktadır.

Dünyanın çeşitli bölgelerinin kültürlerinin mitlerinde, efsanelerinde ve destanlarında vampirizme dair çeşitli tasavvurlar bulunur. Bunun çok eski bir formu Lilith efsanesidir. Lilith, Sümerlerde ve Asurlarda rüzgâr tanrıçası veya ruhu, Tevrat’ta da Yeşaya 34,14’te bir cin olarak ortaya çıkar. Yahudi –ve Doğu Avrupa- geleneğinde Lilith Âdem’in ilk karısıdır; o da Âdem gibi topraktan yaratılmış, ancak ona tabi olmayı reddetmişti. Bu yüzden de cennetten kovulmuştu. O zamandan bu yana geceler ortaya çıkar, erkekleri baştan çıkartır ve bir muskayla korunmadıkları takdirde çocukları öldürür. Cermen efsanelerindeyse geceleri ölümler diyarından dönen ve bebekleri boğarak öldürmeye çalışan kadının adı Perchta, Hulda veya Holle’dır. Yunan ve Roma düşüncesinde de vampir tasavvurları vardır. Yarasa kanatları bulunan ve “akan kanın intikamcıları” olarak bilinen Erinnyler, katillerin kanını emerler. Strigler vampir benzeri gece kuşları suretinde –“strix” bir tür kulaklı baykuştur- çocukların kanını emen ve kendi memelerinden zehirli süt elde eden cadılardır; Romanya, Sırbistan, Hırvatistan, Dalmasya ve İstria’da vampirler için kullanılan terim büyük ihtimalle buradan türemiştir. Lamialar Yunan mitolojisinde –Lamia efsanesi uyarınca- çocukları yiyen ve kanlarını içen dişi vampirlerdir. Onların Roma’daki karşılığı olan Lemurlar, ölümlerin huzursuz ruhları olarak başıboş dolaşır ve etrafa zarar verirler. Empuslar da çocukları öldürür ve kanlarını emer.

Yani vampir özellikleri atfedilen mahlukların neredeyse tümü kadındır: Çoğu yaşayan birer ölüdür ya da ölüler dünyasından geri dönmüşlerdir, insanlara ve sıklıkla çocuklara zarar verir, kanlarını içerler. Genellikle cinsel arzuları vardır, hak dininden uzaklaşmışlardır ve şeytanı temsil ederler. Genellikle -Lilith gibi- erkeklerin arzularına boyun eğmeyen güçlü kadınlardır. Bütün bu özellikler geç dönemin vampir mitosunda erkeklere aktarılmıştır.

Bundan ötürü, yaygın olarak bilinen ilk edebî vampir mitosunun odağında bir kadının bulunuyor olması hiç de şaşırtıcı değildir. Phlegon'un (M.S. 2. yy.) "Mucizeler Kitabı"nda yer alan "Amfipolisli Gelin" adlı öyküde, karşılıksız aşkı yüzünden yaşayan bir ölüye dönüşen Philinnion her gece sevgilisinin yanına gider; sabah olunca da mezarına geri döner. Burada erotik ve cinsel arzuların yanı sıra, ölüm motifi de vardır: Philinnion'un sevgilisi yaşadığı dehşet yüzünden canına kıyar. Ne tür bir varlık olduğu anlaşıldıktan sonra, bir daha mezarından çıkamaması için Philinnion'un bedeni şehir surlarının dışında yakılır. Goethe bu mitolojik öyküyü "Korintli Gelin" adlı baladı için kaynak olarak kullanmıştı.

Açıktır ki, yaşayan ölülerden ve vampirlerden duyulan korku, ölülerin belirli koşullar altında öteki dünyadan geri dönebileceği ve yaşayanların işlerine müdahale edebileceğine dair atalar kültü ve doğa dinleri inanışlarıyla bağlantılıdır. Bu tür tasavvurlar, bilhassa sevilen ya da nefret edilen insanların öldükten sonra da anılarda ya da rüyalarda geri gelmeye devam etmelerinin deneyimlenmesiyle giderek güçlenmişti. Bir ölünün yaşarken uğradığı bir haksızlığın intikamını almak isteyebileceğinden ya da yaşayanları ölüler diyarına götürebileceğinden duyulan korkular sık sık dile getirilmiştir. Bundan korunmak için belirli cenaze ritüellerine uyulması gerekiyordu. Arkeologlar bu tür korkuların varlığını doğrulayan bazı işaretler de buldular: Bazı cesetler karın üstü yatırılmıştı ya da elleri tabuta çivilenmişti. Başkalarının göğüslerine veya bacaklarına kayalar yerleştirilmiş ya da ölümden sonra bacakları kırılmıştı. Venedik'teki bir mezarlıkta bir kadının iskeletinin açık ağzına bir tuğla so-

kulmuştu. Belki de bu yaşayan insanlara saldıran, etlerini yiyen veya kanlarını içen bir ölüden duyulan korkunun ifadesiydi. Bazı vakalarda kazığa vurulma izleri de keşfedilmişti. Ancak bunların vampir olduğu sanılan ölüleri etkisiz hâle getirmek için mi çakıldığı, yoksa suçlulara uygulanan ölüm cezasının infazını mı temsil ettikleri bilinmemektedir. Her hâlükârda, ölünün gömülme koşulları hakkında bilgi sahibi olunmadığı takdirde, bu tür yorumlarda dikkatli olmak gerekir.

Vampirler ve onlarla kıyaslanabilen varlıklar “dünyaların arasında” sıkışıp kalmışlardır. Ölüler dünyasından geri dönen hortlaklar genellikle cinayet kurbanları, kendini öldürenler, katiller ya da bir şekilde suç işlemiş olan insanlardır. Şamanlar da öbür dünya tasavvurları ile dünyaların arasında bulunurlar. Trans dünyasında öbür dünyaya yolculuk yapar ve orasını gerçeklik olarak algırlar. Oradaki karşılaşmalarda, bu dünyadaki yaşanan olaylar karşısında ne yapmaları gerektiğini öğrenirler. Şamanlar dünyalar arasında, yaşayanlarla ölüler arasında aracılık yaparlar. Keltlerde de bu inanış yaygın olarak vardı. Anlattıklarına göre, çok nadiren de olsa ölümlüler ruhların sonsuza dek yaşadığı “öbür dünyaya” seyahat edebiliyor ve görüp yaşadıklarını anlatabiliyorlardı. Cermenler de aynı şekilde ölüler dünyasıyla doğrudan ilişki içindeydiler ve hortlaklardan haberdardılar. Şamanların uygulamaları kısmen çağımıza ulaşmıştır. Benzer gelenekler 16. ve 17. yüzyıllarda Kuzeydoğu İtalya’da bulunan Friaul bölgesindeki Benandanti’lerde de görülebiliyordu.

Ölüler diyarından geri dönen hortlaklardan duyulan korku, ilerleyen zaman içinde dünyanın birçok bölgesine yayıldı. Onlarla örneğin yıl dönümlerinde havada uçan ve yaşayanlara musallat olan ölüler ordusunun “Vahşi Avı”nda karşılaşırız. Ölülerin belirli bir süreliğine belirli bir amaç için -bu iyi ya da kötü bir amaç olabilir- öbür dünyadan yaşayanların arasına döndüğü inanışına, Orta Çağ’dan ve Yeni Çağ’ın erken dönemlerinden kalan pek çok kaynaktan rastlanır. Öbür dünyanın nasıl tasavvur edildiği, örneğin Dante’nin (1265-1321) “İlahî Komedi”sinde görülebilir.

Ruhların farklı suretlere bürünebileceği, Cehennem'in 25. Kanto'sunda yer alan bu dizede anlatılır: "Hayvana dönüşen ruh / Islık çala çala, vadiye doğru yürüyüp gitti (...)" Şeytan, kara bir kuş olarak bir vaizin kapüşonunda saklanıyordu, diye yazıyordu Dante Cennet'in 29. Kanto'sunda. Benzer şekilde başka birçok yazıda da geri dönen ölümlere karşı alınacak korunma tedbirlerinden, çocuk yiyen hortlak kadınlardan, ölümlerin suretine bürünerek başka insanlara saldıran hayvanlardan söz edilir. Ancak vampir arayışı Doğu Avrupa üzerinde yoğunlaşmış ve gerçekten de aranan orada bulunmuştur.

Burada, yerel farklılıklar göstermek kaydıyla, bir insanın nasıl vampire dönüşebileceğine dair bilgilere rastlanır. Bunun esas sebepleri arasında doğumda uygun olmayan koşulların varlığı, doğumdan hemen sonra vaftiz edilemeden ölen çocuklar, -savaş veya şiddet eylemleri gibi- doğal olmayan nedenlerden ölen insanlar, cenaze töreni esnasında gerekli ritüellerin dikkate alınmaması, ölümden sonra ya da cenaze töreni esnasında -bir hayvanın ölünün üzerinden atlaması gibi- tuhaf olayların olması, günahkâr bir hayat ve elbette bizzat bir vampir tarafından dönüştürülmek yer alır. Vampire dönüşenler genellikle dışlanmış ya da yalnız yaşamayı sevenler, "kötü insanlar" veya "cadı" sanılan kişilerdir. Genellikle karılarına, kocalarına, dostlarına veya düşmanlarına musallat olur ve kanlarını içerler. Bu esnada bazen başka insanların veya hayvanların suretine bürünürler, ancak her hâlükârda yaşayan bir varlık görünümündedirler.

Romanya ve İstirya'da, ayrıca bazı başka bölgelerde, Strigoi veya Striguni'lerin dünyaya zaten işaretlenmiş olarak geldiklerine inanılır. Örneğin "kara kesenin", yani kandan rengi kararmış plasentanın içinde gelen ya da başında takke benzeri bir kabarıklık bulunan bebekler, büyüdüklerinde de dikkat çekici bazı davranışlar gösterirler. Bu yüzden bir daha geri dönemeyecekleri şekilde gömülmeleri gerekir. Genellikle kan içememesi için diline bir nal çakılır, çeşitli yöntemlerle tabuta çivilenir ya da cesedin üzerine ağır taşlar konulur. Ancak Strigoi yine de mezardan çıkmayı ba-

şarabilirse, bu defa olağanüstü güçlere sahip olur. İlginçtir ki birbirleriyle de savaşırlar, ancak güçlü bir düşmanları da vardır: Krsniki'ler (veya: Kresniki'ler). Bunlar dünyaya "beyaz kese" içinde gelirler, başlarında talih takkesi vardır ve insanları vampirlere karşı korurlar. Şamanlarda, Benandanti'lerde ya da Macar Táltos'larda olduğu gibi, güçlerini trans hâlindeyken kullanabilirler. Ayrıca bazı yerlerde bir vampirle bir kadın arasındaki ilişkiden dünyaya gelen "vampir oğulları" da vardır. Bunlar "gerçek" vampirleri hissedebilir ve onları öldürebilirler.

Vampirlerden cenaze ritüellerinin yanı sıra, haçla ve Hristiyanlıkla ilgili diğer sembollerle, ancak aynı zamanda muskalar ve güçlü kokular salan maddeler yardımıyla korunmak mümkündür. Bazı yerlerde vampirlerin sayma tiki bulunduğu inanılır. Bundan ötürü mezara bezelye ya da benzeri şeyler konur ki, vampir sayıp durmaktan mezarı terk edip dünyaya dönmeyesin. Vampirlerin yok edilmesine dair Doğu Avrupa'nın çeşitli yörelerinde farklı yöntemler vardır: Kalbe tahta bir kazık çakmak, kalbi yerinden söküp ateşte yakmak, cesedi olduğu gibi yakmak, ölünün başını kesmek, kemiklerin üstüne kutsal su veya okunmuş şarap dökmek. Ayrıca, yanmış yürekten geri kalan külün suyla karıştırılıp içilmesi hâlinde hastalıkları iyileştireceğine de inanılır. Güneydoğu Avrupa'da yaşayan Müslümanlar da bazı yazılara göre vampir inancını kabul etmişlerdir. Ancak Vlad Drăculea hakkında bilgi veren kaynaklar, onun bir vampir olarak sınıflandırılmasını mümkün kılmaz. Yine halk inanışlarını anlatan yazıların hiçbir yerinde onun bir hortlak ya da yaşayan ölü olduğuna dair bir bilgi mevcut değildir.

Doğu Avrupa'da yaşayan Romanlar da benzer düşüncelere sahiptir: Bir insan şiddet yoluyla ve doğal olmayan bir şekilde öldüğü takdirde, vakti gelmeden hayatını kaybederse ya da gereken ritüeller uygulanmadan gömülürse, o zaman bir hortlak, bir "mulo" olur. Doğu Avrupa Yahudilerinde de benzer düşüncelerin var olduğu gözlemlenebilir. Yahudiler için kan yemek yasaktır. Kan, hayatın ve tanrıyla imzalanan ahidin simgesidir. Büyü yoluyla kilden

yaratılan yapay insan Golem efsanesinde, ölümler dünyası ile yaşayanlar dünyası arasındaki ilişkilere dair tasavvurlar ortaya çıkar. Hassitlerin bir ruhun yeniden doğumunu tasvir eden, ancak kefaretsiz kalmış bir günah yüzünden dünyaya dönen bir hortlağı da ifade eden Gilgul terimi, Doğu Avrupa'ya özgüdür. Doğu Avrupa Yahudilerinin efsanelerinde de benzer şekilde kurt adamlara dönüşen insanlardan, insanlara görünerek onlara günahlarını hatırlatan hortlaklardan ya da insanlara musallat olan cinlerden söz edilir.

Bu dünyada bir şeyler "yitirdiği", henüz halledecek işleri olduğu için öbür dünyaya gidemeyen huzursuz ruhların varlığı fikri, birçok Yahudi için ölümlerin geri dönme ihtimalinin ne kadar canlı olduğunu göstermektedir. "Dibbuk" adı verilen bu ruhlar dünyalar arasında gidip gelir ve yaşayanlara musallat olarak onları "ele geçirirler". Dibbuk ancak belirli ritüellerin uygulanmasından sonra içinde bulunduğu durumdan kurtulabilir. Bir Doğu Yahudisi olan Şair An-skij (1863-1920, aslında: Şloyme Zanvil Rapoport) bu motifi ilk defa 1920'de sahnelenen "dramatik efsanesi" olan "Dibbuk"da ele almıştır. Başka edebî eserlerde de bazen halk inanışları ile sonraki dönemlerin vampir mitinin etkileri, Samuel J. Agnon (1888-1970) veya Isaac Bashevis Singer'ın (1904-1991) çeşitli roman ve öykülerinde olduğu gibi birbirine karışır.

Ruhların hayvana dönüşebileceği düşüncesi, en azından Doğu Avrupa halk inanışlarında yarasalarla bağlantılı değildir. Vampirlerin "ruh hayvanları" kargalar, köpekler veya kedilerdir. Doğu Avrupa halk inanışlarında ölümün simgesi ve bir kez daha bu dünyaya, yaşayanların arasına dönmek isteyen ölümlerin "ruh hayvanı" olarak sık sık ortaya çıkar. Vlad Drăculea'nın yaşadığı dönemde de bu bağlantı gayet iyi biliniyordu. Hans Memling (yak. 1440-1494) 1467 ila 1473 yılları arasında "Mahşer" adlı meşhur üç kanatlı mihrap tablosunu yapmıştı. Bu tabloda cehenneme gönderilen insanlar, şeytanlar tarafından sürülüyor ve işkence görüyordu. Bunların dikkati çekecek miktardaki bir kısmının güzel kelebek kanatları vardı. Ölümler dünyasının ve cehennem figürlerinin sembolü olarak kelebeklerin varlığı, o dönemin

resim sanatında kesinlikle sıra dışı bir durum değildi. Hem Yahudilere hem de başkalarına ait eski mezar taşlarında da kelebek figürü görülür. Bu motif, Stefan Andres'in (1906-1970) 1953 tarihli "Kelebeklerin İntikamı" öyküsünde veya Salman Rushdie'nin (*1947) 1988 tarihli romanı "Şeytan Ayetleri"nde görüldüğü üzere, kurgusal literatürde de ele alınmıştır. Meksika'da, sonbaharda kış uykusuna yatan kelebekler bugün bile yaklaşan "Ölümler Günü"nü müjdeliler.

Halk inanışı masallarda, destanlarda, efsanelerde ve şarkılarda görülmektedir, ancak Orta Çağ'dan ve Erken Yeni Çağ'dan kalan ve bazı Avrupa ülkelerinden aktarılan yazılı kaynaklarda da yansımaları bulmaktadır. Bunlar kötü şeyler yapan, insanları öldüren, kadınlara saldıran veya salgın hastalıklara neden olan hortlaklardan söz eder. Bazen insanları ve hayvanları boğazlayıp, kanını emdikleri anlatılır. Mezarda yumuşak etleri, esnek eklemeleri, şişmiş gövdeleri ve kızıla çalan ten rengiyle canlı gibi duruyorlarmış. Genelde ağızlarından kan dökülüyormuş. Bunlar kazıklanarak öldürülüyor, sonra da kafaları kesiliyor ve cesetleri yakılıyor-muş. Doğu Avrupa'da vampirlerle ilişkilendirilen olaylar, zamanla Avrupa'nın her yerine yayılmıştır. Bu konudaki kaynakların yetersiz olmasına karşın, hortlaklarla ve yaşayan ölümlerle ilişki kurulmasını engellemeye çalışan mevzuat hükümleri yok değildi. 1346 yılında Sırbistan ve Yunanistan kralı olarak taç giyen Stefan Dusan Uros (1308-1355) tarafından kabul edilen yasalar, bunların sık sık uygulandığına da işaret ediyordu.

Özellikle ilginç bir vaka, 1689 yılında Avusturya ile Venedik arasındaki sınır bölgesinin, yani İstria'nın halk inanışlarını anlatan Avusturyalı soylu Johann Weichard Freiherr von Valvasor (1639/41-1693) tarafından aktarılmıştır. Buna göre bölgede Strigon adı verilen bir vampir dolaşüyor, çocukların kanını emiyor ve ölmek üzere olan bir adamın bulunduğu evlerin kapısını çalıyordu. 1672'de İstria'nın Kringa (Krink) şehrinde Strigon olduğuna inanılan Giure Grando'nun mezarı açılmıştı. On altı yıl önceki ölümünden sonra birçok insana görünmüş ve bunlar da ölmüştü. Dul karısına da görünmüş ve onunla "gerçekten yatmıştı".

Dul kadın "iğrendiği" için bunu etrafına anlatmıştı. Bunun üzerine köy sakinleri mezarında canlıymış gibi yatan cesedin kalbine bir kazık çakmaya çalışmış ama başarılı olamamışlardı. Bundan ötürü kafasını kesmiş ve bu esnada yanlarında bir haç bulundurmuşlardı. Kazık çakmaya çalıştıkları sırada cesetten kan çıktığı ve sanki canlıymış da acı çekiyormuş gibi kıvrandığı için, köylüler onun bir vampir olduğuna kesin olarak inanmışlardı. Oysa yöneticiler bu tür işlemleri kesin olarak yasaklamışlardı. Valvasor bu türden bir dizi vakanın yaşandığını öğrenmişti ama bunları birer batıl inanç olarak görüyordu. Bütün bu olup bitenler doğal nedenlerle açıklanabilirdi. Kadınları gayet gerçek bir insanla ilişkide bulunduklarını gizlemek için bir Strigon tarafından ziyaret edildikleri yalanını söylemekle suçluyordu. Grando'nun hatırası ve onun intikam almak için geri dönebileceği korkusu, Kringa'da bugün dahi yaşamaktadır. 1924/25'te Hermann Hesse (1877-1962) bu haberi 1850'li yıllarda "Rheinischer Antiquarius" gazetesinde yer alan diğer vampir, hayalet ve hortlak haberleriyle birlikte yayınlamak istemiş, ancak yayıncı bulamamıştı. Hırvat yazar Boris Perić (*1966), bu hikâyeyi "Vampir" adlı romanında ele almıştı.

3. 18. Yüzyıl'da ve Aydınlanma'da Halk Arasındaki Vampir İnanışları

18. Yüzyıl'da vampir inancı yepyeni bir niteliğe büründü. Gazete gibi yeni medyaların ortaya çıkmasıyla birlikte, vampir vakaları büyük bir hızla bölgeler arasında yayılmaya başladı. Bunun dışında, Avrupa'nın doğusunda da köklü değişimler yaşanıyordu: Rusya İmparatorluğu yeni bir süper güce dönüşmüştü. Osmanlı egemenliği ise gideerek geriliyordu, ancak yerine kimin geçeceği henüz belli olmamıştı. Aynı şekilde insanların inançları da değişmeye ve yalpalamaya başlamıştı. Bütün bunlar mevcut şüpheleri ve korkuları büyütüyordu. İnsanlarda gelecek korkusu başlamıştı. Günlük hayatta yaşananlarla ilgili olarak o zamana dek mevcut olan düşünce ve yorum tarzları artık geçerliliğini yitirmeye başlıyordu.

Özellikle de Osmanlıların geri püskürtüldüğü bölgelerde cadı avı doruk noktasına ulaştı. Vampirler hakkındaki söylentiler ise daha da can sıkıcıydı. Cadılar gibi vampirler de “kötülüğü” temsil ediyor ve “günah keçisi” ilan ediliyordu. Hayvan suretine bürünmeleri de bu ikisinin bir diğer ortak noktasıydı. Cadılar gibi vampirler de insanlara zarar veriyor ya da toplumsal sorunların nedeni olarak gösteriliyordu. Ancak genel olarak mezarlarından çıkan vampirler cadılara göre daha fazla açıklanması zor olayların sorumlusu ilan ediliyor ve hayal gücü için daha geniş bir alan açıyorlardı.

1731/32 yıllarında bütün Avrupa’yı dehşete düşüren gazete haberlerine göre, Kuzey Sırbistan’da, Morava kıyısında bulunan Medvegja Köyü’nde Arnont Paule isminde (ilk adı muhtemelen Pavle olmalıydı) ölümcül bir kaza geçiren bir hayduk –bu vakada Osmanlılara karşı sınır güvenliğinde görevli bir asker– bir vampir olarak geceleri başka insanları öldürüyordu. Arnont, henüz yaşarken Osmanlı İmparatorluğu sınırında –yani Kosova’da– görevliyken bir vampirin saldırısına uğradığını anlatmıştı. Ondan kurtulmak için mezarının toprağından yemiş ve vücuduna vampir kanı sürmüştü. Arnont’un mezarı açıldığında cesedinin çürümemiş olduğu, vücudundaki deliklerden kan aktığı, el ve ayak tırnaklarının uzamış olduğu görülmüştü. Sonra –askerî hekim Johann Flückinger’in anlattığına göre “her zaman yaptıkları gibi”– kalbine bir kazık sokmuş ve vücudunu yakmışlardı. Aynı şeyi öldürdüğü iddia edilen insanlara da yapmışlardı, aksi takdirde onlar da vampire dönüşecekti. Açıklanamayan başka ölüm vakalarında da bu kişilerin Arnont Paule’nin bir vampir olarak saldırdığı hayvanların etinden yemiş oldukları yorumu yapılmıştı. Bunların da mezarları açıldıktan sonra bazı cesetlerin Arnont ile benzer durumda oldukları görülmüş; bunların da bu kez Çingeneler tarafından kafaları kesilmiş ve vücutları yakılmıştı.

İnsanlar aniden yakın zamanlarda özellikle Macaristan, Erdel ve Polonya gibi yerlerde de benzer olayların yaşanmış olduğunu hatırlamıştı. Örneğin 1718 yılında Slovakya Karpatlarının eteğinde bulunan Zips’e bağlı bir yer olan

Lublau'da (Lubló) Mihály Kaszparek isminde birinin, aradan uzun zaman geçmesine rağmen cesedinin mezarında çürümemiş olmasından ötürü bir hortlağa dönüştüğü iddia edilmişti. Bu adam sadece sık sık karısıyla cinsel ilişkide bulunmuştu, üstelik aynı şeyi başka kadınlarla da yapmıştı. İlginçtir ki, haberlere göre, bu esnada bir at suretine bürünüyordu. Kálmán Mikszáth (1847-1910) bu hikâyeyi 1892'de "Lubló Hayaleti" adlı romanında işlemişti. 1725'te Slovenya'da bir köy olan Kisolova'da Peter Plogojowiz isminde birinin mezarı açılmıştı. Açıklanamayan bir şekilde hayatlarını kaybeden birçok köy sakini, ölmeden önce Plogojowiz'in kendilerine görüldüğünü, üzerlerine yattığını ve onları boğduğunu söylemişlerdi. Karısı da onu gördüğünü söylüyordu. Mezarda cesedinin çürümemiş, saçlarının ve tırnaklarının uzamış, ağzında taze kan olduğu görülmüştü. Köylüler bir vampir olduğu gerekçesiyle kalbine bir kazık çakmış ve ardından cesedini yakmışlardı. 1701 veya 1702'de Edirne (Adrianople) yakınlarındaki bir köyde ve şehrin kendisinde de, yani Osmanlı İmparatorluğu'nda da vampir vakaları yaşanmıştı. Kaynakların analizi, burada yaşayan Müslümanların Hristiyanların bu konudaki inanışlarını kabul ettiklerini ortaya koymaktadır.

Bugün kabul edilen imajın aksine, anılan bu vakaların hiçbirinde vampir olduğu söylenen kişiler kurbanlarını ısırmamış veya kanlarını emmemişlerdi. Bunun yerine kurbanlarını boğmuş, kadınlara tecavüz etmişlerdi; arada sırada büyü yoluyla insanlara ve hayvanlara zarar verildiği de anlatılıyordu.

Vampir hikâyelerinin yaygınlaşmasının sorumlularından biri, Dük Karl Alexander von Württemberg'di (1684-1737). Habsburgların Sırbistan'daki genel valisi olarak araştırma raporlarının kopyalarını gönderiyor ve birçok olağanüstü olayın haberini veriyordu. Almanya'ya yaptığı geziler esnasında da, vampirler hakkındaki bilgileri saraylılara ve okumuş kesimlere aktarıyordu. Bu esnada, 1732'de banker ve tacir Joseph Süß Oppenheimer (1697/98-1737) ile tanışmış ve kont olduktan sonra onu hizmetine almıştı. Oppenheimer "Jud Süß" olarak Dük'ün ölümünden sonra

1737’de bir hukuk cinayetinin kurbanı oldu: Başlamış olan modernleşme hareketinin muhalifleri, işlenen bilumum suçların sorumluluğunu onun üzerine yıkmışlardı. Hatta yazılan bir nefret şiirinde, bir vampir ve kan köpeği olarak nitelendiriliyordu. Sorgu esnasında Oppenheimer bu suçlamayı tersine çevirdi. Kendisine işkence yapanlardan birini “bir taşra vampiri” olmakla, bir Yahudi’nin, yani kendisinin “kanını emmeyi istemekle” suçladı. Böylece sadece mezarla ilgili olmanın çok ötesine uzanan vampir tartışmalarında yeni sayfalar açılıyordu.

Birçok spekülasyon barındıran gerçek bir vampir edebiyatı, esas olarak okumuş insanlar arasında gelişti. Doğu Avrupa’da yaşanan yeni gelişmeler, onları daha da heyecanlandırıyordu. Artık vampirler ile yarasalar arasındaki ilişki de ortaya çıkmaya başlamıştı. Hernando Cortes (1485-1547) Meksika’nın fethi sırasında kan emen bir yarasa türünü vampir-yarasa olarak tanımlamıştı. Bu sınıflandırma kısa zamanda Avrupa’da da kabul edildi. Muhtemelen bu ilişkiyi bilimsel olarak kuran ilk kişi, o güne dek araştırılmamış bir yarasa türünü 1765’te vampir olarak adlandıran Fransız doğa bilimcisi Buffon kontu Georges-Louis Leclerc (1707-1788) olmuştu. Görünüşe göre bu durum kamuoyu üzerinde büyük bir etki yaratmıştı. Her hâlükârda o zamandan bu yana vampirler ile yarasaların sürekli olarak birbirleriyle ilişkilendirildiğini görüyoruz. Latin Amerika’da üç yarasa türü hayvanların ve nadiren de olsa insanların kanını içiyor. Bu esnada da kuduz gibi hastalıkların yayılmasına sebep olabiliyorlar. Avrupa’da yaşayan yarasa türleri ise böceklerle veya meyvelerle besleniyor. Kan içmiyorlar ve genel olarak insanlar için tehlike oluşturmuyorlar; ancak yine de kuduz hastalığının taşıyıcısı olma ihtimalleri var.

Yarasaların vampirlerle özdeşleştirilmesinin nedeni, yarasaların Avrupa’da -Asya’dakinden farklı olarak- çok uzun zamandan beri ölümün ve cinselliğin simgesi olmalarındır. Aynı şekilde, cadıların hayvanı olarak da görülüyordu. Ayrıca ejderhalar da Orta Çağ’da yarasaninkine benzeyen kanatlarıyla bir vampir gibi görünen şeytanı temsil ediyorlardı. Ejderha ve Barok döneminde yarasa da “dec-

cal"ın simgesi olarak görülüyordu, kuş ve sıçan karışımı olarak yarası sık sık Yahudiliği de simgeliyordu. 1799 yılında Francisco de Goya (1746-1828) "Aklın uykusu canavarlar yaratır" başlıklı bir resim yapmıştı: Uyuyan bir adamın -aklin- arkasında kocaman bir kedi vardı ve bazıları baykuşa, bazıları da vampirimsi yarasalara benzeyen büyük kuşlar uçarak geliyordu. Muhtemelen Goya da vampir tartışmasından etkilenmiş olmalıydı.

1753'te ve takipeden yılda Habsburg İmparatorluğu'nun topraklarında, bu kez Erdel, Moravya ve Banat'ta yeniden vampirizm haberleri ortaya çıkmaya başladığında, Maria Theresia 1755'te yayınladığı "Batıl İnançların Yasaklanması" konulu fermanında, vampirlere -ve cadı avı da dâhil, benzer formlarına- inanmayı yasaklamış ve bu konunun kapsamlı bir şekilde araştırılmasını emretmişti. Bundan böyle idari makamlar ve hekimler konuyu incelemeyen, özellikle din adamları olaya hiçbir şekilde müdahil olamayacaklardı. Maria Theresia, halk arasında yayılan bu söylentilerin daha da körüklenmemesi için sansür kurulunu görevlendirerek konuyla ilgili haberlerin yasaklanmasını istemişti. Ancak bu önlemler Habsburgların politik rakibi olan Prusya kralı II. Friedrich'e (1712-1786) bu sözde vampir hikâyelerine ilişkin bir basın kampanyası düzenleyerek, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu "batıl inançların yuvası" ve geri kalmış Doğu Avrupa ülkesi olarak gülünç duruma düşürme fırsatı vermişti.

Bütün bu olaylarda, Maria Theresia'nın cehalete bilimsel bilgiyle karşılık vermek isteyen özel doktoru Gerard van Swieten (1700-1772) de önemli bir rol oynamıştı. Swieten'in 1768'de yayınlanan "Vampirizm" başlıklı yazısında Yukarı Silezya-Moravya sınırında bulunan Hermersdorf'ta 1755'te yaşanan bir vampirizm vakasını, mezarın içinde hava bulunmaması ve özel fermentasyon süreci gibi cesedin çürümesini önleyen sıra dışı özelliklere bağlamıştı. Pek çok şüpheli cesedin mezardan çıkartılarak incelenmesine katılan askerî cerrah Georg Tallar, sağlıklı beslenme ile aşırı orucun vampirizmi besleyen zemini yarattığı görüşündeydi. Sözde vampir kurbanlarının büyük kısmı tüberküloz, bir

kısmı şarbon, bir kısmı da sığır vebası nedeniyle ölmüştü. Tallar, bu kişilerin, mezardan çıkan hortlakları içinde bulundukları hezeyan hâlinde gördüklerini söylüyordu. Başka yazarlar da vampir görmenin uyuşturucu maddelerle, cinsellikle ya da kâbuslarla ilgili olduğunu öne sürüyordu. Konuya akla yakın açıklama getirme çabalarının yanı sıra, olayı cadı inanışına bağlayanlar da yok değildi. Hermersdorf yöresinde cadıların öldükten sonra vampire dönüştüklerine inanılıyordu.

Bu fenomeni yorumlamak için bugüne kadar çeşitli hipotezler tartışıldı. İnsanları güneş ışığına duyarlı hâle getiren ve geceleri aktif olmalarına neden olan metabolik porfiria hastalığına olası bir sebep olarak işaret edilmektedir. Ayrıca ısırma dürtüsü ile ilişkili olduğu ve ışığa duyarlılığa yol açtığı için kuduz hastalığından da söz edilir. Başka bir varsayıma göre, vampir olduğu iddia edilenlerin hayaletimsi görünüşleri anemiden kaynaklanıyor olabilir. Günümüzün tıbbi bilgilerine göre, 1731'deki ölümler büyük olasılıkla bir şarbon hastalığından kaynaklanıyordu.

Vampir cesetlerinin durumu, tabutun ya da toprağın özelliklerinden, oksijensizlik ve soğuktan ötürü gecikmeli olarak ortaya çıkabilen çürüme sürecindeki belirli bir aşamayla ilgilidir. Çürüme sonucu ortaya çıkan gazlar gövdenin ve uzuvların yanı sıra, erkek cinsel organının da şişmesine neden olur, vücut pembe ve iyi beslenmiş bir görüntü sergiler. Gaz basıncı kırmızımsı bir sıvının vücuttan çıkmasına neden olur, gaz kabarcıklarının sesi "şapırtı" olarak algılanabilir. El ve ayaklardaki deriler ve tırnaklar düşmeye başlar. Derinin altından ortaya çıkan parlak katman ve boş tırnak yatakları, derinin ve tırnakların yeni oluştuğu izlenimini uyandırabilir. O dönemde cesetleri inceleyen doktorların, sözde vampirlerle birlikte kısa bir süre önce ölmüş ve tamamen çürümüş cesetler de bulduklarını iddia etmeleri, günümüz adli tıp uzmanları tarafından imkânsız görülmektedir. Bunun ardında büyük ihtimalle üst makamlardan soruşturmayı derinleştirmekle görevlendirme beklentisi bulunuyordu. Yani, sonuçta, daha fazla para kazanmakla ilgili bir durumdu.

Bu tartışmalarda ve devletin genel olarak aldığı tedbirlerde Aydınlanma'nın etkisi ortaya çıkıyordu. Aydınlanmış mutlakıyetçi monarşi, böylesine büyük bir huzursuzluğa neden olan halk inancı da dâhil olmak üzere, yaşamın tüm alanlarını kontrol altına aldığını iddia ediyordu. Bu arada bilimde yaşanan gelişmeler "batıl inançların" içyüzlerini ortaya çıkarmayı ve açıklanamaz olanı açıklamayı mümkün kılmıştı. Katolik Kilisesi bu fırsatı "inatçı" halk dindarlığını geriletmekte değerlendirdi. Alt düzey din adamları da dâhil olmak üzere, "yozlaşmış ve çürümüş hayal gücü" ve "batıl inançlar" nedeniyle günah işlemekte ısrar eden "aptal halkı" eleştiriyordu. Kan emme ve içme fikri, son akşam yemeğinin kutsal anlamını kirletiyordu. Ölülerin geceleyin mezardan çıkabileceği iddiası, yalnızca tanrının ölüleri diriltebileceği görüşüne ters düşüyordu. Aynı şekilde vampir inancı da İsa'nın dirilişi hakkında tuhaf düşüncelerin ortaya çıkmasına neden oluyordu. Kilise, hortlak inancının, cesetleri çürümeyen ya da mezarda el ve ayak tırnakları büyüyen azizleri hatırlatmasını da hiç hoş karşılamıyordu. Voltaire (1694-1778) de vampir tartışmaları bağlamında, bazı Katolik azizlerin mezarlarında sanki yaşıyormuş gibi yattıklarına dikkat çekiyordu.

Katolikliğin temsilcileri aynı zamanda dindar Ortodokslara batıl inançlı cahiller söylemleriyle saldırıyorlardı. Ortodoks Kilisesi'nin öğretisinin vampir inancını teolojik olarak beslediğini, çünkü -genellikle aforoz edilenlerin- çürümeyen bedenlerinin cennete giremeyeceğini, ancak şeytan tarafından yaşama döndürülebileceğini anlattığını söylüyorlardı. Mahşer gününe kadar ölen kişilerin ruhlarına ve bedenlerine ne olacağına dair, Hristiyan kiliseleri arasında farklı görüşler vardı. Bu durum vampir tartışması üzerinde de etkili oluyordu, çünkü sansasyonel olaylar Osmanlı ve Habsburg imparatorlukları arasındaki sınır bölgesinde, yani sadece Hristiyan ve İslam inançlarının değil, Katolik ve Ortodoks mezheplerinin de karşı karşıya geldiği bir bölgede gerçekleşiyordu.

Katolik Kilisesi'nin polemiklerinde olduğu gibi, hükümdarların koyduğu kurallarda da disipline etme niyeti

açıktır. Ancak kısa zamanda bunun daha da fazlası görünür olacaktı. Bu dönemde Batı'da Doğu Avrupa hakkındaki düşünceler sağlamlaşmaya başlamıştı. Bundan önce Doğu denildiğinde Şark anlaşılıyordu, yani Bizans İmparatorluğu da denilen Doğu Roma, daha sonra Osmanlı İmparatorluğu. Polonya-Litvanya, Baltık Devletleri ve Rusya, "Kuzey Avrupa'nın" bir parçasıydı. Ancak şimdi, bu bölgedeki güç dengesi Rusya lehine değiştikten sonra, bugünkü anlamıyla "Doğu Avrupa" terimi "icat edilmişti". Rusların sözde barbarlığına, köylülerin aşağılayıcı yaşam koşullarına, Karpatlar ve Balkanlar'ın dünyadan kopukluğuna dair bölük pörçük bazı bilgiler, batı ülkelerinin kendileri hakkında sahip oldukları yeni düşüncelerle karışıyordu: Batılılar 18. Yüzyıl'dan itibaren kendilerini giderek daha fazla "Avrupa" ve "medeniyetin merkezi" olarak tanımlamaya başladıkça, "Doğu"nun da aynı oranda geri kalmış, "öteki Avrupa" olarak gösterilmesi gerekiyordu.

Ancak elde edilen başarı sınırlıydı. İnsanlar günlük yaşamlarında, kendi gerçekliklerinde açıklanamayan şeyler yaşıyorlardı, kilisenin ve bilimin cevapları -ve onlarla birlikte devlet kararnameleleri- onlar için yeterli değildi, korkularını, çaresizlik duygularını ortadan kaldırmıyordu. Bu nedenle, sadece kendilerine ait olan bir şeyi korumak istiyorlardı ve bu da bilinçli veya bilinçsiz olarak şu anlama geliyordu: Devlet ve kilisedeki güç sahiplerinin stratejilerine karşı özerk manevra alanları.

Aydınlanma düşüncesi sayesinde vampir inancının mesnetsizliği ortaya konulmuştu. Bunun önemli sonuçları oldu. Avrupa'nın her yerinde yürütülen tartışmalarda, Aydınlanmacılar daha önceden de bazı münferit vakalarda dile getirilen ve etkisini giderek geliştiren bir düşüncelyi ele alıyorlardı: Kan emen vampir tablosunu, belirli insan gruplarına aktarıyorlardı. "Gerçek kan emiciler" diye yazıyordu Voltaire, "mezarlıklarda değil, son derece güzel saraylarda bulunuyorlar". Ona göre bunlar spekülâtörler, tüccarlar, krallar, "kralların ve halkın cebinden karınlarını doyuran rahipler" idi. Hatta Hristiyanlık inancı da yer yer halk inanışları kadar batıldı. Kilise, 15. ve 17. yüzyıllar arasında cadı

avlarına dair görüşleri ve bunlara karşılık gelen uygulamalarıyla “batıl inançların” yayılmasına önemli bir katkıda bulunduğundan, bu oldukça kabul edilebilir bir argümandı. Dönemin bazı çevreleri için gece Katolik Kilisesi’nin, vampirler için ölüm anlamına gelen güneş ise Aydınlanma’nın simgesiydi.

Fransız Devrimi esnasında bazı karikatürlerde Marie Antoinette veya Robespierre birer vampir olarak gösteriliyordu. Buradan başlayan bir hat, genellikle karikatürler yoluyla kapitalistler, spekülâtörler, -vamp- kadınlar, “Çingeneler”, politikacılar ya da baskı veya mülkiyet yoluyla bir şekilde güç elde eden insanların vampir olarak ifade edildiği bir anlayışa uzanıyordu. Özellikle “Yahudiler” Nasyonal Sosyalizm döneminde ve Adolf Hitler’in “Kavgam” kitabında zirvesine ulaştığı şekliyle, vampir olarak aşağılanıyordu. Bu şekilde ritüel cinayetler efsanesi ile kan emen vurguncu söylemiyle bağlantılı olan kan mitosuna bir köprü kurulabiliyordu. Bunun etkileri günümüze kadar uzanmaktadır: 1991 yılında hiçbir zaman yakalanamayan kişiler, Kaisers-tuhl Bölgesi’ndeki Ihringen’de yerel Yahudi Cemaati’nin 1934 yılında ölen son başkanının mezarına iki metreden uzun bir kazık çakmışlardı. İkinci Dünya Savaşı’ndaki Yahudi Soykırımı esnasında Romanya’da yaşanan bazı Yahudi pogromlarında da katledilen kişilerin cesetlerine vampirlere karşı alınan tedbirleri hatırlatacak şekilde zarar verilmişti. Ölülerin bir daha geri dönmesi engellenmek isteniyordu.

Aydınlanma’nın “karanlık” inanışlara açıklama getirmesinin bir başka sonucu daha vardı: Okültizm. İnsanlar durup dinlenmeden açıklanamayan olaylar arıyor, bunları yaygınlaştırıyor, gizemli olan her şeyle oynuyordu. Bunun etkisiyle bir dizi hekim bir süreliğine vampirlerin gerçekten de var olduğunu iddia etmişti. Okültizmin manyetizma ve mesmerizm -karizmatik doktor Franz Anton Mesmer’in (1734-1815) manyetik kuvvetlerin iyileştirici gücü öğretisinin uygulaması- hakkında o dönemde yapılan tartışmalarla ve histeriyle de yakın bağlantıları vardı. İrrasyonalite, özlemler, korkular, gizli arzular etkilerini sürdürmeye devam ediyordu. Örneğin, yetmişli ve seksenli yıllarda Cagliost-

ro'nun (1743-1795) büyü uygulamaları hayranlık uyandırıyor. Friedrich von Schiller'in (1759-1805) ilk kez 1787 ile 1789 arasında basılan eseri "Hayaletgören" de bunun kanıtıdır. Aynı şekilde, Uyanış Hareketi'nin -özellikle Piestçi-bazı taraftarları ile çeşitli tarikatların üyeleri de kendilerine ruh olarak görünen ölülerle temas hâlinde olduklarını ileri sürüyorlardı. Okültizme inananların coşkusu hem Aydınlanma taraftarlarını hem de mistik-spiritüel olarak tanrı ile bir olabileceklerine inanan, böylece ölülerle de ilişki kurabileceklerini düşünen dindar insanları etkisi altına alıyordu. Bu da vampirlerin var olduğu fikrini canlı tutuyordu.

IV. BİR VAMPİR OLARAK DRACULA: YENİ BİR EFSANENİN DOĞUŞU VE İŞLEVİ

1. Edebiyatta Vampir Mitosu

18. Yüzyıl'da sözde vampir buluntularının ortaya çıkartılması ve vampirizm tartışmalarının yoğunlaşmasıyla birlikte oluşan zemin üzerinde vampir mitosu büyük çeşitlilik gösteren bileşenleriyle birlikte yoğunlaşmış ve birçok insanın ortak düşünce mirasına dönüşmüştü. Artık yayınlanmaya başlayan halk masallarında, özellikle de Doğu Avrupa'da sadece kan emmekle kalmayan vampirlere dair çok sayıda iz bulunuyordu. Örneğin Aleksandr N. Afanas'ev (1826-1871) tarafından yayınlanan Rus Halk Masalları derlemesinde "Vampir" masalı da yer alıyordu: Ölüler diyarından geri dönen bir hortlak, yakışıklı bir delikanlı suretine bürünerek bir kadını baştan çıkarmaya çalışıyordu. Ancak kadın delikanlının gerçek kimliğinin farkına varmıştı. Bunun üzerine vampir kadının önce ebeveynlerini, sonra da kendisini öldürmüştü. Ancak kadın büyük annesinden öğrendiği özel bir ritüelle gömülmesini önceden ayarladığı için, bir çiçeğe dönüşmeyi başarmıştı. Geceleri tekrar bir kız çocuğuna dönüşüyordu. Genç bir soylu onunla evlenerek, onu bu durumdan kurtarmıştı. Ama vampir bir kez daha onu yok etmeye çalışmıştı. Fakat kadın vampiri kutsal suyla kovmayı, ayrıca onun öldürmüş olduğu kocasını ve oğlunu da yeniden hayata döndürmeyi başarmıştı. Bu masal, küçük farklılıklar gösteren versiyonlarıyla, bütün Güneydoğu Avrupa'ya yayılmıştır. Başta Romanya, Sırbistan ve Makedonya olmak üzere bu bölgede, ayrıca Ukrayna ve Galıçya'da da çok sayıda vampir masalı vardır. Romanya'da anlatılan masalarda vampir bazen şeytan anlamında "dracul" olarak anılsa da bunun Vlad Drăculea ile ilgisi yoktur.

Bu masallarda anlatılan motifler zamanla güzel sanatlara da aktarıldı. Ancak vampir hikâyelerinin ortaya çıkmasını esas olarak 18. Yüzyıl'daki sözde vampir buluntularının neden olduğu tartışmalar sağladı. Heinrich August Ossenfelder (1725-1801) tarafından yazılan ve Macaristan'ın kuzeydoğusunda bulunan Tokaj'da geçen "Vampyr" şiiri, hayduklara yapılan bir atıfla bu tartışmaları hatırlatır. Burada da cinsel şiddet gözden kaçırılması mümkün olmayacak bir şekilde merkezde bulunmaktadır. 1773 yılında Gottfried August Bürger (1747-1797) ölen bir adamın sevgilisini ölümler diyarına götürmesini anlatan "Lenore" baladını yayınladı. Bazı araştırmacılar, o dönemde yapılan tartışmaların yanı sıra, Prenses Eleonore von Schwarzenberg'in (1682-1741) vampirlerle ilgili okültist uygulamalarının da onu bu şiiri yazmasına ve özellikle de bu ismi vermesine yönlendirdiğini düşünmektedir. Bu balad, 19. Yüzyıl'da geniş bir izleyici kitlesine ulaşan ve defalarca hortlak ve vampir motiflerini kullanan ürkütücü "korku hikâyelerinin" (gotik romanın) doğuşunda da büyük bir etkiye sahip olmuştur. "Dracula" romanında ve "Dracula'nın Konuğu" hikâyesinde "Ölümler hızlı yolculuk eder" dizesini kullanan Bram Stoker'in de Bürger'in baladından etkilendiği söylenir; Bürger'de ölümler "at sırtında" yolculuk ediyorlardı. İngiltere'de de vampir tartışmaları edebiyata yoğun bir şekilde yansıyor.

Yazarlar bazen antik eserleri ele alıyor ve bunları yeni konularla birleştiriyorlardı, Goethe'nin 1797'de kaleme aldığı ve önceden sözü edilmiş olan "Korintli Gelin" adlı baladı gibi. Burada da cinsel motif güçlü bir şekilde öne çıkartılıyor: "Bu mezardan çıkacağım / Özlediğim hazinemi arayacağım / Kaybolan erkeğimi seveceğim / Ve kalbinin kanını emeyeceğim." Novalis (1772-1801) 1797'de "Geceye Övgüler" adlı dinî-mistik şiiri kaleme almıştı: Em, sevgilim! / Irzıma geç / Ki uykuya dalabileyim / Ve sevebileyim." Biraz daha arandığı takdirde, edebiyatta vampir inanışının yaygınlığına dair dönemin neredeyse bütün yazarlarında bir şeyler bulunabilir. Batı Avrupa ile Doğu Avrupa arasındaki farklara dair önemli bir bilgiyi, ilk defa 1805 yılında yayınlanan "Sierra Morena Maceraları ya da Zaragoza'da Bulunmuş El Yazması" adlı eserinde Jan Potocki (1761-1815) veriyordu.

Burada şeytani ihtiraslarla dolu vampirlerden defalarca söz ediliyordu. Bir kabalacı sonunda şöyle diyordu: "Vampirler (...) yeni bir icat (...). Onları iki türe ayırıyorum: Geceleri mezarlarından çıkarak insanların kanını emen cesetler olan Macaristan ve Polonya vampirleri ile buldukları ilk cesede girerek onunla istedikleri suretlere bürünen günahkâr ruhlar olan İspanya vampirleri (...)." Vampir tablosunun özellikleri burada belirgin bir şekilde ortaya çıkıyordu.

Bütün bu eserlerde Eflak prensi Vlad Drăculea'ya herhangi bir şekilde atıf yapılması, ilk başlarda söz konusu değildi. "Kötü Dracula'nın Hikâyeleri" 16. Yüzyıl'dan itibaren ortadan kaybolmuştu ve insanları kazığa oturtmayı seven kana susamış soyluya duyulan ilgi azalmıştı. Buna karşın artık vampir mitosunu etkileyen ikinci bir kişi ön plana çıkmıştı: Kontes Erzsébet (Elisabeth) Báthory (1560-1614). Bu kadın, Yukarı ve Doğu Macaristan'ın en önemli soylu ailelerinden birine mensuptu; amcası Stephen Báthory (1533-1586) Erdel prensiydi ve sonradan Polonya kralı olmuştu. Aynı ismi taşıyan bir atası, 1476 yılında Eflak tahtını ele geçirebilmesi için Macar birlikleriyle Vlad Drăculea'ya yardım etmişti. Elisabeth Báthory, kocasının 1604 yılında ölmesinden sonra, hayatının büyük kısmını Kuzeybatı Slovakya'da bulunan Čachtice (Csejte) Şatosu'nda geçirmişti. Anlatılanlara göre, burada genç kızların kanının cildini gençleştirdiği ve güzelleştirdiği zannına kapılmıştı. Böyle bir düşünce, o dönem için kesinlikle alışılmadık bir şey değildi. Hatta dinsel içeriklerle dahi ilgisi vardı. 16. Yüzyıl'dan kalan ve İsa'yı çarmıhta gösteren bazı tablolarla, İsa'nın yaralarından akan kanın bir banyo teknesine ya da kuyuya aktığı görülmektedir. Kadınlar, bazen de erkekler, günahlarından arınmak ve kurtuluşu bulmak için bu kanlı suda yıkanıyorlardı. Aynı şekilde bunu bir gençleşme ve güzelleşme arzusu olarak okumak da mümkündür.

Kontes de önce korkunç bir şekilde işkence ettiği çok sayıdaki -günlüklerine bakılacak olunursa 610- genç kadının kanında banyo yapıyordu. Ceza olarak şatosunun bir odasına kapatılmış, üzerine bir duvar örülmüş ve küçük bir delikten içeri yemek ve su uzatılmıştı, ta ki ölene dek. Mevcut kaynaklardan kontesin bu anlatılan suçları gerçekten işlemiş olup olmadığı ya da bunların hepsinin düzmece

mi olduğu anlaşılamamaktadır. Macaristan'da yaşanan güç iktidar mücadeleleri ve politik entrikalar da her hâlükârda bu vakada bir rol oynuyordu. Jacob ve Wilhelm Grimm kardeşler (1785-1863 ve 1786-1859) Viyana'da yayınlanan bir mizah dergisinde bu hikâyeyi bir efsane şeklinde ele almış ve kontesin yaptıklarını bir çizimle Yahudilerin (sözde) bir oğlanı öldürdükleri ritüel cinayetlerine benzetmişlerdi. Burada da kan efsanesi ile Yahudi karşıtı klişeler arasında ilişki kurma örneğini görüyoruz.

Kanlı birer cani oldukları düşünülen zalim kişilerin birer vampir olarak tanımlanmaya başlaması, artık bir motif olarak kendisini göstermeye başlıyordu. Bunlar, antik gelenek uyarınca, genellikle kadınlardı. Vampir olduğuna inanılan kişilere, artık bir de vampir olarak gösterilen kişiler eklenmişti. Halk inanışından farklı olarak, kan emme artık vampirlerin en önemli özelliği olarak ön plana çıkartılıyordu. Kan mitosuna şairler için odak noktasında yer alıyor, halk inanışından unsurlarla birleştiriliyor ve sonradan Vlad Drăculea Tepeşi'ni bir vampire dönüştürecek olan bir bağlantı halkası olarak kullanılıyordu.

Lord George Gordon Byron'un (1788-1824) da bu konuya etkisi büyüktü. Byron, 1813 yılında "Gâvur. Bir Türk Hikâyesinden İlk Kısım" adlı şiirini kaleme almıştı. Bir Türk, bir Hristiyan'a -yani "Gâvur"a- âşık olan bir harem kadını denizde boğarak öldürmüş, bunun üzerine Hristiyan da intikam almak için Türk'ü öldürmüştü. Türk son nefesini verirken, Hristiyan'a lanet okumayı ihmal etmemişti: "(...) Ama önce / Hazır vampir yeryüzündeyken / Kaldırsın senin cesedini yattığın yerden / Sonra musallat ol, doğduğun yere / Ve tek damla kan bırakma sülalende." Böylece genel olarak kabul edilen vampir tablosunun merkezî unsurları tamamlanmış oluyordu. Ayrıca Byron vampirleri hâlâ geleneksel olarak Şark'a yerleştirdiği Doğu'da var ediyordu. Bu şiirden bir süre sonra kaleme aldığı "Vampyr" adlı hikâye fragmanında, ne yazık ki haklarında fazla bilgi sahibi olmadığımız olaylar, bir dostun İzmir yakınlarındaki gizemli ölümü ve bir "kabristan"a çok tuhaf bir şekilde gömülmesiyle başlar. Doğu, tekin olmayan her şeyin merkezidir.

1816 yılında Lord Byron, Cenevre Gölü'nde başka İngiliz yazarlarla bir araya geldi. Burada vampir şiirlerinin ve çeşitli hayalet öykülerinin okunmasından sonra, orada bulunanlar da bu tür hikâyeler kaleme almaya karar verdiler. Byron, "Vampyr" adlı eserini yazmaya başladı. Mary Wollstonecraft Shelley (1797-1851) "Frankenstein veya Modern Prometheus"u yazdı: Frankenstein'in yarattığı suni insan bir süre sonra kontrolden çıkar ve yaratıcısını öldürür. Bu canavarın bir vampiri hatırlatan özellikleri vardı: Ceset parçalarının birleştirilmesiyle yapıldığı için bir anlamda mezardan çıkmıştı, ölümsüzlük arzusunu ifade ediyordu, insanüstü güçleri vardı, kendi varlığının acısını çekiyordu, insanları öldürüyor ve başka bir şekilde onların yaşam gücünü alıyordu. Frankenstein, canavarı "benim özel vampirim" olarak tanımlıyordu. Ancak okur kitlesi için romanın büyüleyiciliği, teknolojik suni üretim ile onun bilinçli olarak insan olma çabası arasındaki gerilimde yatıyordu.

Byron, vampir hikâyesini tamamlamayı başaramadı. Ancak yazdığı kısım, orada bulunanlardan biri olan John William Polidori'yi (1795-1821) derinden etkiledi. Polidori, bundan kısa bir süre sonra, Mesmerizm fikirlerini de alan ve 1819/20'de yayınlanan "The Vampyre" adlı kısa romanı yazdı: Lord Ruthven bir yandan itici yüz hatları, ancak öte yandan da kimsenin karşı koyamadığı müthiş karizmasıyla toplumu büyüleyordu. O, kötülüğün ete kemiğe bürünmüş hâliydi, tek istediği dünyayı sefillik ve günahla doldurmaktı. Bu esnada vampir kimliğinin açığa çıkmasından defalarca kıl payı kurtulur ve sonunda vampirler düşmanlarını alt ederler. Heinrich Marschner'in (1795-1861) 1828'de prömiyeri yapılan ve bugün hâlâ sahnelenen "Der Vampyr" operası da dâhil olmak üzere, çeşitli tiyatro ve opera eserleri bu materyale dayanmaktadır.

E. T. A. Hoffmann (1776-1822) 1821'de Serapion kardeşler hakkındaki öykülerinin bir parçası olarak ceset yiyen güzel bir kadının "korkunç hikâyesini" yayınladı. Serapion kardeşler, eserde yaptıkları konuşmalarda 18. Yüzyıl'da yaşanan vampir vakalarının kaynaklarına ayrıntılı olarak ve bazen de sözlü alıntılarla değiniyor, bunları manyetizma ve

uyurgezerlik fenomeni ile bağlantılı olarak tasvir ediyorlardı. 1814/15 gibi erken bir tarihte kaleme aldığı ve insanın karanlık taraflarının canlı bir şekilde tasvir edildiği “Şeytan İksirleri” adlı romanında, -bilinci bölünen ana karakter- keşiş Medardus’un hayalet-ikizi “... ben kralım... senin kanını içeceğim!” diyerek bıçağını sevgilisine saplar. Kadın hayatta kalır, ancak Medardus’un hayalet-ikizi ikinci defada başarılı olur ve “kan pınarı yükseklerle fışkırır”.

Sonraki dönemde bir vampir hikâyesi dalgası Avrupa’yı tümüyle kapladı. Özellikle fantastik edebiyatta yaşam ile ölüm, bilinç ve bilinçsizlik, rüya ile gerçeklik, sıradan olan ile olmayan, insan ve hayvan arasındaki sınırların aşılması konusu tartışıldı. Bu çok verimli vampir edebiyatının içinden burada sadece birkaç örnek sunulacaktır. Adam Mickiewicz (1798-1855), en önemli dramı “Dziady”yi (“Atalar”) 1823 ile 1832 arasında kaleme aldı. Bu eserde vampirin kendisi ilk kez mutsuz bir sevgili ve Byron anlamında bir kahraman, daha sonra bir intikam meleği ve kurtarıcı olarak ortaya çıkıyordu. Ulusu, “düşmanımızın kalbinin kanını” içen bir vampir topluluğuna dönüştürmek istiyordu. Ancak bu esnada düşman da vampire dönüştürdüğü için, parçalara ayrılan bedeni zararsız hâle getirilmeliydi: “Kollarını, bacaklarını, her parçasını çivileyin / Bir vampir olarak geri dönemesin”. Bundan ötürü Mickiewicz halk inanışına bağlı olan fikre daha yakındır. Eserin kilit sahnesinde vampir-kahraman, tanrının kendisine meydan okur. O ölümsüzdür ve tanrının aksine vatanını ve halkını sever. Dindar bir peder, kahramanı kötü ruhların pençesinden kurtarır. Bu hikâyeden, Ulusların İsa’sı olarak Polonya’nın kendisini feda eden bir mesih olduğu fikri ortaya çıkar: Polonya’nın bağımsızlığı ve kurtuluşu, tüm halkların kurtuluşu ile sonuçlanacaktır.

Nikolay V. Gogol’un (1809-1852) 1835 tarihli “Viy” öyküsünde, bir Kazak liderinin hem cadı hem de vampir olan güzel kızı, Ukraynalı bir öğrencinin sevgisini kazanmak ister, ancak öğrenci onu öldürür. Kız bir hortlak olarak tabutundan çıkmayı ve Viy adındaki toprak cininin yardımıyla öğrenciyi öldürmeyi ve böylece onu kendi krallığına getirmeyi başarır. Bu hikâyede Gogol fantastik unsurları insanların hayaletlere, cadılara ve vampirlere olan geleneksel inancıy-

la birleştiriyor. Aleksey K. Tolstoy'un (1817-1875) 1839'da yazdığı "Vampir Ailesi" hikâyesi, 1759 yılında -yani Doğu Avrupa'daki vampir keşiflerinin zirvesinde- Sırbistan'da yaşanan bir deneyime dayanıyor. Burada "Vurdulak" adlı bir vampir, akrabalarını kanlarını emeceği ve sonra kendilerinin de vampir olacağı konusunda uyarır. Bosna ve Macaristan'da köylerin tamamı enfeksiyon kapmış durumdadır. Anlatıcı, ailenin kan susuzluğundan ancak büyük güçlüklerle kaçıp kurtulabilir. 1841'de Tolstoy'un tanidik olanı tehlikeli hâle getirerek gerilim yarattığı ve gerçeğin insan zihninin kavrayabileceğinden daha gizemli olduğu "Vampir" hikâyesi ortaya çıktı. İvan S. Turgenyev (1818-1883) 1863 tarihli "Hayaletler" hikâyesini "bir fantezi" olarak adlandırdı. Hayal ve gerçeklik bu hikâyenin içinde iç içe geçmiştir. Birinci tekil şahıs anlatıcı, dişi bir hayalet tarafından uçsuz bucaksız doğanın ve çok sayıda şehirde üzerinde dolaştırılır. Tarihî olaylar anlatıcının bakışları altında bir kez daha yaşanır ve duyguları Doğu ile Batı arasında, Rusya'nın geleceğine dair düşüncelerle yalpalayıp durur. Sonunda Hayaletlerin Efendisi dişi hayaleti öldürür. Dişi hayalet, ölmeden önce anlatıcıyı "kan tüten dudaklar" ile öper ve sonuçta bir vampir olduğu için anlatıcı kansızlık çekmeye başlar.

Vampirler sık sık dönemin önemli politik ve düşünsel tartışmalarıyla birlikte anılırlar; örneğin Polonya'da ulusun mesihçi yeniden doğuşuyla, Rusya'da Slavcılar ile Batı yanlıları arasında gelecek yöneliminin nasıl olacağına ya da köylülerin sömürücü büyük toprak sahiplerinin elinden nasıl kurtarılacağına dair yürütölen tartışmalar gibi. Edebî eserlerde de bu tasavvurlar, Batı ve Doęu Avrupa'ya dair "tablolar" yansımasını bulur. Doęu Avrupalı yazarlar, insanların yaşam dünyalarındaki halk inanışının unsurlarına defalarca atıfta bulunurlar. İlginçtir ki, kan emme Batı Avrupa edebiyatında olduğundan çok daha az odak noktasıdır. Doęu Avrupalı yazarların hiçbirisi Vlad Drăculea Tepeř ile vampirler arasında baę kurmamaktadır.

Fransa'da da vampir tartışmalarının etkisi hissedilebiliyordu. 1827 yılında Prosper Mérimée (1803-1870) görünüşe göre Güneydoğu Avrupa halk masallarına dayanan, ancak açıkça 18. Yüzyıl'ın sözde vampir buluntularına işaret eden

“La Guzla ou Choix de Poésies Illyriques” [La Guzla ya da İllirya Şiirleri Seçkisi] adlı eserini yayınladı. Aleksandr S. Puşkin (1799-1837) bu eserden iki vampir şiiri yazmak için ilham aldı. Başka bir örnek, Théophile Gautier’in (1811-1872), öncelikle cinsellik bağlamını ele alan 1836 tarihli “La morte amoureuse” [Âşık Ölüler] öyküsünde bulunabilir. Genç bir rahibin sevgilisi olan Clarimonde, ölümünden sonra, onunla birlikte kalmak ve kanını içmek için bir hortlak olarak geri döner – ama kanını onu öldürmeyecek kadar içer. Fanatik bir rahip, Clarimonde’un bedenini mezardan çıkartır ve kutsal suyla yok ederek bu tutkulu aşkı bitirir. Charles Baudelaire (1821-1867) Gautier’e ithaf ettiği “Kötülük Çiçekleri” adlı eserinde de aşk, tutku ve ölüm motifini kullanır, iki şiir doğrudan bunları ele alır: 1861 tarihli “Vampir” ve 1866 tarihli “Vampirin Metamorfozu”.

Vampiri kan emen hortlak olarak halk inanışıyla birleştiren ve aynı anda “yasak” arzuları dile getiren edebî gelişimin zirvelerinden birini, Sheridan Le Fanu’un (1814-1873) ilk defa 1871’de yayınlanan “Camilla” hikâyesi oluşturur. Le Fanu’un bu eserini yazarken, Kontes Báthory’nin hikâyesinin yanı sıra, İmparator Sigismund’un Sloven-Macar bir aileden gelen karısı Barbara von Cilli’nin etrafında dönen vampir efsanelerinden ilham aldığı söylenir. 1930’larda dahi kuzey Hırvatistan’da bu kadının insanların kanını emmek için geceleri mezarından çıktığına dair söylentiler vardı. Dönem dönem Bohemyalı Hussitleri desteklediği için onu affetmeyen Katolik çevreler de onun hakkında şayialar yayıyordu: İddialara göre Cilli genç kadınlarla seks âlemleri yapıyor ve ayin esnasında şarap yerine insan kanı içiyordu. Tüm bu suçlamalar nedeniyle onun lezbiyen bir vampir olduğu düşünülmeye başlanmıştı. Cillis’in atalarının şatosunun bu hikâyenin yaşandığı Steiermark’ta bulunması ve ana karakterin kökeninin Macar soyluluğuna dayanması, bütün bunların Le Fanu’un hayal gücünü harekete geçirmiş olabileceğini ortaya koymaktadır.

Hikâyenin odak noktası, iki genç kadın arasındaki gide-rek tutkulu bir aşk hâline gelen arkadaşlıktır. Ancak çeşitli olaylardan sonra, iki kadından biri olan Carmilla’nın, bölgedeki kızlara defalarca saldıran ve aynı zamanda arkadaşını da ısırarak bir vampir olduğu ortaya çıkar. Arkadaşı ancak

mezardaki vampirin kalbine sivri bir kazık çakılarak, kafası kesilerek ve vücudu yakılarak kurtarılabilir. Bu hikâye, Le Fanu'un vampir edebiyatını bildiğini gösteriyor. Eserde vampir Macar bir aileden gelmektedir, yani vampirizmin köklerinin, farklı bölgelerinde vampirizm vakalarına sık sık rastlanan Doğu Avrupa'da olduğu ima edilmektedir. Eserde 18. Yüzyıl'da elde edilen vampir buluntularıyla ilgili olarak yapılan araştırmalara çeşitli kereler atıfta bulunulduğu gibi, bu araştırmalarda vampirlerin nasıl tanınacağına ve yok edileceğine dair halk inanışları formları da tanıtılmaktadır. Vampirlerin kebeleğe dönüşebileceği fikrine atıfta bulunduğu gibi, doğa araştırmacısı Buffon dahi karşımıza çıkmaktadır. Vampirlerin ikili varoluşlarını sürdürmek için taze kana ihtiyaç duydukları artık daha da netleşmiştir. Bununla birlikte şaşırtıcı ve yeni olan şey, Carmilla'nın aşkı özleyen bir varlık olarak tasvir edilmiş olmasıdır, kötülükle ilgisi dahi yoktur. Okuyucular tiksinti değil, şefkat hissetmelidir.

Emile Zola (1840-1902), 1867'de yayınlanan romanı "Thérèse Raquin"de vampir geleneğini başka bir biçimde ele alır. Laurent, sevgilisi Thérèse'ya sonsuza dek rahatsız edilmeden sahip olabilmek için, bir tekne gezisi esnasında Thérèse'nin kovanını suya iter. Adam son bir çabayla Laurent'in boynunu ısırır ve derisinin bir parçasını koparır. Artık Laurent herhangi bir nedenle heyecanlandığında, yara izinden kan damlar ve ona işlediği suçu hatırlatır. Ölü "henüz yeterince ölü değildir". Sık sık katiline görünür. Bu korkunç anı artık Laurent'i içten içe kemirmektedir; ölü, bu sayede Laurent'i önce Thérèse'ye duyduğu arzudan, ardından da tüm enerjisinden mahrum eder. Laurent sonunda karısıyla birlikte ölümü seçer. Birlikte zehir içerler, birbirlerine sarılırlar ve "nihayet ölümden teselli buldular. Genç kadının dudakları, kocasının boynundaki yara (...) dokunmuştu." Zola, vampir motifini aktarmanın özel bir biçimini gerçekleştirmişti: Isırığın iyileşmeyen yarasıyla sembolize edilen kötülüğün anısı, suçlunun içini bir hayvan gibi kemirir ve yaşam gücünü emer.

Bu arada vampir tartışmalarının resme de yansımış olduğuna değinmek gerekir. Örneğin Johann Heinrich Füssli'nin (1741-1825) -özellikle ilk versiyonu 1781 tarihli olan "Nachtmahr"- çalışmaları ya da William Blake'in (1757-

1827) 1819/20 tarihli "Bir Pirenin Ruhunu"nda olduğu gibi ruh ve cehennem görüntülerinden oluşan resimleri gibi. Edvard Munch (1863-1944) muhtemelen 1893'ten itibaren bir kadının bir erkeğin boynunu öptüğü ve "Aşk ve Acı" adını verdiği bir tablonun birkaç versiyonunu yapmıştı. Arkadaşlar arasında bir tartışma sırasında bu tablo için "vampir" terimi kullanılmış, Munch bunu kabul etmiş ve tabloyu tanımlamakta kullanılır olmuştur. Resim aşk, yaşam ve ölüm arasındaki yakınlığını ifade ettiği için, bu görüntü boynun ısırılması olarak da yorumlanabilir. Munch, başka çalışmalarda da bu konuyu ele almıştı. Alfred Kubin (1877-1959) bazı eserlerinde vampirlerin de yerini aldığı gerçek-dışının ve bilinç-dışının fantastik dünyasını canlandırmıştı.

2. Bram Stoker'in "Dracula"sı

Vampir motifinin farklı hatlarının birleştirilmesi ve tarihsel Vlad Drăculea üzerinde yoğunlaşmasıyla birlikte, gelmiş geçmiş en meşhur vampir romanı ortaya çıktı: Bram Stoker'in (1847-1912) 1897 tarihli "Dracula"sı. Bu kitabı biraz daha ayrıntılı olarak tanıtmak gerekir.

Jonathan Harker, bir emlakçı tarafından Kont Dracula ile Londra'da bir evin satın alınması konusunu görüşmek üzere Transilvanya'ya gönderilir. Harker, Bistritz ve Borgo Boğazı üzerinden, ürkütücü şartlar altında gece yarısı kontun şatosuna ulaşır. Kont onu tepeden tırnağa siyahlara bürünmüş, "uzun beyaz bıyığı hariç sinekkaydı tıraşlı olarak" karşılar. "Kontun yüzü inceydi, ama epey kemerli burnuyla, son derece iri ve yukarı kalkık burun delikleriyle, şakaklarında seyrek, ama diğer taraflarında epey gürleşen saçlarıyla, güçlü -çok güçlü- bir kartala benziyordu. Neredeyse burunun üzerinde birleşen kaşları da çok gürdü ve bu nedenle de kıvrılıyor gibiydiler. Ağzı, yine epeyce gür olan bıyığın altından görebildiğim kadarıyla kararlı, daha doğrusu acımasız görünümlüydü, beyaz dişleri oldukça keskin görünüyordu; ve bu dişler onun yaşında bir adam için şaşırtıcı bir sağlık belirtisi olan pespembe dudaklarından âdeta dışarı fırlıyordu. Gerisine gelince, kulakları soluk renkliydi ve üst uçları son derece sivriydi; çenesi geniş ve güçlüydü; yanak-

ları, zayıf olmalarına rağmen, sarkmamıştı. Genel görünümünde ise sıra dışı bir solgunluk göze çarpıyordu." Elleri "iri" görünüyordu, "parmakları da küttü. Bunu söylemem garip gelebilir, ama avuçlarının ortasında kıllar vardı. Tırnakları uzun ve düzgündü; sivri uçlu kesilmişti."

Harker yavaş yavaş bir Szekely olan ve Türklere karşı verilen savaşlarda yararlılık gösteren Dracula'nın soyunun tarihine dair bazı şeyler öğrenir. Ancak Dracula'nın gölgesinin olmadığını ve geceleri yarası biçiminde bir vampire dönüştüğünü de fark eder. Gündüzleri ise tabutunda yatmaktadır. Harker'ın "tekinsiz, yakıcı bir arzu" duyduğu üç diş vampir onun kanını emmek ister, ancak onu ilk olarak kendisine saklamak isteyen kont onlara izin vermez ve tatmin olmaları için kaçırılmış küçük bir çocuk verir. Dracula, Harker'in kendisinin aslında ne olduğunu fark ettiğini anladığında onu hapseder ve Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısındaki Varna limanında demir atmış olan "Demeter" isimli bir gemiyle İngiltere'nin Whitby limanına doğru yol almaya başlar.

Bram Stoker'in "Dracula"sının 1901 basımı bir nüshasının dış kapağı. (Raymond T. McNally, Radu Florescu: Dracula'nın izinde. Prens ve vampirlerin tarihi. Berlin vs. 1996, s. 152-153 arası)

Gemi limana girerken bir kumluğa oturur, bir köpek karaya çıkar. Kendisini dümene bağlamış olan ölü dümenci dışındadır, gemide tek bir denizci bile yoktur. Gemide yük olarak içleri toprakla dolu birçok tabut vardır. Dracula sonradan bunları gündüz içlerinde saklanabilmek için Londra'nın çeşitli yerlerine yerleştirecektir. Dracula'nın ilk kurbanı, Harker'in nişanlısı Mina Murray'ın arkadaşı olan genç bir kız, Lucy Westenra'dır. Lucy'nin karakteri değişmeye başlar. Sanki iki ayrı kişiymiş gibi davranır. Arthur isimli bir soyuyla nişanlanmasından önce Lucy'ye âşık olan Dr. Seward isimli bir psikiyatr, Dr. Abraham Van Helsing isminde bir uzmana danışır. Van Helsing, bir vampirin iş başında olduğunu anlar. Kan nakli de dâhil olmak üzere, bütün çabalara rağmen Lucy kurtarılamaz. Bir yaşayan ölüye, bir vampire dönüşür. Kanlarını emebilmek için Londra civarındaki çocuklara saldırmaya başlar. Van Helsing, Arthur da dâhil olmak üzere, arkadaşlarını Lucy'ye ancak kalbine bir kazık çakmak ve kafasını kesmek yoluyla yardım etmenin mümkün olduğuna ikna eder. Bunun yapılmasından sonra Lucy tekrar eski güzelliğine ve saflığına kavuşur.

Bu arada Jonathan Harker, Dracula'nın şatosundan kaçmış ve Mina'yla evlenmiştir. Dracula bir sonraki kurbanı olarak Mina'yı seçmiştir. Genç kadın bazen onun kudretine mağlup olsa bile, yine de direnmeye çalışır. Ama Dracula onun gırtlakını ısırma ve kanını emmeyi başarır. Mina'yı da kendi kanını emmeye zorlar. Böylelikle genç kadın değişmeye başlar. Dracula ile Harker, Van Helsing ve arkadaşları arasında Mina uğruna büyük bir mücadele başlar. Sonunda Mina kurtarılabilir. Bu mücadelenin önemli bir aracı, Van Helsing tarafından uygulanan (ve Dracula tarafından da kullanılan) hipnozdur. Dracula kaçır ve "Çariçe Katarina" adlı yelkenliyle Transilvanya'ya geri döner. Dramatik bir takipten sonra, vampir avcılar Dracula'yı şatosunun hemen yakınlarında, gün ışığında yaralanabilir bir hâldeyken yattığı tabutunda yakalarlar. Vampirleri için ölüm ritüeli bu kez onun üzerinde uygulanır: Harker onun gırtlakını keser ve arkadaşlarından biri bıçağını kalbine saplar. Dracula olduğu yerde toza dönüşür. "O son dağılma anında bile olsa, o yüze, orada görebileceğimi hiçbir zaman tahmin edemeye-

ceğim bir huzur ifadesinin gelmiş olmasına yaşadığım süreçte memnun olacağım.”

Ana karakter ve tüm hikâye birçok şekilde ve çoğu zaman spekülatif olarak yorumlanmıştır - yazarın özel hayatında bulunduğu çevredeki eşcinselliğin bir ifadesi olarak, sınırdan bir varoluşun unsurlarının bir yansıması olarak, aynı zamanda Mesih'in bir karşı-figürü, Mesih'in veya "sonsuz Yahudi"nin kodlanmış bir temsili olarak. Din ve "batıl inanç", Hristiyanlık ve vampirizm birbirine bağlanıyordu. Bu yorumda komünyon, diriliş ve sonsuz yaşam umudu gibi Hristiyanlığın merkezi inançlarının, Stoker'in de kullandığı vampiristik unsurlarda bir karşılığı olduğuna vurgu yapılır. Ayrıca eserin o dönemin cinsellik fikirleri ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkisi de açıktır. Dracula ve vampirleri bunları sorgular. Erkekler bu saldırıyı savuşturmak için bir araya gelmek zorunda kalmıştır.

Stoker'in romanında "Çingeneler" Dracula'ya hizmet eder. Stoker, onlar için çizdiği tabloyla, toplumda var olan fikirleri pekiştirir. Ayrıca, bilinçli veya bilinçsiz olarak, Yahudilerin, yani Doğu Yahudilerinin "resimlerini", hikâyesinin uyandırmasını beklediği dehşet ve korku duygularını yoğunlaştırmak için kullanır. Yüzyılın başında Londra'ya Doğu Yahudilerinden oluşan güçlü bir göçmen akını yaşanmıştı. Bu göç hareketinin nasıl kısıtlanabileceğine ilişkin tartışmalar esnasında, yerel halkta Yahudi karşıtı klişelerle bağlantılı olarak yaygınlaştırılan korkular gözle görülür bir şekilde belirginleşmişti. Dracula'nın vücudunun, özellikle de "ince ama epey kemerli burnuyla, son derece iri ve yukarı kalkık burun delikleri" şeklinde tarif edilen "kartal burnu"nun tasviri, Stoker'in de bu korkuları kullandığı şekilde yorumlanabilir. Bram Stoker'in kitabıyla Yahudi karşıtı düşüncelere hitap etmek istediği tahmini, İngiltere'den dönüşü esnasında Dracula'nın yardımcılarında biri olan Immanuel Hildesheim'i yine tipik bir Yahudi klişesiyle tarif etmesiyle daha da kesinlik kazanır. Hildesheim "büyük, kemerli bir burnu ve kafasında bir fesle, o sahnede görülen Yahudilerden biridir", ayrıca paraya fazlasıyla düşkündür. Stoker ayrıca bazı başka eserlerinde de -"Der Doppelgän-

ger" ve "Am Watter's Mou" gibi- açık bir şekilde antisemit klişeler kullanmıştır.

Ancak yine de bu tür yorumlar yaparken dikkatli olmak gerekir. Dracula'nın burnunun ve yüzünün tarifi, Macaristan kralının sarayında Papalık elçisi olarak bulunan Nicolaus Machinensis'in Vlad Drăculea'nın görünümüne dair yaptığı ve burada önceden de aktarılan tasvire, ayrıca onun çok bilinen portrelerindeki görüntüsüne de çok benzemektedir. Buna rağmen: Eğer Stoker Doğu Yahudilerine dair bazı çağrışımlarda bulunuyorsa, bu, vampir hikâyesinin geçtiği yer olarak neden Doğu Avrupa'yı, Erdel'i seçtiği ve tarihî bir kişilik olarak Dracula'dan söz ederken, onun neden coğrafi ve tarihî olarak pek de doğru konumlandırmadığı ve kana susamış bir yaşayan ölü olarak tasvir ettiği gibi önemli bir soruyu ortaya atmaktadır.

Jules Verne neredeyse aynı zamanda yine Erdel'de geçen ve vampirlerin bulunduğu "Karpatlar Şatosu" adlı bir roman yayınlamıştı. Bu eserde vampirler halk inanışının son kalıntıları olarak tasvir ediliyordu. Vampirlerin eseri olduğu iddia edilen kötülükler gerçekte kötü şöhretli bir şatoda yardımcısıyla birlikte yaşayan ve en son teknoloji, yani elektrik sayesinde yöre halkını korkutmayı başaran bir soylunun işiydi. Stoker'da ise İngiliz vampir avcıları en modern teknolojileri ve bilimsel bilgileri kullanıyor, ancak "batıl inançlardan" da faydalanıyorlardı. Vampirlerin varlığına dair halk inanışı, bir gerçek olarak sunuluyordu. Verne'de olduğu gibi birtakım suçlular tarafından manipülasyon yapılmıyordu, aksine vampirler gerçekten vardı ve kökenleri Doğu Avrupa'da, yani geri kalmışlığın ve cehaletin, hatta kültürsüzlüğün timsalinde bulunuyordu. İngiltere ise Aydınlanma'nın, bilgeliğin merkeziydi. O hâlde, Stoker'i bu isnada, bu klişe kullanımına zorlayan neydi ve bunun romanın etkisiyle ilgisi olabilir miydi?

Bram Stoker, vampir mitosuyla yoğun bir şekilde ilgilenmişti. Muhtemelen Anglikan rahip ve okültist Sabine Baring-Gould'un (1834-1924) "Kurtadamlar Kitabı"na, hatta belki de Leopold von Sacher-Masoch'un (1836-1895) 1874'te yayınlanan ve Kontes Báthory'nin yaptıklarının anlatıldığı

“Sonsuz Gençlik” adlı kitabına aşınaydı. Bram Stoker’ın romanı için en büyük ilhamı Sheridan Le Fanu’un “Carmilla”sından aldığı defalarca iddia edildi. Ancak Stoker bu dişi vampirin olumlu bir şekilde tasvir edilmesini ve iki kadın arasındaki aşk ilişkisini benimsememişti. Dracula kötülüğü, tiksintiyi ve dehşeti kendi bünyesinde bir araya getirmiştir. Öncelikli kaygısı aşk değil, güç ve hayatta kalmaktır.

Ancak yine de Le Fanu’u örnek aldığına dair bazı belirtiler vardı. Vampirlerin varoluş biçimlerine, nasıl çoğaldıklarına ve nasıl yok edilebileceklerine dair benzerlikler, buna işaret ediyordu. Stoker, yaşayan ölünün cesedinin izini süren vampir avcısının karakterini Van Helsing ile ortaya koymuştu. Le Fanu’a dair bariz bir işaret, aslında romanı için bir ön çalışma olan “Dracula’nın Konuğu” adlı öyküsünde bulunuyordu. Burada olay Münih yakınlarında yaşanıyordu. Anlatıcı, Walpurgis Gecesi’nde, mezarlarda güya vampirlerin bulunduğu iddia edilen eski bir köyün mezarlığında “Steiermark kontesi Dolingen von Gratz” isminde bir kadının mezarını görür. Mezara “kocaman bir demir çubuk ya da kazık, doğrudan sağlam taşın içinden geçirilerek saplanmış”. Daha sonra, anlatıcı bir şimşek çaktığı anda, kadını “yuvarlak yanakları ve kırmızı dudaklarıyla bir sedye üzerinde sanki uyuyormuş gibi yatarken” görür. Kadın, kısa bir süre sonra alevler içinde ölür. Bir kurt anlatıcının üzerine uzanır ve boynunu yalar, ancak anlatıcı Dracula’nın Transilvanya’da Bistritz’den gönderdiği bir telgrafla uyarılan bir arama ekibi tarafından kurtarılıncaya kadar onu ısırmasa. Böylece Transilvanya ile olan ilişki de kurulmuş olur. Ancak görünüme göre Stoker’ın yazmayı planladığı korku romanının aslında Steiermark’ta geçmesi ya da en azından orada başlaması gerekiyordu - tıpkı “Carmilla” gibi.

Stoker, 1890’da Eflak ve Moldova prensliklerine dair bir kitap okur. Bu kitapta Voyvoda Dracula -bu ismin şeytan anlamına geldiği yazıyordu- ve Türklere karşı verdiği mücadeleden söz ediliyordu. Stoker de muhtemelen bunun üzerine ana karakterine bu voyvodanın ismini vermeye karar vermişti. Hemen hemen aynı zamanda Stoker dönemin en önemli ama aynı zamanda en tartışmalı akademis-

yenlerinden Macar oryantalist Ármin Vámbéry (yaklaşık 1832-1913) ile tanıştı. Vámbéry, Türk ve Macar dilleri arasındaki akrabalığı kanıtlamaya çalışırken, yoğun olarak Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu tarihi ile Osmanlıların Romanya prenslikleri, Erdel ve Macaristan ile ilişkileri üzerine yoğunlaşmıştı. Vámbéry ile birkaç kez bir araya gelen Stoker, ondan Eflak voyvodaları ve 18. Yüzyıl'da Habsburg İmparatorluğu'nda yaşanan hadiseler hakkında epey şey öğrenmiş olmalıydı. Daha sonra British Museum'da Maria Theresia tarafından açılan soruşturma ile bağlantılı olarak yayınlanan raporları okuduğu ve Transilvanya ile tarihsel ilişkileri hakkında daha fazla bilgi edindiği düşünülebilir. Elbette bunları kesin olarak söylemek mümkün değil. Stoker, Vámbéry ile yaptığı görüşmelerden bahsetmesine rağmen, neler konuştuklarına dair bilgi vermez. Vámbéry de otobiyografisinde Stoker'den söz etmez. Ancak bu varsayımlar romanın kendisinde de yer alan ipuçlarına dayanır. Örneğin Stoker gibi ön adı Abraham olan bilim adamı Van Helsing, "Budapeşte Üniversitesi'nden arkadaşı Arminius" a atıfta bulunur.

Öyle de olsa: Stoker, Vlad Drăculea'nın hikâyesini en azından ana hatlarıyla bilmekle kalmıyordu, aynı zamanda vampir tartışmasından da haberdardı. Romanında vampirler ve kurt adamlar için çeşitli yerel isimler kullanılmaktadır. Vampir şeklini değiştirebilir, kendi yarattığı sisin içinden ortaya çıkabilir, kendisini bir köpeğe ya da kurda, özellikle de yarasaya dönüştürebilir. Stoker, Güney Amerika'da yaşayan vampir yarasanın keşfinin hikâyesini de anlatıyor, ancak bir zamanlar ruh hayvanının kelebek olduğunu dile getirmeyi de ihmal etmiyordu.

Stoker, tarihte korku saçan çeşitli kişilerin ve halk inanışlarının farklı çizgilerini birbirine bağladı ve Aydınlanma'da ifade edilen bir konuyu ele aldı: Doğu Avrupa'nın geri kalmış ve eğitimsiz olarak inşası. 19. Yüzyıl'ın seyahat literatüründe, Rumenler genellikle zalim, intikamcı, tembel, hırsız ve sinsî olarak tanımlanırken, bazen de iyi huylu ve geri kalmış olarak gösteriliyorlardı. Bu, belirli koşullar altında zalimliğe dönüşen bir özellikti. Stoker, romanının ilk

bölümünde hissettirdiği üzere, seyahat izlenimlerine ve Erdel'i -yani Transilvanya'yı- batıl inançların son kalesi olarak gösteren gazete makalelerine dayanıyordu. Geçit vermez ormanları ile Karpatların vahşi doğası, bu görüşü destekliyordu. Efsanelerde, masallarda ve halk inanışlarında orman genellikle büyülü bir yerdir. Buraya giren herkes bilindik alanı terk eder, bir sınırı geçer. Burada farklı güçlerin hükümlü başlar.

Bütün bu özellikler ve isnatlar, yaygın olarak çizilen Doğu Avrupa tablosuna tam olarak uyuyordu. O kana fena hâlde susamış vampir ancak burada yaşayabilirdi ve egemenlik iddialarını İngiltere'ye kadar genişletebilirdi. Dracula'nın Stoker'in romanında İngiltere'ye gitmekte ve dönmekte kullandığı gemilerin Rus bandıralı olması bir tesadüf değildi. Doğu Avrupa bir tehdit olarak algılanıyordu. Ancak aydınlanmış bilginin merkezi, Batı'nın merkezi, bu saldırıya direniyordu. Kanın saflığı, İngiliz emperyalizmine de hizmet ediyordu. Aynı zamanda İngiltere'deki bütün olumsuz gelişmeler, geri kalmış Transilvanya'ya yansıtılabiliyordu. Stoker, 1909'da yayınlanan "Kefenli Kadın" başlıklı romanında Balkanlar hakkındaki görüşlerini derinleştiriyor ve Balkan devletlerinin Britanya liderliği altında oluşturacakları müstakbel bir federasyondan söz ediyordu.

Vampir prensinin Erdel'e yerleştirilmesi birçok insanın Doğu Avrupa imajına gayet uygun geldiği için hem inandırıcı bir etkiye sahip oldu hem de korku etkisini arttırdı. "Tekinsiz Doğu Avrupa" ile kurulan bağlantı bugün de etkisini kurtarıyor. Bram Stoker'in "Dracula"sı ile modern vampir imajı doğdu. Sayısız güzel sanatlar eseri bu imajı ele aldı ya da belirli çağrışımlar üretmek için kullandı.

3. Bram Stoker'den Sonra Edebiyatta Dracula ve Vampir Mitosu

Bu vampir imajının etkisi, Stoker'in romanının çok sayıda dile çevrilmesinden ötürü hızla yayıldı. Örneğin Rusça bir çeviri 1902 yılında yayınlandı ve arkasından bir dizi Dracula hikâyesi geldi. Özellikle Aleksandr A. Blok'un (1880-

1921) yeni tasarladığı vampir figürü epey büyük bir edebî ilgi topladı. Bu figür, Dracula'yı Rus halk inanışları ve romantik edebiyatın etkileriyle bir araya getiriyordu. Blok, bu şekilde dikkatleri gerici politik akımlar üzerine çekiyor ve şeytani bir cinselliği ifade etmekte kullanıyordu. Polonyalı Nobel Edebiyat Ödülü sahibi yazar Wladyslaw Reymont (1867-1925) 1921 yılında yayınlanan "Vampir" adlı romanında spiritüel oturumlar ve okült uygulamalarla korkunç şeylerin yaşandığı fantastik bir hikâye anlatıyordu. Rüyalar, tıpkı vampirler gibi insanların yaşam gücünü ve bilinçlerini emiyorlardı. Romanda, şeytanla iş birliği içindeki bir kadın, erkek ana karakteri baştan çıkartıyordu. Kadın, dünyevi varlığının yaşadığı acılardan kurtulmak için kendisini şeytana bilerek ve isteyerek teslim etmişti. Bu eser, Reymont'un medeniyetin içinde bulunduğu duruma getirdiği eleştiriyi yansıtıyordu. Doğa bilimci ve rahip Pavel A. Florenski (1882-1937) 1916 yılında otobiyografik bir macera olarak kaleme aldığı "Vampir" adlı hikâyesinde, hasta bir öğrenci, arkadaşı olan anlatıcıyı kendisiyle ilgilenmeye ikna ediyordu. Hasta öğrenci iyileşip güçlenirken, anlatıcı giderek "boşaldığını" hissediyordu. Son anda tehlikeyi fark edip, onunla ilişkisini kesmişti. Burada hipnozun bir iyileştirme yöntemi olarak gösterilmesi ilgi çekicidir. Stoker'de olduğu gibi, Florenski'de de 18. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren okült pratiklere –yani mesmerizme– atıfta bulunulur ve erken dönem psikoanalizin hipnoz teknikleriyle bilinçaltının keşfine işaret edilir.

Kendisine sonradan Bogdanov (1873-1928) adını veren Aleksandr A. Malinovski farklı bir yaklaşım benimsemişti. Zaman zaman Lenin ile şiddetli çatışmalara giren önde gelen bir Rus sosyal demokrasisi teorisyeni olarak, insanların kendilerini mükemmelleştirmelerine ve bu süreçte canlılıklarını artırmalarına yardımcı olmak istiyordu. Kan naklini, insanların yaşam süresini ve canlılığını kararlı bir şekilde uzatmanın ve aynı zamanda bir toplum oluşturma yolu olarak görüyordu. 1926'da bu doğrultuda bir enstitü kurdu, burada kendisi de doktor olarak çalışıyordu ama iki yıl sonra kendi üzerinde uyguladığı bir deney sonucunda öldü. Ancak daha 1908 gibi erken bir tarihte, kan naklinin

büyük önem taşıdığı ütöpik bir roman kaleme almıştı: “Kızıl Yıldız” (ya da: “Kızıl Gezegen”). Bu kitabın devamı olan ve 1912’de yayınlanan “Mühendis Menni” bir vampirizm teorisi geliştirdi ve hatta ortaya bir vampir bile çıkardı. Bu vampir geçmişte sıkışıp kalan, yaşamın önünde duran ve başka insanların gücünü emen “yaşayan cesetleri” sembolize ediyordu. Vampirin ve özelliklerinin tanıtılmasında, Stoker’in “Dracula”sına açık referanslar görölmektedir.

Marina I. Svetayeva (1892-1941), 1922 yılında daha önce sözü edilen Rus halk masalı “Vampir”i “Cesur Delikanlı” (“Mólodec”) isimli uzun masal şiirinde işledi. Örnek aldığı masaldan farklı olarak, şiirin sonunda genç kadın vampirle bir ateş nehrinde birleşiyordu. Mikhail A. Bulgakov (1891-1940), 1940’ta tamamlanan ancak tümüyle 1973’te yayınlanan “Usta ve Margarita” adlı romanında da vampir motifleriyle oynamıştı. Margarita vücudunu güçlendirmek için kanla yıkanıyor ve şeytan Volland’la birlikte şaraba dönüşen kanı içiyordu. Bu, komünyon ayininde şarabın kana dönüşmesinin tam tersiydi.

Hanns Heinz Ewers’in (1871-1943) “Vampir. Paçavralar ve renkler içinde yabarüleşmiş bir roman” adlı 1921 tarihli eseri, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra gelişen ırkçı hayallerin kan hezeyanları içinde yazılmıştı. Yazar bu kitapta kendi savaş deneyimlerinden yola çıkıyor ve ana karakterinin kana duyduğu vampir susuzluğunu küllerinden doğan muzaffer Almanya’nın ütopyasında dindirmesine izin veriyordu: “Kılıç Günü, Savaş Günü, Kan Günü!” Ewers’in zaman zaman Nasyonal Sosyalizme yakın olması tesadüf değildi. “Alman kanının saflığı” ve “yabancı kan”ın yok edilmesi ideolojisi, Nasyonal Sosyalizm’de doruk noktasına ulaşmıştı.

Bir yandan -Luigi Capuana’nın (1839-1915) 1907 tarihli “Il Vampiro” veya Mircea Eliade’nin burada da sözü edilen 1935 tarihli romanı “Matmazel Christine” gibi- daha geleneksel vampir teması işlenmeye devam edilirken, öte yandan da Dracula ve vampir konulu denemeler de giderek yaygınlaşıyordu. Buna örnek olarak, Ingeborg Bachmann’ın (1926-1973) 1956’da “Ev Yolu” isimli şiiri verilebilir: “Arkamdaki vampir / çocuk adımlarına uymaya çalışıyor / ve nefes alı-

şını duyuyorum / her çapraz adımında. (...)" Vampir burada bir cinsel suçlu veya isimsiz bir kötülük olarak yorumlanabilir. Hans Carl Artmann da (1921-2000) 1966 yapımı "Dracula Dracula. Bir Transilvanya Macerası" adlı filmde, konuyu sinemada daha önce ele alınmamış şekliyle oynuyordu. Benzer bir şekilde Herbert Rosendorfer (*1934) de 1970 tarihli "Kafe Hipodrom Önündeki Dilenci" öyküsünde geleneğe parodi şeklinde yaklaşıyordu: Kont Dracula, Almanya'da işsiz bir Rumen göçmeni olarak karşımıza çıkıyordu. Adolf Muschg'un (*1934) 1984 tarihli "Işık ve Çanak" adlı romanında kadınlar kanları emildiği zaman güçten düşmüyor, aksine, artık birileri onlara ihtiyaç duyduğu için giderek daha da güçleniyorlardı. Elfriede Jelinek (*1946) ise 1986 yılında yayınladığı "Hastalık veya Modern Kadınlar" adlı dramında, daha fazla bağımsızlık ve güç elde etmek için kan emen eşlerin sonunda kocaları tarafından infaz edilmesini anlatıyordu.

Aslında vampirler daha 1930'lardan itibaren bilim kurgu edebiyatını ele geçirmişti. Burada örneğin bütün insanlık bir virüs yoluyla vampirlere dönüşüyor ya da uzaydan gelen vampirler dünyayı yok etmeye çalışıyordu. Anne Rice'in (*1941) "Vampir Günlükleri" ya da 1976'da "Vampirle Görüşme" adıyla yayınlanan eseri, bir dönüm noktası olmuştu. O zamandan bu yana vampirlerin yoğun olarak görüldüğü yer ABD olmakla birlikte, geleneksel Dracula ve vampir imajı çağrışımları da etkili olmaya devam ediyordu. Gerçi Stephen King'in (*1947) 1975 tarihli ve dehşet verici, çok korkunç bir vampirin ölümler diyarından çıkarak yaşayanların kanını emdiği ve onların da vampire dönüştüğü hikâyeler hâlâ var.

Ama bunun yanında, insanların özlemlerine farklı bir şekilde hitap eden, farklılaşmış bir iç yaşama sahip, gittikçe daha sevimli varlıklar da ortaya çıkıyor. Artık odak noktasında yer alan dişi vampirler genellikle geleneksel rollerden kurtulmuş olarak tasvir ediliyor ve artık kuşaktan kuşağa aktarılan düzeni sürdürmek mümkün olmuyor: Dişi vampirleri öldürme girişimi başarısızlıkla sonuçlanıyor.

Vampir edebiyatı sadece korku ya da dehşet romanlarına indirgenemez, bunlar daha ziyade insanların arzularına,

korkularına ve dipsiz derinliklerine olduğu kadar, toplumsal koşullara da hitap eder. Doğu Avrupa'da komünizmin çöküşünden sonra ortaya giderek daha fazla vampir hikâyesi çıkmaya başladı, bunlardan bazıları halk inanışlarını yansıtıyordu, ancak bir kısmı da bu arada "batı" edebiyatında ortaya çıkan motiflerdeki değışiklikleri ele alıyordu. Viktor Pelevin (*1962), 2006 yılında Moskova'da yayınlanan vampir romanı "Beşinci İmparatorluk" ile özel bir form buldu. Bu imparatorluğun bir tür gizli birlik kurmuş efendileri, birer vampir olarak insanları kontrol ediyordu: Onların para ve tüketim arzularını ele geçirerek, bunları açgözlülüğe dönüştürüyorlardı. Kontrol ettikleri politikacılar, iş insanları ve medya çalışanları da onları bu esnada destekliyordu. Bu sayede insanların vampirleri besleyen yaşam enerjileri çekilip alınıyordu. Pelevin, romanında okuyucuların vampirler hakkındaki düşünceleriyle oynayarak, onları tekrar tekrar yanıltıyordu. Aynı zamanda vampirler üzerinden Rus toplumunda ve tüm modern dünyada yaşanan gelişmeleri eleştiriyordu.

Son on yılların edebiyat eserlerinde, doğrudan Dracula karakterinin kendisinin ele alınması sık görülen bir durum değildir. Ancak yine de bazen Dracula vampirler topluluğunun atası olarak gösterilmekte ya da Stoker'ın "Dracula"sı tarafından şekillendirilen vampir klişeleri karşımıza çıkmaktadır.

Bu gelişme, Dracula ve vampirlerin konularının da ele alındığı çocuk edebiyatında da gözlemlenir. Bu eserlerde kötülüğün kendisi genellikle sadece belli belirsiz ima edilir, vampirler çoğunlukla zararsızdır; sadece ileri yaş grupları için kaleme alınan eserlerde bu biraz değışir. Edebiyat ve sinema alanındaki mevcut örneklere ya da halk inanışlarına yapılan göndermeler dikkat çekicidir. 20. Yüzyıl'da sinema ve edebiyattaki vampirlerin yaşadığı yerlerin (Doğu) Avrupa'dan ABD'ye kaymasına paralel olarak, Dracula ile ilgili ilk çocuk kitapları da ilk defa bu ülkede ortaya çıktı. İlk olarak 1970'lerde ABD'de gösterilen "Susam Sokağı" televizyon dizisi, klasik görünümüyle Dracula'yı popüler hâle getirdi. Kısa süre sonra Dracula ve vampir kitapları Avru-

pa'da da ortaya çıktı. Bu kitaplarda genellikle Dracula'nın ve vampirlerin hatırasıyla, yani korkunç ve ürkünç bir şeyle oynanır. Genellikle pedagojik bir amaç da gözetilir: Vampirler toplumun kenara itilmişleridir, günümüzde -geçmişin aksine- nazik ve insan dostu olmalarına rağmen onlara kötü gözle bakılır, ayrımcılığa uğrarlar. Nadiren kan içerler, bunun yerine kan portakalı ve kan sucuğu, domates ve ketçap tüketmeyi tercih ederler. Hikâyeler genellikle "küçük" vampirlerin ya da onlarla arkadaş olan çocukların bakış açısından anlatılır. Vampirlerin farklı olması, yaşadıkları maceralar ve az miktarda korku, bu hikâyelerin çocuklar arasında sevilmesini sağlıyor. Edebî eserler gibi çocuk kitapları da okuyucularının özlemlerini, isteklerini ve korkularını en azından yazarların hayal ettiği gibi yansıtır.

4. Sahne ve Sinemada Dracula

Bram Stoker tarafından yaratılan Dracula ve vampir imajı, özellikle tiyatro oyunları ve filmler aracılığıyla yayılmaya devam etti. İlk vampir dramları ve operaları 19. Yüzyıl'da ortaya çıktıktan sonra, 1920'lerde Bram Stoker'in romanına dayanan bir sahne versiyonu yaratıldı. Prömiyeri 1924'te Viyana'da yapılan bu oyun, 1927'de Bela Lugosi'nin başrolünde olduğu bir Broadway yapımına örnek teşkil etti. Bu oyun o kadar başarılı oldu ki 1931'de filme çekildi. Dracula malzemesi daha sonra Orson Welles'in 1938'deki radyo oyunundan Roman Polanski'nin aynı adlı filmine uygun olarak düzenlenen, prömiyeri 1997'de Viyana'da yapılan ve aradan geçen zaman zarfında yapılan yeni versiyonu hatırı sayılır bir izleyici kitlesine hitap eden "Vampirlerin Dansı" adlı müzikale kadar, pek çok yapım için örnek teşkil etti.

En tanınan Dracula ve vampir imajını şekillendiren ise sinema filmleri oldu. Bu konu toplamda 600 defadan fazla filme alındı, kriterler genişletilecek olunursa, bu sayı 3.000 civarına yükselir. Burada konuyla ilgili sadece birkaç örneği ele alabileceğiz. Dracula, 1921/22 yılında "Bir Korku Senfonisi" alt başlığıyla çekilen "Nosferatu"nun odak noktasıydı. Yönetmen Friedrich Wilhelm Murnau (1888-1931) bu

sessiz filmi sadece stüdyoda değil, diğer yerlerin yanı sıra Karpat Dağları'nda da çekmişti. Senaryo, Bram Stoker'in romanından motiflere sahipti, ancak farklı isimler ve yerler kullanılmıştı, bazen de farklı bir olay örgüsüne sahipti: Ellen -Bram Stoker'in Mina'sı- kendisini ısırtığına teslim ettiğinde, Nosferatu zamanı unutmuş ve yükselen güneşin ışığında duman olup dağılmıştı. Bu değişikliklere rağmen, Bram Stoker'in dul eşi Florence, yapımcıların romanı uyarlama haklarına sahip olmamasından ötürü filmi yasaklamayı başarmıştı. Neyse ki bu muhteşem filmin kopyaları ve negatifleri hâlen elimizde mevcuttur: Murnau, dışa vurumculuğu, kamera kullanımı, montajları, tekinsiz rüya hâli ve duygu betimlemeleriyle adını sinema tarihine yazdırmayı başarmıştı. "Nosferatu"yu Birinci Dünya Savaşı'nın ve savaş sonrası dönemin toplum düzeni için ifade ettiği korkunun başlangıcı olarak yorumlamak doğru olacaktır. Murnau belki de huzur ve sükûneti aldatici olarak nitelendirmek ve zihinsel süreçlere atıfta bulunmak için bu dehşeti yabancılaştırmak istemişti. "Rüyalar kanınızla beslenir," demişti bir keresinde.

Max Schreck, Kont Orlok-Nosferatu'yu canlandırmış ve vampire Dracula anlayışımızın önemli bir bölümünü oluşturan şeytani, dehşet verici özellikleri tarz oluşturacak bir şekilde kazandırmıştı. Emlakçı ve gayrimenkul taciri Knock da etkileyici bir şekilde akılda kalıcıdır. Alexander Granach, bu karaktere klişeleşmiş "Yahudi" imajı vermişti. Bundan ötürü, "Nosferatu"nun Yahudi karşıtı bir film olduğu görüşü epey yaygınlık kazanmıştı. Nosferatu'nun maiyetinde gemiyle gelen ve şehre veba getiren sıçanlar, doğudan gelen "Yahudi vebasını" sembolize ediyordu. Bu, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu Avrupa'dan gelen Yahudi göçmen akınına karşı antisemitik bir tepkiyi ifade eden bir terimdi. Ben bu yorumun kabul edilebilir olduğunu düşünmüyorum. Granach'ın Knock'uyla Yahudi karşıtı bir klişe ele alınmıştı, ancak bu Yahudi karşıtı sosyal mekanizmalara dikkat çekmek için kullanılmıştı: Veba yayıldığında şehrin sakinleri bir günah keçisi aramaya başlamış ve bakışlar Knock'a çevrilmişti. Düzenlenen pogromdan kurtulmayı ise ancak büyük zorluklarla başarmıştı.

Werner Herzog (*1942), 1978/79'da çektiği "Nosferatu - Gecenin Hayaleti" filmiyle bu klasik eserin yeni bir versiyonunu ilginç değişikliklerle ortaya koymuştu. Klaus Kinski tarafından canlandırılan Dracula, dehşetin ete kemiğē bürünmüş hâli olmakla birlikte, aynı zamanda acınası bir yabancıdır. "Masum" kadının kendisini kurban etmesi boşā gider, kocası çoktan enfekte olmuştur ve kötölüğē dünyaya taşımaya devam eder. Görünüşē göre, Herzog kötölüğün sürekliliğini öne çıkarmak ve böylece çağımızın korkularını yansıtmak istiyordu.

Her iki Nosferatu versiyonunun da ortaya koyduğu gibi, Dracula filmleri kendi dönemlerini yansıtıyordu. Bu nedenle, 1930/31'de Tod Browning (1882-1962) tarafından yönetilen Amerikan sahne versiyonu ve buna uygun olarak çekilen "Dracula" filminin farklı bir kahramana sahip olması da bir tesadüf değildi. Sahneden film stüdyosuna geçen Bela Lugosi, bir vampir olmaktan ve bir türlü ölememekten şikâyet eden çekici, saygıdeğer bir beyefendiyi canlandırıyordu. Etrafına kadınları etkileyen güçlü bir erotik karizma saçıyordu. Bu yüzden de ölmesi gerekiyordu. Ancak erkekler bile onun kudretinden kaçabilmeyi ancak güçlölkle başarabiliyordu. Mina ortaya çıktığı zaman vampir özellikleri biraz daha belirginleşiyordu, çünkü Mina'nın Dracula ile olan tecrübeleri çok yoğundu. Bu filmde, belki de dünyada yaşanan ekonomik krizin ortaya çıkardığı tehdit edilme duyguları nedeniyle toplumsal cinsiyet rolleri sorgulanmaya başlıyor, belirli korkular dile getiriliyordu. Her kuşak, vampir mitini kendi döneminin anlayışına göre değiştirir. Söylenene göre Bela Lugosi de kendisini rolüyle öyle bir özdeşleştirmişti ki, 1956'daki hayatının sonlarına doğru gerçekten de Dracula olduğuna inanmaya başlamıştı.

Sonraki dönemlerde erotik unsurlar giderek daha fazla ön plana çıkmaya başladı. Dracula'yı bir canavardan ziyade -ölümsüz aşkı arayan- umutsuz bir âşık gibi gösterebilmek için, senaryolara Bram Stoker'de bulunmaya aşk hikâyeleri eklenmeye başladı. Christopher Lee, Dracula'yı ölüm getiren âşığın dürtüleriyle hareket eden versiyonu olarak canlandırdı. Yönetmenliğini Terence Fisher'in yaptığı 1957/58

tarihli "Dracula" ("Dracula'nın Dehşeti"), İngiliz yapımcı firma Hammer'in Stoker'in eseriyle neredeyse hiç ilgisi olmayan bir dizi filmin ilki olacaktı. Buna karşın, bu filmlerde özellikle kanın etkisinin öne çıkartılması için renkli film imkânlarından yararlanılmıştı.

Roman Polanski (*1933) 1967 yılında çektiği "Vampirlerin Dansı" filmiyle bir kez daha Bram Stoker'in romanındaki motifleri kullanmış, aynı zamanda bu vampir ve korku filmini bir parodi hâline getirmişti. Ortaya koyduğu gerilim, korku ve zekâ karışımı bugüne dek aşılammıştır. Polanski, vampir efsanesinin unsurlarıyla olduğu kadar, erotik ve homoerotik alt metinleriyle de oynuyordu. Dağınık bir profesör ve vampir araştırmacısı olan Abronsius, -bizzat Polanski'nin oynadığı- asistanı Alfred ile Transilvanya'da Shagal (!) adlı bir Yahudi tarafından işletilen bir hana gelir. Shagal bir vampire dönüşür, ancak haç bir savunma silahı olarak onun üzerinde etkili olmaz. Alfred, vampir Kont von Krolock (Murnau'nun Orlok'una bir gönderme) tarafından ısırılan ve kaçırılan Yahudi kızı Sarah'ya âşık olur. Abronsius ve Alfred, kont ile onun vampir klanını kovalarlar ama kalplerine kazık çakmayı başaramazlar. Filmin en önemli sahnelerinden biri olan vampirlerin balosu esnasında Sarah'yı kurtarabilirler, ancak bu zaferin onlara faydası olmaz: Sarah artık bir vampir olmuştur ve kaçarken sevgilisi Alfred'i boyundan ısırır. Bundan sonra neler olacağı, seyircinin hayal gücüne kalmıştır.

Aslında önemli değişiklikler yapmış olmasına rağmen, Francis Ford Coppola'nın (*1939) 1992 tarihli "Bram Stoker'in Dracula'sı", Stoker'in hikâyesine en yakın eserlerden biriydi. Filmin girişinde, Eflak'ın tarihî prensinin sevgilisi Elisabeth'in, Vlad'ın "Türklerle" savaşırken öldüğünü sandığı, bu yüzden canına kıydığı, ancak bu haberin doğru olmadığı anlatılır. Ortodoks din adamları tanrının Elisabeth'i lanetlediğini, intihar eden bir kimsenin ruhunun cennete giremeyeceğini söylerler. Gary Oldman'ın canlandığı Dracula, o zamandan beri kendisini kurtaracak ebedî aşkı arar ve bunu Mina Harker'da bulur. Film, kurtuluş konusunu Stoker'in romanına göre daha belirgin bir şekilde ele alsa da,

korku ve seks efektlerinden oluşan bir karışımın amaçladığı görsellik nedeniyle, bu etki belirsizleşiyordu. Filmin kan hücrelerinin mikroskopik görüntülerinin ekrana yansıtılmasıyla desteklenen ahlak algısı, cinselliğe dair yapılan çağdaş toplumsal tartışmaya işaret ediyordu: AIDS'i başkalarına bulaştırmamanın en etkili yolu, cinsel sadakatti.

Bram Stoker'ın Dracula romanıyla bağ kuran ve bir kısmı tarihsel motifleri de ele alan tüm bu filmlerin yanı sıra, başka filmler sadece Dracula efsanesinin unsurlarını ele aldı ve vampirizmin farklı biçimlerini ortaya koydu. Carl Theodor Dreyer'in (1889-1968) 1932'de çektiği ve esas olarak dehşeti ve bilinmez olanı vurguladığı Fransız-Alman uzun metrajlı filmi "Vampir - Allan Gray'ın Rüyası", bunlara bir örnektir. Burada, yıllar önce bir suç nedeniyle kazığa vurulan çirkin, yaşlı bir kadının vampir olduğu ortaya çıkar. Ingmar Bergman'ın (1918-2007) 1967/68 tarihli "Kurt Saati" ("Vargtimmen") filmi de basit bir yorumun çok ötesine ihtiyaç duymaktadır. Bu filmde Dracula'nın şatosunu andıran bir ortamda, vampirlere yapılan göndermelerle muhtemelen insanların takıntılarını ve korkularını ifade eden bir aşk ve ölüm oyunu oynanır.

Bu arada Dracula ismini sadece bir korku, şiddet veya seks hikâyesi anlatmak için kullanan, bazen bir komediye, bazen de absürt bir saçmalığa dönüşerek bu isme yabancılaşan sayısız film de mevcuttur. Klasik vampir motifleri, izleyicinin aklına konuyla ilgili klişeleri ve sahneleri getirmekte kullanılır. İyi ve kötü sık sık karşı karşıya gelir; Doğu Avrupa genellikle kötülüğün kaynağı veya olayın geçtiği yerdir. Dracula ve vampirlerin tehdit ettiği dünyanın sonu kıyametvari bir tablo hâlinde çizilse bile, bu filmlerde derin anlamların ifade ediliyor olması söz konusu değildir.

Stephenie Meyer'in (*1973) vampir ve kurt adam romanlarından oluşan, özellikle gençler arasında coşkulu bir ilgiyle karşılaşılan ve birçok tartışmaya neden olan romanlarının beyaz perdeye aktarılması esnasında, Dracula'ya doğrudan bir gönderme yapılmamıştı. Odağında kan emme, seks ya da gücün dehşeti değil de çilecilik ve "saf aşk" bulunan "Alacakaranlık", bu özelliğiyle klasik vampir imajından kopar.

Bu romanların ve filmlerin çok sayıdaki yorumu, bir şekilde Dracula'yla ilişkilendirilen vampir imajının ne kadar çeşitlilik arz edebileceğini, ayrıca kendi duygularımız, fikirlerimiz, arzularımız ve korkularımızla ne kadar yakın bir ilgi içinde olduğunu da ortaya koyar. Ancak bu roman dizisinin son kitaplarında, güya muhafazakâr değerlere bağlı dünya görüşünün, sorunlu sosyal katmanlarla ne şekilde bir araya getirildiği de ortaya konur: "İyi" olmalarına rağmen yine de insan kanına ihtiyaç duyan vampirler, toplumun "ıskartalarını" av olarak seçerler: Uyuşturucu bağımlıları, pezevenkler veya sokaklarda yaşayanlar.

Tarihsel Dracula'nın -Vlad Drăculea- hayatı çok nadir olarak filme alınmıştır. ABD-Romanya ortak yapımı bir film, 2000 yılında Almanya'da "Karanlıklar Prensi - Dracula'nın Gerçek Hikâyesi" adıyla sinemalarda gösterime girmişti; filmin yönetmeni Joe Chappelle idi. Tarihsel olarak doğrulanabilir olaylarla efsanelerin birbirine karıştırıldığı film, belirgin bir şekilde Rumenlerin bakış açısını yansıtıyordu. Dracula'nın doğumundan önce, onun Mesih veya Deccal olacağı kehanet edilmişti. Verdiği zalimce cezalara rağmen düzeni sağlayıp "Türkleri" yenmesinden ötürü halkın gözünde bir kahramandı. Dracula ile evlendiği Lidija arasındaki büyük aşk da önemli bir rol oynuyordu. Lidija, sonradan Dracula'ya ihanet eden bir Eflak asilzadesinin kızıydı. Çok zalim olmasından ötürü ondan uzaklaşmıştı, ancak onu bir türlü unutamamış ve nihayetinde intihar etmeyi tercih etmişti. Filmin odak noktasında, Dracula'yı Deccal olarak mahkûm eden Ortodoks Kilisesi bulunuyordu. Rahiplerinden biri, onun öldürülmesini organize etti. Kilise tarafından aforoz edildiği için, Dracula'nın bedeni çürümüyordu. Dracula'nın neden bir "ölümsüz" olduğunu ve Snagov Manastırı'ndaki mezarının neden boş olduğunu açıklayan bu sahne, filmin can alıcı noktasıydı.

V. GÜNÜMÜZDE DRACULA VE VAMPİRİZM

Vlad Drăculea'dan vampir Dracula efsanesine kadarki hikâyenin analizi, bu geleneğin Doğu Avrupa imajının güçlü inşasına nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koyuyordu. Doğu Avrupa toplumlarında vampirlere inanç bugün de yaşama-ya devam etmektedir. Bunun nedenlerini sorguladığımız zaman, yine bu hikâyenin etkilerini gözlemleyebiliriz. 18. Yüzyıl'da yaşanan olaylar, insanların ölü kültü geleneklerine ve ahiret fikirlerine dayanan yorumlarla, kendilerine anlaşılmaz gelen olayları açıklamaya çalıştıklarını açıkça ortaya koymuştur. "Yabancılar", devlet ve kilise temsilcileri bu inançları ortadan kaldırmaya çalıştıklarında, buna direndiler ve "inatla" tepki gösterdiler. Sonraki dönemlerde de halk arasında yaşamaya devam eden bu inançları yok etmek için devlet ve kilise tarafından birtakım girişimler olduysa da, bunların etkileri sınırlı oldu.

Kısa bir süre sonra, vampirler mahkemelerde de rol oynamaya başladılar. 1870 ve 1873 yılları arasında, Batı Prusya'da mezarlardaki sözde vampirlerin kafaları kesiliyordu. Bu işi yapanlar başta mahkûm edildiyse de, sonradan üst mahkemeler tarafından beraat ettirildiler. Mahkemelere göre bu kişiler yaptıkları işin bir suç olduğunu bilmiyor ve doğru bir şey yaptıklarına inanıyorlardı. Sonuçta vampirlerin kendilerine yeni kurbanlar bulmalarına engel olmayı istiyorlardı. Örneğin seri katil Vincenzo Verzeni (1849-1918), ısırıldığı kadınların kanını içiyordu. Fritz Haarmann (1879-1925) 1918 ile 1924 arasında yaşları 10 ile 22 arasında değişen 20'den fazla genç erkeğin üzerinde cinsel eylemler gerçekleştirmiş ve sonra da gırtlaklarını ısırarak onları öldürmüştü. Bu adam halk arasında "kurt adam" ya da "Hannover vampiri" olarak anılıyordu. "Düsseldorf vampiri" Peter Kürten (1883-1931) -kendi ifadesine göre- kurbanlarının

kanını emmekten cinsel bir haz alıyordu, 1949 yılında asılarak öldürülen “Londra vampiri” John Haigh (1909-1949) da benzer şeyler söylüyordu. İsviçreli yazar Jacques Chessex (1934-2009) “Ropraz Vampiri” adlı eserinde 1903 yılında Waadt Kantonu’da genç kadın cesetlerine yapılan cinsel saldırıları hatırlatıyordu. Bu liste kolaylıkla uzatılabilir. Bunlardan ayrı olarak, kendilerini Dracula’nın vampir torunları olarak gören çok sayıda katil de mevcuttu.

Bütün bu olayların yanı sıra, halk arasında yaşayan inanç ve buna karşı verilen mücadele, ayrıca belirli kişi veya grupların vampir olarak tanımlanması, edebiyat, resim veya sinemada vampir konusunun sürekli olarak işlenmesine neden olmuştur. Bu düşünceler nesilden nesle aktarılmıştır. Doğu Avrupa’nın birçok bölgesinde, 19. ve 20. yüzyıllarda sözde hortlakların görüldüğü, bunlar tarafından öldürülen insanların veya vampirlerin mezarlarından çıkartılıp bilinen usullerle yok edildiği sayısız olay bilinmektedir. Vampirlerle inanç bugüne kadar varlığını korudu. Tipik bir vampirin özellikleri ise eski zamana göre az da olsa değişmiştir: Dış görünüş ve davranış itibarıyla garip olarak sınıflandırılan bir kişi -bu bir “yaşayan ölü” olmak zorunda değildir- geceleri bir hayvana dönüşür. Bu hayvan, genellikle eskiden şeytanı tarif etmekte kullanılan bir “kara kuş”tur. Bu yaratık genellikle insanların boğazına saldırır ve kanlarını emmek ister. Çeşitli yöntemlerle onun efendisi olur ve bir vampir olarak geri dönmemesi için belirli ritüellerle gömülmesi gerekir.

Görünüşe göre “gerçek” vampirlere inanç eskiden olduğu gibi bugün de önem taşımaktadır. Köydeki “ötekiler” vampir olmakla damgalanabilir; gizli çatışmalar bu bağlamda gün yüzüne çıkabilir; açıklanamayan olaylar -her şeyden önce tuhaf hastalıklar, insanlarda ve hayvanlarda olağandışı ölümler- anlaşılır hâle gelebilir; birtakım “günah keçileri” tespit edilebilir; ölüm ve ölümden sonra yaşama dair fikirler daha somut bir hâl alabilir; yerli toplum olduğu gibi vampirlere karşı mücadelede birleşebilir; son olarak, bu inanış, kendilerini kontrol altına almaya çalışan ve yaşadıkları çevreyi “sömürgeleştirmek” isteyen “yabancılar” karşı bir

“direniş” unsuru da barındırabilir. Kuşaktan kuşağa aktarılan hikâyelere, ortak korkulara, savunma stratejilerine ve deneyimlere dair anılar, kimlikle ve dünyayı kavramakla yakından ilişkilidir. Bu halk inancı bağımsız olarak ortaya çıkmış ve gelişmişti ve başlangıçta Vlad Drăculea’dan Vlad Țepeş’e ve modern Dracula’ya uzanan mitte çok az ilgisi vardı. Bununla birlikte, bu halk inancının unsurları da bu mitosun bir parçası oldu ve bugün Dracula ile ilişkilendirdiğimiz imajı şekillendirdi. Dış kaynaklı “Vampir Dracula”, aksi yönlü olarak, Doğu Avrupa bölgelerindeki vampirlere olan mevcut inancı da etkilemiş olabilir.

Bazı insanlar bir vampir alt kültüründe yaşarlar, kendilerini “vampir” olarak tanımlarlar, ancak mitlerdeki, romanlardaki ve filmlerdeki efsanevi vampirleri canlı birer varlık olarak görürler. Bilindik Dracula imajına uygun olarak siyahlara bürünürler, ortamlarını özel bir estetiğe uygun olarak tasarlarlar, bir araya geldiklerinde birbirlerinden küçük miktarlarda kan emerler. Bunun dışında saldırganca davranış göstermezler, genel olarak sakin ve huzur içinde yaşayan insanlardır. “Normal” meslekler icra ederler, özel hayatlarında diğer insanlardan daha dikkat çekici değildirler, ancak büyü ve efsanevi şeylere ilgi duyarlar. Ayrıca “enerji vampirleri”nden ya da “siber vampirler”den söz edildiği de olur. Bu, 18. Yüzyıl’da ortaya çıkan bir hattın devamıdır: Bu vampirler kurbanlarının kanlarını emmek, etlerini yemek ya da boğazlamak suretiyle değil de, enerjilerini tüketmek ya da internette bilinçaltlarına girip manipüle etmek gibi yöntemlerle güçlerini ele geçirirler. “Psiko vampirler”den söz etmek de mümkündür. Giderek daha başarılı olmayı, yüksek performans sergilemeyi ve takdir toplamayı isteyen insanlar, içsel olarak bir süre sonra kendi güçlerini tüketen birer vampire dönüşebilirler. Dracula efsanesinin, vampir mitlerinin ve halk inanışlarının unsurlarından yeni formlar ortaya çıkmıştır.

Reklamcılıkta Dracula ve vampirler çeşitli şekillerde kullanılır. Ancak, reklam endüstrisinin tabiriyle “vampir etkisi”nden kaçınmak gerekir: Kampanyada kullanılan motifler çok fazla dikkat çekerse, dikkatlerin satışa sunulan üründen

uzaklaşmasına ve böylece hedefin ıskalanmasına neden olabilir. Dracula ve vampirlere yapılan göndermeler özellikle güneş kremleri, elektrikli süpürgeler veya kozmetikler gibi ürünlerde kullanılır, kan bağışını teşvik eder ve bu esnada ölümsüzlüğe duyulan özlemi de kullanır. Dracula parkları, tatilcileri birer mıknatıs gibi çeker. Bu parkların çocuklar için ayrılan kısımlarında bile, ortalıkta en azından epeyce yarasa bulunur. Dil öğrenme kitapları, alıştırma yapmayı teşvik etmek için vampir hikâyeleri içerir. Pop grupları kendilerine Dracula ve vampirleri çağrıştıran isimler verirler. Yine Dracula ve vampirlerle ilgili şarkılar da iyi satar. Reklamcılar, vampirlerle ilgili her şeyi kullanır: Karanlık ve gizemli olan, gerçeklikten kaçış ve sonsuz yaşam umudu, aşk ve ölümlle meşgul olma, güzellik ve güç arzusu, macera yaşamının cazibesi ve kötülüğün üstesinden gelme, hayal gücü, mistisizm ve dinin birleşimi.

Dracula ve vampirler uzun zamandır çocuklar ve gençler için özel bir çekime sahiptir. Geleneksel görünüm -siyah elbiseler, bembeyaz bir surat, kan bürümüş gözler, sivri dişler, uzun tırnaklar, yarasa pelerini- her türlü etkinliğe uygundur. Dehşetin belirli bir cazibesi vardır. Dracula efanesine ve vampir mitosuna ait unsurlar, 31 Ekim akşamı kutlanan Cadılar Bayramı'nda da sık sık karşımıza çıkar. Çok sayıda insan Dracula vampiri kıyafetine bürünür ve içlerinde birer mum yanan korkunç suratlı balkabaklarının gelip geçenleri dehşete düşürmesi beklenir. Bu geleneğin kökleri Kelt dönemine değin uzanır: Yılın karanlık döneminin başladığı Samhain'de, ölenlerin ruhları bir kez daha bu dünyaya dönebiliyordu. Bunun için hem yollarının aydınlatılması gerekiyor hem de kötü şeylerin yaşanmaması için savunma ritüellerine ihtiyaç duyuluyordu.

İnsanlar genellikle vampirlerin varlığına duyulan inançla dalga geçme eğilimindedir. Ama bunun yerine bu inancı ciddiye almak, farklı tezahürlerini, nedenlerini, arka planlarını ve işlevlerini araştırmaya gerçekten de değer. Vampirlerin varlığına duyulan inanç Doğu Avrupa'da yaşayan "geri kalmışlığının" bir teyidi değildir, aksine farklı toplumlardaki insanların kendi gerçeklerini nasıl yorumladıklarının bir

işaretidir. Ayrıca aktarılan vampir tasavvurları, “yapma” vampirleri bütün dünyada yaygınlaştırmış ve belirli işlevleri yerine getirmesini sağlamıştır.

Dracula’yı ve vampirleri düşünürken sırtımızdan soğuk terler boşanıyorsa, konuyu ele alan yeni filmleri her defasında keyifle izlersek, romanları ya da çizgi romanları okuyorsak, bu mitos işlevini bizim üzerimizde de yerine getirmiş demektir. Geçmiş yüzyıllarda olduğu gibi, Dracula isimli vampir figürü, aslında ölümsüz olduğu (ve yalnızca özel ustalık gerektiren yöntemlerle yenilebileceği) ve kan içerek kendisini tekrar tekrar gençleştirdiği için bizi büyülemeye devam etmektedir. Kan, ölüm ve yaşam, zulüm ve saflık, korku ve şehvet, diriliş ve kurtuluş imgeleriyle ilişkilidir. Vampir figürü, aynı zamanda, mümkün olduğunca bastırmamız ve ortaya çıkmasına izin vermememiz gereken özellikler de barındırır: Başkalarına yıkım getirmek, kötülük yapmak, intikam almak. Tehdit edici olarak algıladığımız şey bize doğru yaklaşıyor olabilir ve ama yine de vampirlerin yok edilmesiyle iyiliğin zaferini yaşayacağımızdan emin olabiliriz. Korkularımızı, güvensizliklerimizi ve suçluluk duygularımızı vampirlere yansıtabilir veya onu kullanarak gerçeklikten kaçabiliriz.

İçimizdeki bu “karanlığa” ek olarak, Dracula birçok insanın erotik çekim gücüne, aynı zamanda toplumsal normları ve kurulu düzeni göz ardı etme, sınırları aşma ve ardından sınırları yok etme olasılığına duyulan özlemini de bünyesinde barındırmaktadır. Vampir Dracula’ya atfedilebilecek ve onunla ilişkilendirilebilecek özelliklerin çeşitliliği, onu özellikle çekici kılmaktadır. Sonuçta Dracula “öteki” ve geri kalmış olanı –“batılı” gözüyle Doğu Avrupa örneğinde olduğu gibi- belirlemek, erkekler tarafından domine edilen bir düzen anlayışını teyit etmek ve aynı zamanda bu düzeni tersine çevirmek için son derece uygun bir karakterdir. Son olarak, Dracula figürünün o anki tasarımı, zamanın ruhunu ifade edebilir: Aynı anda hem bir çağın yaydığı dehşeti hem bir başkasının coşkulu kaygısızlığını hem de bir diğeri için tıkanmışlığını ve alternatif yaşam biçimlerine yönelik özlemini temsil edebilir.

Vlad Drăculea 1477’de öldü. Ancak Dracula hâlâ hayatta. Tarihte neredeyse başka hiçbir kişilik, insanların hayal dünyalarında bu kadar büyük bir yankı uyandırmamıştır. Ancak bugün “sunî” Dracula ile tanışanlar, genellikle onun tarihsel rol modeli hakkında çok az şey bilirler. Tarihte yaşanmış ilişkileri bilmemiz, vampirizm olgusu ile Dracula ve vampir mitlerinin günümüzdeki biçimlerini sınıflandırmamıza ve bunlarla bilinçli olarak başa çıkmamıza yardımcı olur. Tarihsel bir aktör olarak Vlad Drăculea hem fail hem de kurbandı. Günün birinde bir efsaneye dönüşeceğinin farkında bile değildi. O, bir vampir değildi. Ancak yazarlar ve sanatçılar onun etrafında dönen efsaneleri ele aldılar, bunları halk inancının unsurlarıyla birleştirdiler ve Dracula’yı yeni bir formda yaşatmaya devam ettirdiler. Bir kişinin kimliğinde yoğunlaşan bu görüntüler, varoluşlarının temel sorunlarına dokunduğu ve onları ölüm ve yaşam gibi temel konularla ilgilenmek zorunda bıraktığı için birçok insanı büyüledi. Böylece bu görüntüler yayıldı ve birçok kişi tarafından paylaşılan bilgi olarak toplum hafızasının bir parçası oldu. Hafızadaki bu bilgilere istenildiği zaman erişilebilir ve kullanılabilir. Bu şekilde bu efsaneler, açıklanamayan ve bilinçli olmayı kavrayabilmekte kullanılan “anlam kazandırıcı” birer mit hâline dönüştü.

Mit, hatırlama yoluyla tarih anlayışını şekillendirir. Tarihsel Vlad Drăculea figürüyle ilgilenen herkes, başka tarihsel kişiliklerin etrafında oluşturulmaya başlanan efsanelere de eleştirel bir anlayışla yaklaşmayı başarabilecektir. Dracula -ve genel olarak vampirler- insanları büyülemeye devam edecek, ancak sık sık yeni formlara bürüneceklerdir. Bu nedenle Dracula ve vampir imajı, zamanın ruhu ile sosyal koşullar hakkında bilgi vermeye devam edecektir. Elindeki her türlü imkânı kullanarak krallığını güçlendirmeye çalışan ve bunda başarısız olan bir insan, nihayetinde ölümler âleminde yaşayanların dünyasına dönen bir figür hâline gelmiştir.

TEŞEKKÜR

Dracula'nın hayatına ve efsanesine giriş anlamındaki bir yazı, birdenbire ortaya çıkmaz. Kafamda ilk defa böyle bir fikrin ortaya çıkmasını Ralf-Peter Märtin ile yaptığım sohbetlere ve ardından da Dracula hakkındaki kitabına borçluyum. Bu konu bağlamında Doğu Avrupa tarihinin çeşitli yönlerinin ve Doğu Avrupa'nın "Batı"daki imajının ele alınabileceğini anladığımda, bu konuda dersler vermeye başladım. Bunlara katılım son derece yüksekti; yapılan yoğun tartışmalar ve öğrencilerin ileri düzeyde kapsamlı yazılı çalışmaları bana yeni bakış açıları sağladı. 2003 yılında Viyana İnsan Bilimleri Enstitüsü'nde yaptığım uzunca denebilecek bir çalışma esnasında, buradaki meslektaşlarımla yaptığım tartışmalarla düşüncelerimi derinleştirebildim. Her zaman olduğu gibi Basel Üniversitesi Tarih Bölümü'ndeki çalışma arkadaşlarımdan, yani David Aragai, Thomas Bürgisser, Jörn Happel, Adrian Hofer, Anna Liesch, Laura Polexe, Julia Richers ve Carmen Scheide'den önemli destek gördüm. Caroline Arni, Christoph Augustynowicz, Thomas Bohn, Nada Boškovska, Monika Dommann, Jürgen Gebhard, Barbara Lüthi, Thomas Grob, Andreas Guski, Peter Haber, Michael Hagemeister, Almut Höfert, Nicole Hutter, Ilja Karenovics, Roland Marti, Claudius Sieber-Lehmann, Boris Perić, Erwin Pokorny, Harald Roth ve Daniel Ursprung de bana önemli bilgiler verdiler. Erika Sommer, metinlerimi defalarca eleştirel bir gözle okudu. Stefan von der Lahr ile C.H.Beck Verlag'daki çalışma arkadaşları, kitabımın taslağını özenli bir şekilde gözden geçirdiler. Bu isimlerin hepsine içtenlikle teşekkür ederim.

KİTAPTA KULLANILAN RESİMLER

Kitapta kullanılan sırayla;

M. Geisberg: The German Single-Leaf Woodcut (Dip.12), Cilt 4, No. 1242, 1193 içinden; *sol*: © Klassik Stiftung Weimar / Düşes Anna Amalia Kütüphanesi; *sağ*: © akg-images, Berlin; © Burg Forchtenstein, Esterházy Özel Vakfı. Fotoğraf: Gerhard Wasserbauer, Viyana; © Parish Maria am Gestade; © Österreichische Galerie Belvedere, Viyana; © Narodna galerija, Ljubljana 2011. Fotoğraf: Bojan Salaj; Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg; © Kunstmuseum Basel, Kupferstichkabinett; Raymond T. McNally, Radu Florescu: Dracula'nın İzinden. Prens ve Vampirlerin Hikâyesi, Berlin vs. 1996 içinden, s. 152-153.

KONUyla İLGİLİ KAYNAKLAR

Dracula Araştırmaları Dergisi içinde çok sayıda önemli makale.

kakanienrevisited (<http://www.kakanien.ac.at>)

Birkhan, Helmut: *Der grausame Osten. Mentalitätsgeschichtliche Bemerkungen zum Dracula-Bild bei Michel Beheim, Wenn Ränder Mitte werden. Zivilisation, Literatur und Sprache im interkulturellen Kontext*, Festschrift für F. Peter Kirsch zum 60. Geburtstag, Yay. Chantal Adobati vs. Viyana 2001 içinde, s. 485-499.

"Blut. Die Kraft des ganz besonderen Saftes in Medizin, Literatur, Geschichte und Kultur", Yay. Christine Knust ve Dominik Groß, Kassel 2010.

Bohn, Thomas M.: "Der Dracula-Mythos. Osteuropäischer Volksglaube und westeuropäische Klischees; Historische Anthropologie 14" (2006) içinde, s. 391-409.

Boia, Lucian: *Geschichte und Mythos. Über die Gegenwart des Vergangenen in der rumänischen Gesellschaft*, Köln vs. 2003.

Burkhart, Dagmar: *Kulturraum Balkan. Studien zu Volkskunde und Literatur Südosteuropas*, Berlin, Hamburg 1989.

Cazacu, Matei: *L'Histoire du prince Dracula en Europe centrale et orientale (XVe siècle), Présentation, édition critique, traduction et commentaire*, Cenevre 1988.

Deutsch, Robert; Andreescu, Stefan: "Dracula oder Vlad Tzepeş, Fürst der Wala-chei. Eine historiographische Untersuchung rumänischer Beiträge", *Schweizerische Zeitschrift für Geschichte* 30 (1980) içinde, s. 59-71.

Dorn, Margit: *Vampirfilme und ihre sozialen Funktionen. Ein Beitrag zur Genre-geschichte*, Frankfurt a. M. vs. 1994.

Dracula unbound. Kulturwissenschaftliche Lektüren des Vampirs, Yay. Christian Begemann vd. Freiburg i. Br. vs. 2008.

Dracula. Woiwode und Vampir, Ausstellungskatalog des Kunsthistorischen Museums Wien, Schloss Ambras, Innsbruck, 18.6.-31.10.2008, Yay. Wilfried Seipel, Viyana 2008.

Flocke, Petra: "Vampirinnen. Ich schaue in den Spiegel und sehe nichts", *Die kulturellen Inszenierungen der Vampirin*, Tübingen 1999.

Gebhard, Jürgen: "Fledermäuse im Wandel der Zeit", *Mythologie, Forschung, Schutz. pro Chiroptera* 2 (2001) içinde, s. 15–21.

Hamberger, Klaus: *Mortuus non mordet. Kommentierte Dokumentation zum Vampirismus 1689–1791*, Viyana 1992.

Harmening, Dieter: *Der Anfang von Dracula. Zur Geschichte von Geschichten*, Würzburg 1983.

Haumann, Heiko: "Dracula und die Vampire Osteuropas. Zur Entstehung eines Mythos", *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde* 28 (2005) içinde, s. 1–17.

Heroine des Grauens. Wirken und Leben der Elisabeth Báthory in Briefen, Zeugenaussagen und Phantasiespielen, Yay. Michael Farin, München 1989.

Hoensch, Jörg K.: *Matthias Corvinus. Diplomat, Feldherr und Mäzen*, Graz vs. 1998.

Hundert Jahre Dracula, Yay. Rainer M. Köppl, Viyana vs. 1998 (= *Maske und Kothurn* 41, H. 1–2).

Introvigne, Massimo: *La stirpe di Dracula. Indagine sul vampirismo dall'antichità ai nostri giorni*, Milano 1997.

Klaniczay, Gábor: *Heilige, Hexen, Vampire. Vom Nutzen des Übernatürlichen*, Berlin 1991.

Klewer, Detlef: *Die Kinder der Nacht. Vampire in Film und Literatur*, Frankfurt a. M. vs. 2007.

Kreiser, Klaus: *Der osmanische Staat 1300–1922*, Münih 2001.

Kreuter, Peter Mario: *Der Vampirglaube in Südosteuropa. Studien zu Genese, Bedeutung und Funktion. Rumänien und der Balkanraum*, Berlin 2001.

Kührer, Florian: *Vampire. Monster – Mythos – Medienstar*, Kevelaer 2010.

Lecouteux, Claude: *Die Geschichte der Vampire. Metamorphose eines Mythos*, Düsseldorf, Zürich 2001.

Martin, Ralf-Peter: *Dracula. Das Leben des Fürsten Vlad Țepeș*, Yeni baskı, Berlin 2004.

McNally, Raymond; Florescu, Radu: *In Search of Dracula. The History of Dracula and Vampires*, Gözden geçirilmiş baskı, Boston, New York 1994.

Memoiren eines Janitscharen oder Türkische Chronik, Yay. Renate Lachmann, Paderborn vs. 2010.

Mythen des Blutes, Yay. Christina von Braun ve Christoph Wulf, Frankfurt a. M., New York 2007.

Poetische Wiedergänger. Deutschsprachige Vampirismus-Diskurse vom Mittelalter bis zur Gegenwart, Yay. Julia Bertschik ve Christa Agnes Tuczay, Tübingen 2005.

Pokorny, Erwin: "Bildnisse und Kryptoporträts des Vlad Dracula", *Ars Transsilvaniae* 18 (2008) içinde, s. 109-118.

Pütz, Susanne: *Vampire und ihre Opfer. Der Blutsauger als literarische Figur*, Bielefeld 1992.

Schaub, Hagen: *Blutspuren. Die Geschichte der Vampire*, Graz 2008.

Schmitt, Oliver Jens: *Skanderbeg. Der neue Alexander auf dem Balkan*, Regensburg 2009.

Siebenbürgen, Yay. Harald Roth, Stuttgart 2003.

Stoker, Bram: *Dracula. Ein Vampirroman*, Almanca çeviri: Stasi Kull, Münih 1967.

Striedter, Juri: "Die Erzählung vom walachischen Vojevoden Dracula in der russischen und deutschen Überlieferung", *Zeitschrift für slavische Philologie* 29 (1961) içinde, s. 398-427.

Wilson, Katharina M.: "The History of the Word 'Vampire'", *Journal of the History of Ideas* 46 (1985) içinde, s. 577-583.

DİZİN

A

Adam Mickiewicz 92
Adolf Hitler 85
Adolf Muschg 106
Albrecht Dürer 45
Aleksandr A. Blok 103
Aleksandr A. Malinovski 104
Aleksandr S. Puşkin 94
Aleksey K. Tolstoy 93
Alexander Granach 109
Alexandru I. Aldea 14
Alexandru Ioan Cuza 63
Alexandru Vaida-Voevod 63
Alfred Kubin 96
Almanya 12, 17, 79, 105, 106, 113
Amlaş 15
Anadolu 11, 19, 20, 21
Ankara 12
An-skij 75
Ármin Vámbéry 102
Arnavutluk 18, 20, 21, 23, 37
Arnont Paule 78
Avusturya 35, 76, 81
Aziz Andreas 54

B

Balkan 103, 125, 127
Baltık 84
Banat 81
Barbara von Cilli 10, 94

Basarab Laiotă 40
Basel 31, 121, 123
Bela Lugosi 108, 110
Belgrad 17, 25, 26
Bistritz 14, 101
Bizans 11, 12, 19, 25, 59, 84
Boğdan 12, 22, 24, 28, 32, 36, 38, 39, 40, 63, 64
Bohemya 9, 17, 35, 38
Boris Perić 77
Bosna 19, 20, 32, 37, 39, 93
Bram Stoker 7, 65, 88, 96, 97, 99, 100, 103, 108, 109, 110, 111, 112
Bran 65
Buda 53
Budapeşte 102
Buffon kontu Georges-Louis Leclerc 80
Bükreş 30, 40, 64
Bulgaristan 12, 69, 97
Büyük İskender 43
Büyük Stefan 38, 39, 40

C

Calugărul 28
Çanakkale Boğazı 11, 17, 21
Carl Theodor Dreyer 112
Catherine de' Medici 61
Cenova 13, 21, 37
Cesur Karl 50
Charles Baudelaire 94
Christopher Lee 110

D

Dalmaçya 69, 70

Dan 28, 29

Dante 72

Denizci Henry 13

Dominic von Habsburg 65

E

Edirne 79

Edvard Munch 96

Eflak 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 47, 53, 56, 59, 62, 63, 64, 65, 89, 101, 111, 113

Egea 54

Eleonore von Schwarzenberg 88

Elfriede Jelinek 106

Elisabeth Sandhofer 65

Emile Zola 95

Erdel 9, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 46, 47, 48, 49, 54, 65, 78, 81, 89, 100, 102, 103

Erhard Schön 49

Erzsébet (Elisabeth) Báthory 89

E. T. A. Hoffmann 91

F

Fägâraş 15

Fedor Kuricyn 61

Floransa 13

Florence 109

Francisco de Goya 81

Francis Ford Coppola 111

Fransa 12, 61, 93

Franz Anton Mesmer 85

Friaul 72

Friedrich von Schiller 86

Friedrich Wilhelm Murnau 108

Fritz Haarmann 115

G

Galiçya 87

Gary Oldman 111

Georg Branković 16

Georg Tallar 81

Gerard van Swieten 81

Giuliano Cesarini 20

Giure Grando 76

Gottfried August Bürger 88

Güzel Philippe 13

H

Habsburg İmparatorluğu 81, 102

Hammurabi 43

Hanns Heinz Ewers 105

Hans Carl Artmann 106

Hans Guldenmundt 49

Hans Memling 75

Heinrich August Ossenfelder 88

Heinrich Marschner 91

Herbert Rosendorfer 106

Hermann Hesse 77

Hermannstadt 14, 28

Hermersdorf 81

Hernando Cortes 80

Hırvatistan 69, 70, 94

Hunyadi Yanoş 17, 20, 21, 28

I

I. Bayezid 11

İber Yarımadası 13

İbrahim 19, 20

Ihringen 85

II. Albrecht 17

II. Bogdan 24

II. Ferdinand 51
 II. Friedrich 81
 III. Friedrich 32, 33, 35, 37, 48, 56
 II. Mehmed 24, 30, 31
 II. Murad 16, 22, 24
 II. Pius 31, 35, 37, 48
 II. Vladislav 22, 23
 I. Joseph 44
 Ilona Szilágyi 32
 I. Murad 11
 Ingeborg Bachmann 105
 İngiltere 12, 88, 97, 99, 100, 103
 Ingmar Bergman 112
 Innsbruck 51, 125
 Ioan Bogdan 62
 İran 32, 37
 İskender Bey 18, 20, 21, 23, 27, 32, 33, 37, 41
 İspanya 68, 89
 İstriya 69, 70, 76
 İvan S. Turgenyev 93
 IV. Eugene 19
 IV. İvan 61
 IV. Kazimierz 38
 İvo Andrić 45
 IX. Charles 61
 İzmir 90

J

Jacob 90
 Jacques Chessex 116
 Jan Hus 9
 Jan Potocki 88
 Jeanne d'Arc 12
 Joe Chappelle 113
 Johann Capistrano 26

Johann Flückinger 78
 Johann Heinrich Füssli 95
 Johann Weichard Freiherr von Valvasor 76
 Johann Wolfgang von Goethe 67
 John Haigh 116
 John William Polidori 91
 Joseph Süß Oppenheimer 79
 Jules Verne 100

K

Kahire 44
 Kálmán Mikszáth 79
 Karaman 19
 Karl Alexander 79
 Karpát 109
 Kili 28, 34, 38
 Kisolova 79
 Klaus Kinski 110
 Klaus Störtebeker 13
 Konstantinopolis 25, 28
 Konstantin Palaiologos 19
 Konstanz 9, 46
 Kosova 11, 23, 78
 Kringa 76
 Kronstadt 14, 24, 28, 35, 38, 65

L

Ladislaus Posthumus 17, 21, 24
 Laonikos Halkokondilis 59
 Lazar 11
 Leipzig 56
 Lenin 104
 Leopold von Sacher-Masoch 100
 Londra 46, 96, 98, 99, 116
 Lord George Gordon Byron 90
 Luigi Capuana 105

M

Macaristan 9, 11, 12, 16, 17, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 48, 53, 56, 58, 60, 70, 78, 81, 88, 89, 90, 93, 100, 102

Macaristanlı Georg 49

Mara 19

Maria Magdalena von Holzhausen 65

Maria Theresia 44, 81, 102

Marie Antoinette 85

Marina I. Svetayeva 105

Mary Wollstonecraft Shelley 91

Matthias Corvinus 28, 32, 37, 39, 46, 47, 48, 126

Max Schreck 109

Medvegja 78

Meksika 76, 80

Michel Beheim 47, 125

Mihai Eminescu 63

Mihály Kaszparek 79

Mikhail A. Bulgakov 105

Milano 13, 126

Mircea 12, 18, 20, 21, 22, 26, 63, 105

Mircea Eliade 63, 105

Moravya 35, 81

Moskova 32, 107

Mühlbach 16

Münih 101, 126, 127

N

Napoli 13, 37

Nicolaus Machinensis 48, 53, 100

Niğbolu 12, 20, 34

Nikolay Çavuşesku 63

Nikolay V. Gogol 92

Novalis 88

Nürnberg 9, 10, 123

O

Ofen 53

Orson Welles 108

Orta Asya 15

Osman 11

Osmanlı İmparatorluğu 10, 13, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 34, 37, 40, 44, 48, 59, 78, 79, 84, 102

Ottomar Berbig 40

P

Patras 54

Paul I. Esterházy 52

Pavel A. Florenski 104

Peter Kürten 115

Peter Plogojowiz 79

Petrus 54

Phlegon 71

Pilatus 56

Poenari 30, 65

Polonya 12, 17, 19, 20, 24, 35, 38, 60, 78, 84, 89, 92, 93

Polonya-Litvanya 12, 17, 19, 84

Prosper Mérimée 93

R

Radu 18, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 97, 123, 126

Râzboieni 39

Robespierre 85

Roma 9, 12, 15, 37, 54, 70, 84

Roman Polanski 108, 111

Romanya 30, 41, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 73, 85, 87, 102, 113

Romanya kraliçesi Maria 65

Rusya 44, 54, 60, 62, 70, 77, 84, 93

S

Sabine Baring-Gould 100

Salman Rushdie 76

Schäßburg 9, 14

Sebastian Münster 47

Sheridan Le Fanu 101

Sicilya 13

Sigmund 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 94

Silezya 35, 81

Sirbistan 11, 15, 16, 17, 20, 25, 32, 69, 70, 76, 78, 79, 87, 93

Snagov 40, 113

Sovyetler Birliği 62, 64

Srebrenica 39

Stefan Andres 76

Stefan Dusan Uros 76

Steiermark 94, 101

Stephen Báthory 39, 89

Stephenie Meyer 112

Stephen King 106

St. Gallen 46

Süleyman 38

T

Târgoviște 13, 26, 34

Terence Fisher 110

Théophile Gautier 94

Thomas Ebendorfer 46

Tirol 44

Tod Browning 110

Tokaj 88

Transilvanya 10, 96, 98, 101, 102, 103, 106, 111

Türkiye 16

U

Ukrayna 70, 87

Üsküp 11

Uzun Hasan 32, 37

V

Varna 21, 97

Vaslui 39

Venedik 13, 21, 23, 32, 37, 71

Veneto 76

Viktor Pelevin 107

Vincenzo Verzeni 115

Viyana 41, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 90, 108, 121, 123, 125, 126

V. Karl 44

Vlad II. Dracul 12

Vlad III. Drăculea 26

V. Nicolaus 48

Voltaire 83, 84

W

Waadt 116

Werner Herzog 110

Whitby 97

Wilhelm Grimm 90

William Blake 95

Wladislaw III. Jagiello 17

Wladyslaw Reymont 104

Wolfgang Amadeus Mozart 45

Y

Yunanistan 19, 21, 32, 54, 70, 76

DRACULA

HAYATI VE EFSANELERİ

HEIKO HAUMANN

Vlad Drăculea 1477'de öldü. Ancak Dracula yaşamaya devam ediyor. Tarihte, başka hiç kimse insanların hayal gücüne onunki kadar uzun ve karanlık bir, gölge düşürmemiştir. Edebî eserler ve sinema sanatı tarafından çarpıtılan bu Karpat soylusu, bugün dahi insanların uykularından korkuyla sıçrayarak uyanmalarına neden oluyor. Gerçek tarihsel kişi hakkında ise aslında pek az şey biliyoruz. Heiko Haumann, bu bilgilendirici olduğu kadar heyecanlı kitabında Dracula'yı ortaya çıkartan tarihsel ilişkileri ortaya koyuyor, vampirizm fenomenini aydınlatıyor ve bütün kan emicilerin atası hakkında anlatılan sayısız efsaneyi ele alıyor.

Heiko Haumann, Doğu Avrupa Tarihi ve Genel Yeni Tarih profesörüdür. Dracula ve Doğu Avrupa'nın vampirleri hakkında çok sayıda eseri bulunmaktadır.

**RUNIK
KITAP**

ISBN 978-625-7757-78-2

